

דוח על הסיכונים:
גילוי בהתאם לנדבך 3
ומידע נוסף על הסיכונים
ליום 30 בספטמבר 2023

הדוח על הסיכונים ומידע פיקוחי נוסף בדבר הון פיקוחי על פי הוראות באזל III הכולל תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחיים שהונפקו על ידי הבנק נכללים באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: <https://www.bankjerusalem.co.il>. כמו כן, הדוח על הסיכונים של הבנק נמצא באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך www.magna.isa.gov.il.

עמוד	
4	חלק 1 מידע כללי
5	מטרה ועקרון הגילוי
6	מידע צופה פני עתיד
6	מסגרת הוראות רגולטוריות
7	חלק 2 יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון
7	יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)
7	טבלה מספר 1 - יחסים פיקוחיים עיקריים
8	הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר
8	זיהוי גורמי סיכון מובילים ומתפתחים
16	סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
17	טבלה מספר 2 - סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
18	חלק 3 הרכב ההון
18	טבלה מספר 3 - הרכב ההון הפיקוחי (cc1)
20	חלק 4 יחס המינוף
20	טבלה מספר 4 - השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)
21	טבלה מספר 5 - יחסי המינוף (LR2)
22	חלק 5 סיכון אשראי
25	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
25	טבלה מספר 6 - איכות האשראי של חשיפות האשראי (CR1)
26	גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי
26	הפרשות להפסדי אשראי צפויים (CECL)
29	טבלה מספר 7 - סיכון אשראי לפני ענפי משק
30	טבלה מספר 8 - פירוט חשיפות לפי אזורים גיאוגרפיים חשיפות עיקריות למדינות זרות (על בסיס מאוחד)
33	טבלה מספר 9 - נתונים על הפחתת סיכון אשראי (CR3)
36	שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)
36	טבלה מספר 10 - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקולות סיכון (הגישה הסטנדרטית) (5CR)
38	הגישה הסטנדרטית - חשיפה לפי סוגי נכסים ומשקולות סיכון (CR5)
38	טבלה מספר 11 - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקולות סיכון (הגישה הסטנדרטית) (CR5)
40	חלק 5א סיכון אשראי של צד נגדי
40	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
40	טבלה מספר 12 - ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
41	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקולות סיכון (CCR3)
41	טבלה מספר 13 - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקולות סיכון (CCR3)
42	הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי
42	טבלה מספר 14 - הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)
43	חלק 35 הקצאות הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA)
43	הגישה הסטנדרטית (SA-CVA) (CVA3)
43	טבלה מספר 15 - הגישה הסטנדרטית (SA-CVA) (CVA3)
43	דוחות תזרים נכסי סיכון משוקללים (RWA) בגין סיכונים חשיפות התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA) לפי הגישה הסטנדרטית (SA-CVA)
43	טבלה מספר 16 - דוחות תזרים נכסי סיכון משוקללים (RWA) בגין סיכונים חשיפות התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA) לפי הגישה הסטנדרטית (SA-CVA)

עמוד	
44	חלק 6 סיכון שוק
46	סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)
46	טבלה מספר 17 - סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)
47	סיכון הריבית
48	טבלה מספר 18 - שווי הוגן מתואם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו (במיליוני שקלים)
49	טבלה מספר 19 - השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק
50	טבלה מספר 20 - השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית
51	חלק 7 סיכון סילוח
51	יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (LIQ1)
53	טבלה מספר 21 - מתכונת גילוי על יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)
55	יחס מימון יציב נטו (LIQ2)
55	טבלה מספר 22 - מתכונת גילוי על יחס מימון יציב נטו (LIQ2)
59	חלק 8 סיכון סביבתי וסיכון אקלים
60	חלק 9 סיכון תפעולי וסיכויי בקרה פנימית נוספים
60	סיכון תפעולי
61	סיכון המשכיות עסקית
61	סיכון סייבר ואבטחת מידע
62	סיכון טכנולוגיית המידע
62	מעילות והונאות
63	ציות, איסור הלבנת הון ומימון טרור
63	סיכון מודל

חלק 1 – מידע כללי

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש דוח על הסיכונים ליום 30 בספטמבר 2023 (להלן: "דוח על הסיכונים"). דו"ח זה עודכן למועד אישורו על ידי דירקטוריון הבנק בשל פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" בשבעה באוקטובר. המלחמה העלתה את הפוטנציאל לשינוי בפרופיל הסיכון של הבנק. לתרחיש המלחמה שהוא התרחיש המורכב מבין תרחישי הייחוס של בנק ישראל ושל הבנק, השפעה על פרופיל הסיכון של הבנק, בין היתר, בגין העלייה ברמת אי הוודאות. רמת אי הוודאות עלתה שכן לא ברור כיצד תתפתח המלחמה, כמה זמן תארוך ומה תהיה השפעתה על המצב הפוליטי, הביטחוני והכלכלי במדינה במהלך הקרבות, וכאשר תסתיים. אי הוודאות יוצרת מגוון רב של אפשרויות ותרחישים, שקשה בשלב זה לאמוד את מידת השפעתם.

הדוח על הסיכונים ערוך בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו בדבר דרישות הגילוי המפורטות בנדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים. בגין פרוץ המלחמה ניתנו הנחיות של המפקח על הבנקים ושל הרשות לניירות ערך למתכונת הדיווח הנדרש בדוח זה. הדוח ערוך בהתאם להנחיות אלה.

דוח על הסיכונים זה כולל מידע נלווה ומשלים לדוחות הכספיים המאוחדים של בנק ירושלים בע"מ, ראו [פרק 3.1 לדוח הדירקטוריון וההנהלה בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023](#).

הדוח נועד לאפשר לקוראי הדוחות של הבנק להעריך מידע משמעותי שכלול בהם לגבי יישום מסגרת העבודה של ועדת באזל ובנק ישראל, ההון, הנזילות, התהליכים, הכלים והמערכות למדידת הסיכון, הבקרה עליו ומזעורו, הערכת פרופיל ותאבון הסיכונים המהותיים לפעילות הבנק ומסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק. בשל פרוץ המלחמה ביום שבעה באוקטובר, כולל דוח זה גם מידע משמעותי בנוגע לכל הנושאים האלה, עקב אי הוודאות הרבה שנוצרה בחודשים אוקטובר – נובמבר 2023.

בעז ליבוביץ

סמנכ"ל, מנהל סיכונים ראשי

יאיר קפילן

מנהל כללי

זאב נהרי

יושב ראש הדירקטוריון

תאריך אישור הדוח: 30.11.2023

דוח על הסיכונים זה הינו חלק מהדוח הכספי ויש לקרוא את הדוח יחד עם הדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023. המידע שנכלל בדוח זה כולל את דרישות הגילוי שנקבעו בהוראת הדיווח לציבור 651, "דרישות הגילוי המפורטות בנדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים" של בנק ישראל שמבוססת על פרסומים של וועדת באזל (להלן: נדבך 3) ודרישות הגילוי על הסיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות הגילוי שפורסמו על ידי הפורום ליציבות פיננסית (ה-FSF) ודרישות הגילוי שפורסמו על ידי צוות משימה (ה-EDTF) שהוקם על ידי המוסד ליציבות פיננסית (ה-FSB) לשיפור פרקטיקות הגילוי על סיכונים בתאגידים בנקאיים (להלן: EDTF). כמו כן, נכללו דרישות הגילוי הנוספות בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל והנחיותיו (להלן: מידע אחר). לאור זאת, הדוח כולל, בין היתר, את דרישות הגילוי הבאות, ככל שרלוונטי:

- גילוי מפורט על הסיכונים והחשיפות אליהם חשוף הבנק ואופן ניהולם, כולל מעת פרוץ המלחמה;
- גילויים כמותיים על דרישות ההון ועל נכסי הסיכון בגין חשיפות אשראי, שוק ותפעולי;
- גילוי על חשיפות לסיכונים המהותיים האחרים אליהם חשוף הבנק מעצם טבען של הפעילויות העסקיות שלו, בשגרה ובחירום (ובפרט, מעת פרוץ המלחמה), כגון: סיכון נזילות, סיכון מודל, סיכון משפטי, סיכון אבטחת מידע וסייבר, מניעת מעילות והונאות, סיכון ציות, הוגנות, איסור הלבנת הון, איסור מימון טרור, סיכון רגולטורי, תכנית ההמשכיות העסקית, סיכון סביבתי, סיכון אקלים ו-ESG;
- מידע כמותי ואיכותי בדבר שינויים משמעותיים שחלו בחשיפות הבנק לסיכונים אלה ואחרים ואופן ניהולם, ובפרט, לאור אי הוודאות הכלכלית, הפוליטית והביטחונית במדינה, שגברה מעת פרוץ המלחמה;
- גילויים מכוח המלצות של EDTF ומקורות אחרים כפי שאומצו על ידי המפקח על הבנקים ושינויים מהותיים במידע איכותי שנדרש מכוח ההמלצות כאמור.

הדוח נערך בהתאם לעקרונות המפורטים להלן:

- לגבי נתונים כמותיים שנכללו בגילויים קודמים במסגרת דרישות הגילוי של נדבך 3 או במסגרת דרישות גילוי נוספות כאמור לעיל, הוצגו נתונים השוואתיים לתקופות המקבילות בשנת הדיווח הקודמת כנדרש בהוראות.
- המידע מבוסס בחלקו על מידע פיננסי שמוצג בדוחות הכספיים של הבנק אשר משמשים בסיס לחישובים של יחסים רגולטוריים בהתאמות הנדרשות, ובחלקו, על הערכות פנימיות ומודלים פנימיים. לאור זאת, חלק מהמידע הינו בגדר אומדן לא מבוקר ו/או מייצג מידע שהינו בגדר מידע צופה פני עתיד.
- מידע רלוונטי נוסף בדבר חשיפה לסיכונים מסוימים והיבטים נוספים שהגילוי לגביהם נדרש בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים, ניתן למצוא בפרק "סקירת הסיכונים" בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

חלק מהמידע המפורט בדוח הדירקטוריון וההנהלה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו, במידה ונכללו, במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של אירועים שגרמו בתקופה האחרונה לאי וודאות גדולה ולפוטנציאל לשינוי בפרופיל הסיכונים של הבנק, לרבות, בין היתר, כתוצאה מאירועים כלכליים חריגים, כגון: התפתחות תנאי המאקרו בשוק הישראלי, בין היתר, שינויים קיצוניים בשיעורי הריבית, פיחות/תיסוף השקל והאינפלציה, וכן, השפעות המלחמה שהגבירה את אי הוודאות של פרופיל הסיכון של הבנק. לאופן התפתחות המלחמה ולתוצאותיה פוטנציאל לשנות את התנהגות הציבור הן מההיבט של היקף לקיחת האשראי, השפעת מתווה ההקלות, ההקפאות ודחיית השתומים, פירעונו המוקדם של האשראי, מחזורו או קשיים בפירעונו השוטף בכל מגזרי הפעילות של הבנק, והן מההיבט של יכולת גיוס המקורות. כמו כן, לשינויים ברגולציה או בהוראות חקיקה בשגרה ובפרט, כתוצאה מהמלחמה, וכן, להוראות גורמי פיקוח והתנהגות מתחרים, יש פוטנציאל השפעה על המשק ועל הציבור, ומכאן, על פעילות הבנק.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "צפוי", "עשוי", "עלול", "הערכה" וביטויים דומים להם, המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא עובדות עבר. ביטויים צופי פני עתיד אלו כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות שגברה מפרוץ המלחמה, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר כוללים, בין היתר:

- השפעת המלחמה ואופן התפתחותה על המדינה והמשק ועל פרופיל הסיכונים ותכנית העבודה של הבנק.
- השפעת שינויים בהוראות רגולטוריות או בחקיקת הממשלה על טעמי הלקוחות ו/או על היקף הפעילות במערכת הבנקאית ומבנה התחרות בה ו/או על רווחיות הבנק ועמידתו ביעדים העסקיים.
- יכולת התממשות של תכניות הבנק על פי היעדים שנקבעו בהתאם לאסטרטגיה שלו. תגובות לא חזויות של גורמים נוספים (לקוחות, מתחרים ועוד) הפועלים בסביבה העסקית של הבנק.
- התממשות בעתיד של תחזיות ענפיות ושל תחזיות מאקרו כלכליות בהתאם להערכות מוקדמות של הבנק, לרבות בשל המשך העימות בין רוסיה ואוקראינה, מגמת עליית הריבית והאינפלציה, אי הוודאות הפוליטית במדינה, אי הוודאות השורה בנוגע לאופן התפתחות המלחמה ותוצאותיה, אירועים גאופוליטיים נוספים, וכן, אירועי טבע קיצוניים.
- השפעת השינויים בשוק העבודה העולמי להקשות על גיוס ושימור עובדים, בעיקר, בפעילות מערכות המידע.
- תוצאות אפשריות של הליכים משפטיים.
- שינוי בטעמי הצרכנים ו/או בהתנהגותם ובפרופיל סיכון האשראי שלהם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על הערכות מקצועיות ותכניות העבודה של הבנק, על תחזיות מאקרו כלכליות של חזאים בדבר מצב המשק והסביבה העסקית, על פרסומים והערכות של גורמים בענף ועל ניתוחים סטטיסטיים ועסקיים שעורך הבנק לגבי התנהגות לקוחותיו, בפרט, בעת קיצון/חירום (המלחמה). האמור משקף את נקודת המבט של הבנק והחברות הבנות שלו במועד עריכת הדוחות הכספיים בנוגע לאירועים עתידיים, המבוססת על הערכות שאינן ודאיות. פרוץ המלחמה הגבירה את אי הוודאות באופן משמעותי, ומשכך, אי הוודאות של הערכות הבנק הנכללות בדוח זה רק גדלה. מנתונים והערכות אלה נגזרות הערכות הבנק והחברות הבנות שלו והתכניות העסקיות שלהם. כאמור לעיל, התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי ולהשליך על התממשות אסטרטגיה והתכניות העסקיות של הבנק או להביא לשינוי בתכניות אלה. היבט זה מקבל משנה תוקף בדוח הנוכחי לאור אי הוודאות הרבה ופוטנציאל השפעתה על פרופיל הפעילות העסקית ופרופיל הסיכונים שלו. הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה.

מסגרת הוראות רגולטוריות

בנק ירושלים בע"מ מפקוח על ידי בנק ישראל (להלן: "הפיקוח על הבנקים"), אשר מקבל מידע על הלימות ההון של הבנק וקובע את דרישות ההון הפיקוחיות המינימאליות בישראל, וכן, קובע מסגרת הוראות רגולטוריות לניהול בנקאי תקין ולדיווח, המהווים את הבסיס ההכרחי למסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק. הוראות חוק ורגולציה אשר חלות על הבנק ואשר התקבלו עד למועד פרסום הדוח השנתי של הבנק לשנת 2022 תוארו בדוח השנתי של הבנק לשנת 2022. לפרטים נוספים אודות שינויים והקלות רגולטוריות, כולל מידע בדבר מתווה ההקלות וההקפאות של בנק ישראל שנקבע עקב המלחמה, ראו **ביאור 18 הוראות פיקוח ויזמות חקיקה, בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2022 וביאור 18 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023**.

חלק 2 - יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

טבלה מספר 1 להלן מציגה את היחסים הפיקוחיים העיקריים של הבנק. מבט על הנתונים מלמד כי הבנק נמצא ביחסי הון, מינוף ונזילות יציבים לאורך הרבעונים האחרונים ופועל מעל למגבלות הסיכון בתוספת שולי הביטחון שנקבעו על ידי הדירקטוריון לכל אחד מהיחסים שבטבלה, להוציא יחס הון עצמי רובד 1 של הבנק, העומד על 10.14% ליום 30 בספטמבר 2023, ונמצא בתוך שולי הביטחון של ההנהלה ומעל לשולי הביטחון של הדירקטוריון (ומעל ליעד הון עצמי רובד 1 שנקבע על ידי הדירקטוריון), כתוצאה מתוספת ההפרשות שביצע הבנק עקב מצב המלחמה (הוספת "כרית מלחמה") בהתאם להנחיות בנק ישראל. הפעילות בתוך שולי הביטחון מעוגנת במדיניות הבנק והיא מותרת תוך הטלת מגבלות, כגון: אי חלוקת דיבידנד ואי הגדלת ביצועים. טבלה מספר 1 מלמדת על מצב הנזילות הטוב של הבנק, טרום פרוץ המלחמה, כאשר מדדי הנזילות נמצאים ברמה גבוהה מאוד מעל היחסים הרגולטוריים והמגבלות שקבע הדירקטוריון. יחס המינוף של הבנק גבוה משמעותית יחסית למגבלת הדירקטוריון והיחס הרגולטורי המזערי שקבע בנק ישראל.

טבלה מספר 1 – יחסים פיקוחיים עיקריים

30.09.2022	31.12.2022	31.03.2023	30.06.2023	30.09.2023	
הון זמין (במיליוני ש"ח)					
1,237.6	1,255.7	1,280.6	1,313.8	1,330.1	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
1,643.7	1,602.8	1,632.4	1,672.9	1,694.5	סך הכל הון כולל
נכסי סיכון משוקללים (RWA) (במיליוני ש"ח)					
11,837.3	11,993.5	12,338.9	12,779.6	13,120.3	סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)
יחסי הלימות הון (באחוזים), לפי הוראות המפקח על הבנקים					
10.5%	10.5%	10.4%	10.3%	10.1%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
10.5%	10.5%	10.4%	10.3%	10.1%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון, לפני השפעת הוראות המעבר
13.9%	13.4%	13.2%	13.1%	12.9%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.6%	9.5%	9.5%	9.5%	9.5%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים ⁽¹⁾
0.9%	1.0%	0.9%	0.8%	0.6%	יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש ע"י המפקח על הבנקים ⁽²⁾
יחס המינוף, לפי הוראות המפקח על הבנקים					
19,213.8	19,780.9	20,963.4	20,824.2	21,891.2	סך החשיפות (במיליוני ש"ח)
6.4%	6.3%	6.1%	6.3%	6.1%	יחס המינוף (באחוזים)
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות המפקח על הבנקים					
2,707.6	2,898.9	3,597.5	3,347.0	3,945.9	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
1,352.4	1,435.7	1,657.3	1,617.2	1,766.4	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
200%	202%	218%	208%	225%	יחס כיסוי נזילות (באחוזים)
יחס מימון יציב נטו, לפי הוראות המפקח על הבנקים					
14,874.3	14,954.1	16,165.1	16,682.8	16,980.5	סך הכל מימון יציב זמין
11,904.8	11,512.4	11,853.1	12,446.2	12,963.7	סך הכל מימון יציב נדרש
125%	130%	136%	134%	131%	יחס מימון יציב נטו (באחוזים)

(1) נתונים ליום 31 בדצמבר 2022 כוללים התאמות בגין השפעת יישום לראשונה של כללי החשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים.

(2) יעד יחס הלימות הון, החל מיום 31 בדצמבר 2022, ליחס הון עצמי רובד 1 שקבע הדירקטוריון עומד על 10.0%. מעל יחס זה קבע הדירקטוריון שולי ביטחון בשיעור של 0.1% ושולי הביטחון של ההנהלה נקבעו על 0.15%. יעד ההון הכולל נקבע על 12.5% ושולי הביטחון ליעד זה 0.25%.

לפירוט ההתפתחות ברווח והפסד, ראו דוח הדירקטוריון וההנהלה בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023.

זיהוי גורמי סיכון מובילים ומתפתחים

פרוץ המלחמה בשבועה לאוקטובר 2023 העלתה את הפוטנציאל לשינוי בפרופיל הסיכון של הבנק. לתרחיש המלחמה שהוא התרחיש המורכב מבין תרחישי הייחוס של בנק ישראל ושל הבנק, השפעה על פרופיל הסיכון של הבנק, בין היתר, בגין העלייה ברמת אי הוודאות. רמת אי הוודאות עלתה שכן לא ברור כיצד תתפתח המלחמה, כמה זמן תארך ומה תהיה השפעתה על המצב הפוליטי, הביטחוני והכלכלי במדינה במהלך הקרבות, וכאשר תסתיים. אי הוודאות יוצרת מגוון רב של אפשרויות ותרחישים, שקשה לאמוד את מידת השפעתם.

מיד עם פרוץ הקרבות הפעיל הבנק את מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים שלו במתכונת תרחיש איום מלחמה, ובהתבסס על תרחיש הייחוס של בנק ישראל. בפרק זמן קצר, ניתן דגש לשלושה היבטים עיקריים המרכיבים מסגרת זו:

- א. הפעלת תכנית ההמשכיות העסקית של הבנק, על מנת להבטיח את איתנות וחוסן הבנק באירוע איום שכזה.
- ב. מעבר לניטור שוטף ברמה יומית (ולעיתים, על פי הצורך, ברמה תוך יומית), של הסיכונים המהותיים לבנק, עם דגש על הסיכונים שהשינוי בהם יכול להיות מהיר ולהשפיע על פעילות הבנק, ביניהם: הון, נזילות, שוק וריבית, סייבר, מעילות והונאות, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור.
- ג. הערכות סיכון שוטפות שנועדו לבחון את הצורך לעבות או להתאים בקורות שמבצע הבנק בשגרה, ומעקב אחר כל אירוע שאיננו בשגרה במכלול הסיכונים המשפיעים על פרופיל הסיכונים של הבנק.

במהלך החודשים אוקטובר - נובמבר, החודשים הראשונים למלחמה, התפרסם מידע חדש והתרחשו מספר אירועים בעלי אופי כלכלי שהמחישו את העלייה באי הוודאות, וחייבו הערכות סיכון תכופות ושוטפות של הבנק, כשהבולטים ביניהם:

- א. תנודתיות שער הדולר גדלה (עלייה משמעותית בשער מתחילת אוקטובר וירידה משמעותית בסוף חודש אוקטובר ותחילת נובמבר) - לבנק חשיפה נמוכה לשער הדולר והשפעת עלייתו היא נמוכה. עם זאת, לעלייתו יש השפעה על שיעור האינפלציה במשק, והבנק נמצא בניטור מתמשך של גורמי סיכון אלה. שער הדולר יכול להיות תנודתי בתקופה הזו, כפונקציה, בין היתר, של הסלמה במצב המלחמה והתפתחותה לזירות נוספות.
- ב. עלייה בשיעור תשואות אגרות החוב בארץ ובח"ל - עלייה זו הביאה לירידה בשווי השוק של האג"ח, גרמה לירידה גם בקרן ההון של הבנק, והשפיעה לרעה על יחס ההון של הבנק, כפי שנפרט בהמשך. באופן דומה לשער הדולר, בתחילת חודש נובמבר החלה ירידה בשיעור התשואות, וגם במקרה זה, תיתכן בהמשך האירוע תנודתיות בשיעור התשואות, כפונקציה של הסלמה במצב והתפתחות המלחמה לזירות נוספות.
- ג. הורדת אופק הדירוג למדינת ישראל - לאירוע זה הייתה השפעה נמוכה מאוד על הבנק. הבנק בחן גם את האפשרות כי דירוג המדינה יירד. לירידת הדירוג השפעה לא מהותית על הון הבנק, אולם להורדת הדירוג, לו תתרחש, יש פוטנציאל השפעה על המשק הישראלי וסביבת העבודה של הבנק, בין היתר, בהשפעתו על תשואות אגרות החוב של המדינה וגורמי מאקרו נוספים, ביניהם הגרעון בתקציב.
- ד. הורדת אופק הדירוג לבנקים במערכת, בהם גם לבנק ירושלים - אירוע זה לא השפיע על פרופיל הסיכון של הבנק.
- ה. דיווחים על מספר גבוה של כח אדם שאיננו מועסק (שחלקם הלא מבוטל - חיילי מילואים) ועל שיעור שגדל בהתמדה במספר העובדים שהוצאו לח"ל, על עלייה בשיעור האבטלה הרחב במשק ל - 10%, ועל עסקים רבים שאינם פעילים - לאלה יש השפעה על שיעור האבטלה במשק, ומכאן, על שיעור הכשלים בתיקי האשראי של הבנק (ובפרט, על סיכון האשראי הצרכני של הבנק, שמרביתו הוא אשראי הניתן סולו). פוטנציאל ההשפעה יכול לקטון, עקב הפעלת מתווה ההקפאות ודחיית התשלומים בהתאם למתווה בנק ישראל ותכנית הסיוע של המדינה לציבור ולמגזרים השונים. בשלב זה, קשה להעריך את אפקטיביות המתווה ותכניות הסיוע, ומכאן, את השפעת האירועים הללו על פרופיל סיכון האשראי של הבנק שהוא הסיכון העיקרי בפרופיל הסיכונים שלו.

החל מתחילת המלחמה הבנק פועל כהלכה, ובתיאום עם הנחיות בנק ישראל. אנחנו לא מזהים בשלב זה שינוי מהותי בפרופיל הסיכון של הבנק, ונכון לתחילת חודש נובמבר (כמו במהלך כל הרבעון השלישי של השנה) הבנק עומד בכל מגבלות תאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון. עם זאת, הפוטנציאל לשינוי בפרופיל הסיכון עקב המלחמה והשפעתה הוא גבוה מאוד. אי הוודאות ומגוון התרחישים שהיא יוצרת חייבו מעבר הבנק לפעולה במתכונת ניטור שוטף, כולל הערכות מצב, תרחישים (ובפרט, תרחישים חמורים אך סבירים) והערכות מומחה ברמת כל יחידות הבנק, בשלושת קווי ההגנה וברמת ההנהלה. יו"ר הדירקטוריון מדווח יומית והדירקטוריון מעודכן, והתכנס מספר פעמים להערכות מצב כפי שגובשה על ידי הנהלת הבנק. כל תהליכי הבנק עובדים כנדרש ומערכות המחשוב פועלות כסדרן. בקורות הבנק עובדות כשורה והן נתמכות על שורה של דוחות יעודים, שחלקן נוצרו באופן מיידי כדי למזער פוטנציאל התממשות סיכונים שהתפתחו או שיש סיכוי שיתפתחו, עם

פרוץ המלחמה. לפיכך, תשומת הלב של קווי ההגנה מופנית לניטור כל שינוי או פוטנציאל לשינוי בפרופיל הסיכון (יחסית למצב שגרה), שלו יתרחשו, יש לפעול למזעורם. על פי הערכות הממשלה והצבא, המלחמה עתידה להיות ארוכה, ולפיכך, סביר להניח כי יהיו לה ולתוצאותיה השפעות רבות גם על שנת העבודה של שנת 2024. הבנק נערך לכך.

תכנית ההמשכיות העסקית של הבנק הופעלה בהצלחה בהתאם למתווה תרחיש מלחמה מיד עם תחילת המערכה. מאז השבעה באוקטובר פועלים סניפי הבנק ברצף. סניף נתיבות הושבת עקב האירועים בדרום והוא הופעל על ידי מנהלת הסניף באמצעות הסניף בבאר שבע, עד שחזר לפעול כבמצב שגרה באמצע נובמבר. עובדי הבנק החלו לעבוד במתכונת עבודה היברידית, כאשר חלקם עובדים מהבית. נכון לחודש נובמבר, חלק נכבד מעובדי הבנק פועלים משרדי הבנק, כאשר מגמת העבודה מהמשרדים נמצאת בעלייה מתמדת. כל התהליכים העסקיים הקריטיים של הבנק עובדים כהלכה. מענה הבנק ללקוחותיו, במיוחד במוקד הבנק, מתבצע בזמני מענה קצרים. הבנק פועל בהתאם להנחיות בנק ישראל ורשות החירום הלאומית. תכנית ההמשכיות העסקית מנוהלת על ידי חמ"ל מרכזי. דיווחים יומיים מועברים להנהלה המבצעת הערכות מצב, ומדווחים גם לבנק ישראל. בין אגף הערכה מוסדית בבנק ישראל למנהל הסיכונים של הבנק קיים ממשק שוטף, הכולל שיחות שבועיות לשם הערכת השפעת אי הוודאות על פרופיל הסיכונים של הבנק ברכיביו השונים, שהעיקריים בהם: המשכיות עסקית, נזילות, שוק וריבית, אשראי והון. כחלק מתכנית ההמשכיות העסקית של הבנק מתבצע מעקב אחר כמות כוח האדם המגויס, וזאת, כדי לאתר יחידות בהם נוצר חוסר היכול לפגוע בתפקודן. תשומת לב רבה ניתנת כחלק מתכנית ההמשכיות העסקית לחיזוק חוסן העובדים והקניית כלים לעובדי הבנק להתמודד עם מורכבות האירועים, וככל שיינוצר צורך כזה מבחינתם. בנוסף, הוסדרו תהליכים שאפשרו לעובדי הבנק להתנדב וכן, הוגדלו התרומות לחיילים ולגורמים המסייעים ליישובי הדרום והצפון. הבנק השלים את מתווה ההקפאות ודחיית התשלומים והחל להפעיל. נדגיש כי נכון למועד דוח זה, קשה לאמוד את השפעת ההקפאות ודחיית התשלומים על פרופיל סיכון האשראי של הבנק. לפירוט נוסף, ראו [טבלה מספר 22 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023](#). החטיבות העסקיות של הבנק בוחנות את מתווה ההקלות ודחיית התשלומים שגובש על ידי בנק ישראל, בין היתר, בקשר עם הוראות רגולטוריות וזאת, תוך תיאום וקבלת ייעוץ מהיועצת המשפטית של הבנק. מחלקת הציאות של הבנק עוקבת אחר יישום המתווה כנדרש.

עם תחילת המלחמה הוגבר הניטור על מספר סיכונים מהותיים לפעילות הבנק, שקיים פוטנציאל לשינוי "מהיר" בפרופיל הסיכון שלהם. אגף הסייבר הגביר את הניטור שהוא מבצע בשגרה באמצעות מגוון הכלים והתהליכים העומדים לרשותו, כולל הפעלת יכולות מודיעין סייבר, הערכות מצב שוטפות המתבצעות בתדירות של פעמיים ביום ובוחנות באופן שוטף את האיומים, קשר הדוק עם יחידת הסייבר בבנק ישראל ועם מערך הסייבר הלאומי וה - CERT (המרכז הארצי לניהול אירועי סייבר, Computer Emergency Response Team) הפיננסי. מנהל האגף מדווח על כל נושא המחייב תשומת לב, כחלק מפעולות הניטור. האגף מפיץ מידע לעובדי הבנק כדי להגביר מודעות לאירועי סייבר שונים היכולים להתרחש כתוצאה מהמלחמה. אנו מזהים הסלמה באיום הסייבר ולמעשה, ראיית הבנק היא כי סיכון הסייבר שהתעצם בשנים האחרונות (והוא גם נבחר ל - "סיכון המטרד" על פי סקר בנק ישראל בקרב בכירים במערכת הפיננסית) יכול להתפתח למלחמה במרחב הסייבר. אגף הסייבר נערך לכל תרחישי האיום בהתאם למיפוי שביצע. הבנק, כמו בנקים אחרים במערכת נתון עתה (וכפי שדווח, גם ברבעונים קודמים) למתקפות עומס שהשפעתן היא נמוכה יחסית במרחב הסיכון, והיא קשורה לאתר השיווקי של הבנק. אגף הסייבר מתמודד עם מתקפות אלה בהצלחה.

אגף הסייבר בשיתוף עם חטיבת הסיכונים והגורמים העסקיים מפעיל גם מערך ניטור לאיתור חשד להונאות ומעילות, כחלק ממערך ניטור האנומליות של הבנק. כל התרעה נבדקת על ידי אנשי האגף ומועברת למחלקת סיכונים תפעוליים בחטיבת הסיכונים, שם הוקם במהלך השנה מוקד ייעודי לטיפול בהונאות ומעילות. כחלק מפעילות מערך הניטור איתר הבנק מקרים בהם נעשו ניסיונות להשתמש בכרטיסים נטענים ברצועת עזה. כרטיסים אלה נגנבו על ידי אנשי החמאס מעובדים זרים בעוטף עזה בתחילת המערכה. הבנק חסם כל אפשרות לבצע פעילות שכזו. במקרים ייעודיים הוצבו ביחידה לאיסור מימון טרור בחטיבת הסיכונים על מנת לסרוק כל עסקה, ולמנוע שימושים כאלה. על פי הנחיות קצינת הציאות של הבנק בוצעו מספר פעולות בקשר עם האיומים והסיכונים שהתעוררו עקב מצב המלחמה, כדלקמן:

- נוספו בקורות לשימושים בכרטיסים הנטענים ונערכת בדיקה מקיפה בשיתוף מנהל המוצר, וזאת, כאמור לעיל, לאור פגיעה בכמה עשרות לקוחות הבנק בעלי כרטיסים נטענים אשר עבדו בעוטף עזה וניזוקו במתקפה של השבעה באוקטובר. אותרו ניסיונות לשימוש בכרטיס גנוב אחד, ובוצעו הדיווחים הנדרשים לרשות לאיסור הלבנת הון.
- נוספו בקורות ייעודיות לפעילויות עמותות, בדגש על עמותות שעשויות להיות בסיכון גבוה יותר לפעילות עבור ו/או מול תושבים פלסטינאים. מספר העמותות בבנק בעלי מאפיינים שכאלה הוא נמוך מאוד והן נמצאות תחת בקרה שוטפת בקו הראשון והשני לפעילות הבנק.
- ליווי של הציאות ליישום כלל ההנחיות המיוחדות שפרסם בנק ישראל עקב המצב, לרבות מתווה ההקלות.

כמו כן, מבוצע ניטור הדוק לשם בחינת פעולות המפרות את הוראות איסור הלבנת הון. כחלק מזה, ניתנת תשומת לב מרובה, כמו בשנה וחצי האחרונות, לפעילות הקשורה למלחמת רוסיה – אוקראינה. כחלק מעקרונות ההוגנות שאימץ הבנק כבר בשגרה, הבנק מקפיד לנהוג בהוגנות עם אוכלוסיית הלוחים שלו בכל הקשר לפעולות גבייה וכן, במתן מענה לצרכיהם בעת הנוכחית.

הבנק נכנס לתקופת המלחמה עם רמת נזילות גבוהה מאוד המתבטאת ביחסי נזילות, כגון, יחס כיסוי הנזילות, LCR, העומד על ערך גבוה באופן מסורתי בבנק (וגבוה ממגבלת הדיקטוריון כולל שולי הביטחון שקבע), 225% נכון ליום 30 בספטמבר 2023 ופער נזילות גבוה מאוד, כ- 4 מיליארד שקלים. מתחילת השנה נרשמה צבירה גבוהה של פיקדונות בסכום של כ- 1.55 מיליארד השקלים. מתחילת המלחמה ממשיך הבנק לשמור על יחס כיסוי הנזילות ועל פער נזילות גבוהים מאוד. הבנק מנטר את הפעילות בפיקדונות, כשנכון לחודש נובמבר (והחל מתחילת המלחמה), גיוס הפיקדונות והצבירה שלהם ממשיכים לשמור על רמה גבוהה. במהלך השנה האחרונה הגדיל הבנק את חלקם של האנשים הפרטיים בתמהיל הפיקדונות שלו (יחסית, לפיקדונות ממוסדיים) והוא הגיע לכ- 84%. המשך צבירת הפיקדונות גם בימי המלחמה היא עדות למוניטין הבנק שהשכיל לתת הצעות ערך מהטובות בשוק ללקוחות כל הבנקים במהלך השנה וחצי האחרונות, עם התחלת העלייה בשיעור הריבית במשק. הבנק בחן את תכנית החירום שלו, וכן, ביצע תרחיש קיצון ליחס כיסוי הנזילות על פי בקשת בנק ישראל מהבנקים במערכת. תרחיש הקיצון הניח משיכת פיקדונות בשיעורים גבוהים משמעותית מהנחות מודל ה- LCR. תוצאות תרחיש הקיצון הראו כי גם במתווה קיצוני שכזה, ימשיך הבנק להיות ביחס כיסוי נזילות הגבוה משמעותית מהיחס הרגולטורי המזערי. הבנק עוקב אחר מדדי הנזילות השונים שנקבעו במדיניות הבנק לניטור סיכון הנזילות ברמה יומית ותוך - יומית. נדגיש עוד כי למעשה, יחס כיסוי הנזילות של הבנק, ה- LCR, הוא גבוה מזה שמדווח. הסיבה לכך היא העובדה שלבנק פעילות עם מוסדיים לטווח קצר, ובשל היבטים טכניים - מתמטיים הנוגעים ל- "מבנה" מדד ה- LCR (והעובדה שבבנק ערכו גבוה משמעותית מערך של 100%), הוספתם או החרגתם מהיחס, איננה משנה את פער הנזילות של הבנק, אולם יכולה לשנות את ערכו של היחס באופן משמעותי. השינוי בערכו יהיה גבוה יותר, ככל שבמצב המוצא הוא היה גבוה יותר. יש לעובדה זו השפעה מהותית על היחס בקיצון - במצב כזה, הפיקדונות הללו יימשכו (ביזמת המפקידים או ביזמת הבנק) באופן מהיר (כיוון שהם קצרים) ויחס ה- LCR יגדל באופן משמעותי. מתחילת המלחמה עומד היחס סביב ערך של כ- 200%, ערכו ללא פיקדונות אלה עומד על כ- 350%. לפירוט, ראו פרק הנזילות בדוח זה.

מדיניות ההשקעות של הבנק בתיק הנוסטרו היא שמרנית שכן, היא מוטה אג"ח מדינה ושיעור אחזקה נמוך במניות. לפיכך, יש למדיניות זו השפעה על כך שרמת סיכון השוק של הבנק נמוכה יחסית. עם זאת, גם בשנת 2022 וגם באירוע המלחמה הנוכחית ניכר כי הרמה הזו יכולה להיות תנודתית. העלייה בתשואות האג"חים בארץ ובח"ל במהלך חודש אוקטובר גרמה להפסד בקרן ההון של הבנק (והירידה בהן, במהלך נובמבר, מיתנה הפסד זה להפסד נמוך). לתנודתיות הדולר יש השפעה נמוכה בגין פרופיל הפעילות של הבנק במגזר המט"ח. סיכון הריבית של הבנק עלה במהלך הרבעון השלישי של השנה, אך הוא נמצא במרחק סביר מתאבון הסיכון שקבע הדיקטוריון. תאבון הסיכון שקבע הדיקטוריון נקבע כשיעור מהון רובד 1, והוא מכמת את מידת הפגיעה בשווי הכלכלי של הבנק כתוצאה מתזוזה בעקומי הריבית הרלוונטיים לפעילות הבנק. השיעור שנקבע במונחי הון רובד 1 עומד על ערך נמוך יחסית, ומבטא את שמרנות הבנק בנוגע לפרופיל סיכון השוק והריבית שלו. לפירוט, ראו פרק סיכון השוק והריבית בדוח זה. נסיף, כי יש אי וודאות גם לגבי שיעור הפירעונות המוקדמים במיוחד בתיק המשכנתאות (שיש לו השפעה על פרופיל סיכון האשראי של התיק, וכן, על תמהיל הנכסים וההתחייבויות של הבנק), לאור המצב הכלכלי והתפתחות גורמי המאקרו, החל"תים והשפעת ההקפאות ודחיית התשלומים על מבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק. הבנק בוחן באופן שוטף את התפתחות שיעור הפירעונות, שעלה בבנק במהלך הרבעון האחרון, כולל בחינת תרחיש שבו שיעור זה יורד, ככל שהלולים יצלו ההקלות במתווה. נדגיש כי לבנק יש כלים נוספים לנהל את סיכון הריבית שלו, ביניהם: מכירת תיקי משכנתאות, המהווה חלק מאסטרטגיית הבנק, והנפקת חוב.

לאור התנודתיות בשווקים, וכדי לשקף את פוטנציאל השפעת אי הוודאות והקשת הנרחבת של התרחישים היכולים להתפתח עקב המלחמה, העלה הבנק את דירוג סיכון הנזילות וכן, את דירוג סיכון השוק הכולל (ובתוכו: סיכון הריבית, סיכון האינפלציה וסיכון מחירי מניות ואגרות חוב. סיכון שערי חליפין נותר ללא שינוי, על רמה נמוכה) בטבלת גורמי הסיכון של הבנק, מרמה של סיכון נמוך לרמה של סיכון נמוך - בינוני. לטבלת גורמי הסיכון, ראו פרק 3 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023 ובהמשך דוח זה.

ההפסד בקרן ההון, וכן הגדלת ההפרשות של הבנק (ליום 30.9.23) עקב מצב המלחמה, הביאו את יחס הון רובד 1 של הבנק לנוע בתוך שולי הביטחון שנקבעו ליחס זה. נדגיש, כי בכל התקופה שחלפה מעת פרוץ המלחמה, הבנק לא חרג מיעד יחס הון רובד 1 שקבע הדיקטוריון. דירקטוריון הבנק קבע שולי ביטחון של 0.25% מעל יעד יחס הון של 10% שנקבע על ידי הדיקטוריון כתאבון הסיכון (שולי ביטחון של הדיקטוריון בשיעור של 0.1%, ושול ההנהלה, בשיעור של 0.15% מעל שולי הביטחון של הדיקטוריון), כך שיעד יחס הון רובד 1 של הבנק עומד על 10.25% בתוספת שולי הביטחון. התנועה בשולי הביטחון מותרת, כאשר מדיניות הבנק מגדירה היטב את הפעולות המנועות לביצוע בתוך שולי הביטחון, ובהם, הגדלת ביצועים וחלוקת דיבידנד. נכון ל- 30 בספטמבר 2023, נמצא יחס הון רובד 1 בתוך שולי הביטחון והוא עומד על 10.14% - מעל לשולי הביטחון של הדיקטוריון ובתוך שולי ההנהלה של ההנהלה. הירידה בתשואות האג"חים במהלך חודש נובמבר העבירה את קרן ההון לרווח, ותרמה לעלייה של יחס הון רובד 1 של הבנק. למועד אישור דוח זה עומד היחס על 10.18%. הבנק מנטר את יחס הון ההון בצורה יומית כחלק מתכנון ההון שלו בהינתן הביצועים באשראי ומצב קרן ההון. דירקטוריון הבנק אישר להנהלה, עם פרוץ המלחמה, לנוע בתוך שולי הביטחון עד ליחס הון של 10%, ככל שמצב המלחמה ייאלץ זאת. כאמור, במהלך אוקטובר - נובמבר, יחס הון רובד 1 נמצא מעל שולי הביטחון של הדיקטוריון. כחלק מהתכנית העסקית של הבנק ותכנון ההון שלו עוד טרם המלחמה, בוחן הבנק מכירת תיק משכנתאות. מכירת תיק מהווה אחד מהכלים העיקריים הנתונים בידי הבנק לשם תכנון ההון שלו ולניהול תמהיל הנכסים וההתחייבויות שלו. בעקבות חוסר הוודאות שנוצרה כתוצאה מתחילת המלחמה והשלכותיה העיקריות, פרסם המפקח על הבנקים ביום 12 בנובמבר, 2023 הנחיה

בדבר תכנוני הון ומדיניות חלוקת רווחים. על פי הדרישה, על הבנקים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנדים על רקע תוצאות המלחמה ואי הוודאות לגבי הימשכות המלחמה והיקף השפעתה על המשק. בהתחשב במצב הלימות ההון ויעדיו וכן בתכנית להתפתחות העסקית הצפויה, החליט הדירקטוריון ביום 28 בנובמבר, 2023 שאין מקום בשלב זה לשינוי במדיניות השמרנית של הבנק. מועדי החלוקה יותאמו להתפתחות ולעמידה ביעד הלימות ההון.

יחס המינוף של הבנק גבוה באופן משמעותי מתאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון (5%, שהוא היחס הרגולטורי + שולי ביטחון של 0.25%), יחס ההון הכולל נמצא מעל למגבלת הדירקטוריון ושולי הביטחון שנקבעו. הבנק לא ניצל את ההקלה שניתנה ליחס המינוף המזערי בימי הקורונה, לאור ערכו הגבוה של יחס המינוף שלו. בהמשך לבקשת בנק ישראל מכל הבנקים במערכת, ביצע הבנק שני תרחישים לבחינת השפעת המלחמה על יחס הון רובד 1 של הבנק – תרחיש בסיס ותרחיש חמור (אך סביר לאור האי הוודאות הרבה). תוצאות התרחישים העלו כי למרות ההנחות המחמירות של הבנק, כולל אי מכירת יתקי משכנתאות על פי תכנית הבנק (בשנת 2024), צמצום ביצועי אשראי יחסית לתכנית ואי חלוקת דיבידנד, הבנק אינו יורד מיחס הון רובד 1 הרגולטורי המזערי שנקבע לו. נדגיש כי לתוצאות דומות הגיע הבנק גם בתרחיש האחד (תרחיש בו בנק ישראל קובע את תנאי מאקרו בקיצון), שהניח הנחות קיצוניות לגבי גורמי המאקרו, אף יותר מהתרחיש החמור אך הסביר של הבנק. פרסום תוצאות התרחיש האחד של המערכת (ראו, סקירת המפקח לשנת 2022) מלמד כי תוצאת הבנק נמצאת מתחת לממוצע המערכת. הדבר נובע מתמהיל וניהול תיק האשראי של הבנק, שרובו, מוטע בטחונות. נוסף כי החלת ההפרשות בשיטת ה- CECL החל משנת 2022 מחזקת את הון רובד 1 (כיוון שהיא כוללת כבר עכשיו את הפרשות הבנק לעתיד), וכך הוא המצב לגבי הנפקות ה- COCO (כיוון שהן ניתנות להמרה להון בתרחיש קיצון). עובדות אלה נוספות להבנתנו כי כבר במצב שגרה הון הבנק הוא גבוה יחסית לרמת הסיכון שלו, וזאת, עקב כריות ההון שהוטלו על הבנק בעיקר, בגין פעילות המשכנתאות המהווה חלק עיקרי בפעילות האשראי שלו. מספר סיבות יש לעובדה זו: ראשית, כריות הון אלה נקבעו על ידי בנק ישראל תוך החמרה של משקולות הסיכון שנקבעו לתיק המשכנתאות במונחי השיטה הסטנדרטית של באזל 2. שנית, על פי השיטה הסטנדרטית, משקולות אלה הן פונקציה של ה- LTV של הלקוח בעת חיתום ההלוואה. עליית מחירי הדיור בשנים האחרונות, וכן, העובדה שהלקוחות משלמים את ההלוואות כנדרש (ערך ההלוואה יורד) פועלות שתיהן באותה מגמה – הגדלת כרית ההון עוד יותר, משום שגדל הפער בין ה- LTV בחיתום ל- LTV העדכני של הלקוח. לכרית זו מצטרפת כרית בגין 1% מביצועי המשכנתאות של הבנק (המתווספת מעל יחס הון של 9% וקובעת את יחס ההון הרגולטורי המזערי של הבנק) ובנוסף לכריות אלה, כולל הון הבנק גם את כרית ההפרשות שהבנק מנהל בשמירת בשיטת ה- CECL, כפי שצינו לעיל. נדגיש גם כי למרות האירועים והמצבים שאינם בשגרה שחווית הלכה למעשה בשנים האחרונות (משבר הקורונה, עליית הריבית), תיק המשכנתאות של הבנק ממשיך לשמור על שיעור מחיקות ושיעורי הפרשה צפויה נמוכים, ממשיך להפגין חוסן ולייצב את פרופיל סיכון האשראי של הבנק, ובכך, ממשיך לגדול הפער בין איכות התיק בפועל לרמת הסיכון המוגבלת בהקצאת ההון שנקבעה על ידי בנק ישראל. לפיכך, אנו סבורים כי יחס ההון שקבע הדירקטוריון וכן, שולי הביטחון מספקים את פרופיל הסיכון של הבנק.

הסיכון המהותי ביותר לפעילות הבנק הוא סיכון האשראי. לאי הוודאות במשק השפעה רבה על התפתחות פרופיל הסיכון באשראי כיוון שהיא משפיעה על כל גורמי הסיכון הרלוונטיים לתיקי האשראי. רוב פעילות האשראי של הבנק מגובה בביטחונות ופרופיל הסיכון של תיק האשראי מושפע בעיקר, מתיק המשכנתאות ותיק הנדל"ן, כשהפעילות העסקית נמוכה יחסית, כך שתמהיל התיק תורם ליציבותו בשגרה וגם בקיצון. לאור המצב, נקט הבנק מתחילת המלחמה פעולות שנועדו לאתר שינוי בפרופיל סיכון תיקי האשראי שלו, תוך בחינה של מכלול גורמי הסיכון המשפיעים על פרופיל סיכון זה, כפי שיתואר להלן. למידע נוסף, ראו [פרק 3 בדוחות הכספיים ליום 30 לספטמבר 2023](#).

מתחילת השנה ועד לרבעון השלישי שלה (טרם המלחמה), עקב עליית הריבית והפגיעה ביכולת ההחזר של הלקוחות, חלה עלייה בפיגורים וביעור הכשלים באשראי הצרכני, וכן, באשראי למשכנתאות. עלייה זו נובעת מהעלייה בהחזר החודשי של הלקוחות. העלייה היא משמעותית יותר באשראי הצרכני של הבנק שחלקו בתמהיל תיק האשראי של הבנק הוא נמוך יחסית (כ- 11%), שבו הוא ניתן ללא בטחונות. העלייה בשיעור הכשלים במשכנתאות היא מתונה יותר, ושיעורי הכשל בתיק אינם גבוהים, ובדומי שיעור המחיקות ממשיך להיות נמוך מאוד. באופן דומה, שיעור ההפרשה הצפויה בתיק (הכפלה ה- PD, שיעור הכשל, ב- LGD, שיעור ההפסד בהיתן כשל) היא מזערית – שיעור ה- LGD של הבנק (שהוא פונקציה של ה- LTV בפועל) הוא נמוך, שכן היקף ההלוואות הניתנות בבנק בשיעור LTV גבוהים הוא אפסי בהתאם להוראות בנק ישראל וערך ה- LTV בפועל ממשיך לרדת עקב העלייה במחירי הדיור. נדגיש כי חלק גדול מההלוואות במלאי תיק המשכנתאות שיש להן LTV (בחיתום) הן הלוואות וותיקות, שניתנו טרם שבנק ישראל שינה את ההוראות והגביל את שיעור ה- LTV. הלוואות אלה, לא רק שנושאות LTV עדכני הנמוך משמעותית מערכו בעת החיתום, אלא שהם גם שולמו כהלכה פרק זמן ארוך, והסיכוי כי יכנסו לכשל הוא נמוך מאוד. ניתוחי הבנק מלמדים שהכשלים בהלוואות משכנתא הם ברובם בשנים הראשונות לחיי ההלוואה, ומספר הכשלים המגיע מההלוואות הארוכות הוא אכן נמוך מאוד. תיק האשראי לנדל"ן המשיך לשמור על שיעור כשלים אפסי.

כחודש וחצי מפרוץ המלחמה, אנו רואים עלייה מתונה בשיעור הכשל במשכנתאות ושיעור ההפרשה הצפויה עומד על כ- 0.06%, כאמור, שיעור נמוך יחסית, אך גבוה מזה של תחילת שנת 2023. גם באשראי הצרכני נרשמה עלייה קלה בשיעורי הכשל, כאשר מספר החדל"פים (חדלי פירעון) ירד במקצת, ירידה שיש לייחס בעיקר לחופשת סוכות, טרם פרוץ הקרבות. התיק העסקי של הבנק, ובפרט, תיק הנדל"ן (שבו האשראי ניתן בשיתוף עם חברות ביטוח) ממשיך להיות ברמת סיכון נמוכה, כפי שעולה ממדדי סיכון השונים של התיק. בגין המלחמה, הגדיל הבנק את הפרשותיו בכל אחד מענפי אשראי אלה. בנוסף, מתווה ההקפאות ודחיית התשלומים עתיד

להשפיע על שיעור הכשלים בתיקי האשראי של הבנק. בשלב זה, לא ניתן להעריך את מלוא השפעת המתווה על שיעור הכשלים, אם כי המידע למועד הדיווח מלמד על כך שחלק נכבד מההקפאות באשראי הצרכני יחסית לאשראי למשכנתאות, נעשה על ידי לווים בפיגור. למידע נוסף על מתווה ההקפאות, ראו טבלה מספר 7 בדוח זה וכן, [טבלה מספר 22 בפרק 3 בדוחות הכספיים ליום 30 לספטמבר 2023](#).

תיק האשראי העסקי של הבנק נבדק ברמה פרטנית כולל חברות המימון איתן פועל הבנק, הלווים הגדולים בתחום הנדל"ן עם דגש על לווים שקיבלו אשראי לרכישת קרקע. הערכת הבנק היא כי למרות רמת הסיכון הנמוכה של התיק בשגרה, פוטנציאל העלייה בסיכון באשראי לנדל"ן גדל, וזאת, לאור אי הוודאות שיש לגבי ענף זה, והעובדה שהלווים מגיעים לאירוע המלחמה, לאחר שגדל באופן משמעותי נטל החוב עליהם בגין מהלך עליית הריבית בשנה וחצי האחרונות. עם זאת, הממשק השוטף שיצרו מנהלי חטיבת נדל"ן ומוצרים בבנק עם הלקוחות הללו, מעלה כי נכון למועד אישור דוח זה, לא חלה הרעה משמעותית באיכות האשראי שלהם. מנהלי החטיבה פועלים לאתר צרכים של לקוחות המגזר העסקי ככל שקיימים, להקצות מסגרות אשראי נוספות או לאפשר דחייה והקפאת תשלומים, הכל בהתאם למדיניות הבנק. בנוסף, הבנק נערך להפעלת הקרן בערבות המדינה (שהוא שותף לה) במסלול החדש, מסלול "חברות ברזל".

בפעולה שוטפת, שהחלה עם פרוץ המלחמה, נערך הבנק בקו הראשון (הקו העסקי) ובקו השני (ניהול סיכונים) לניתוח השפעת גורמי הסיכון בתיק, ואי הוודאות הרבה השוררת לגבי חלקם על כרוכסיל הסיכון של הבנק. ניטור תיק המשכנתאות והתיק הצרכני מתבצע באופן שוטף באמצעות דוחות יומיים הבוחנים את הפיגורים ואת הכשלים בתיקי האשראי, וכן, את מספר וחשיפת הלקוחות שהקפידו את הלוואתם בהתאם למתווה שנקבע, וזאת, כדי לבחון את השפעת ההקפאות על כרוכסיל הפיגורים והכשלים בתיקים אלה. כחלק מניטור התיק עודכנו מבחני הקיצון על תיק המשכנתאות של הבנק, כדי לבטא שיעור כשל גבוה משמעותית מזה של היום, ושיעור הכשל הוכפל פי שלושה, יחסית למצב הנוכחי. מבחן קיצון זה היווה עתה, כמו בעבר, חסם עליון כחלק מתהליך אתגור הפרשות שמבצע הבנק בשיטת CECL. בתיאום עם דרישת בנק ישראל ומתוך הבנה כי פוטנציאל הסיכון בתיקי האשראי גדל, קבע הבנק "כרית מלחמה" במתודולוגיה סדורה שאותגרה על ידי חטיבת הסיכונים. תוספת ההפרשות בגין המלחמה נקבעה לכל אחד מענפי הפעילות של הבנק: אשראי לדיו, מסחרי (הכולל את הפעילות בנדל"ן) והצרכני. סך התוספת ב - "כרית המלחמה" נקבעה על 25 מיליון שקלים. התוספת נקבעה בכל אחד מהענפים, והיא העלתה את יחס הכיסוי (ההפרשות חלקי חשיפת האשראי) של כל ענף ומכאן, של סך תיק האשראי של הבנק מ - 1.2% ל - 1.34%. ההפרשות אותגרו על ידי חטיבת הסיכונים בדומה לכל רבעון. האתגר התבסס על שיטות אלטרנטיביות לחישוב ה - CECL כמו: הפרשה צפויה, תרחישי קיצון, הערכות מומחה, מודלים וחישובים סטטיסטיים. מסקנת האתגר היא כי כחודש וחצי לאחר פרוץ המלחמה, תוספת ההפרשות שמרנית ונאותה בהינתן אי הוודאות הנוכחית. לפירוט נוסף על הפרשות הבנק בשיטת ה - CECL, ראו בהמשך דוח זה, וכן, [בפרק 3 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023](#). הבנק ממשיך לבחון את כרוכסיל סיכון האשראי שלו, תוך ביצוע הערכות מצב תכופות בקווי ההגנה של הבנק ובין קווי ההגנה שנקבעו, על מנת להעריך השפעת אי הוודאות והאיזמים השונים על התפתחות כרוכסיל הסיכונים שלו, על פעילותו ועל יעדי העסקיים.

לאי הוודאות השפעה גם על תפקוד המודלים המשמשים את הבנק לצרכים מגוונים. מודלים שתפקדו היטב בזמן שגרה יכולים להשתבש עקב מצב הקיצון שיצרה המלחמה בגין נתונים חדשים (תוצאת מצב המלחמה) היכולים להיות שונים מהנתונים ההיסטוריים ששימשו לחישוב או בשל הנחות שאינן הולמות את המצב או שגברה אי הוודאות לגבי ערכן בשל אי הוודאות הנוכחית. הבנק מיפה בהמשך לבקשת בנק ישראל את המודלים בהם הוא משתמש ואת מידת האפקטיביות של השימוש בהם בעת הנוכחית. כדרך פעולה, עבר הבנק בתחילת המערכה לשימוש תדיר יותר במבחני קיצון וניתוחי רגישות מגוונים, וכן, בהערכות מומחה ובהערכות המבוצעות על ידי קווי ההגנה בבנק, על מנת להעריך טוב יותר את השפעת אי הוודאות על כרוכסיל הסיכונים הצפוי.

מבחני הקיצון וניתוחי רגישות שהבנק מבצע בשיטות מגוונות, כולל התרחיש האחד של בנק ישראל, מבוססים על העלייה שכבר חלה בשיעור הריבית והאינפלציה החל משנת 2022, זעזוע של גורמי מאקרו נוספים שיכולים להיות מושפעים מאי הוודאות הכלכלית, כמו אבטלה, וכניסה למיתון. תוצאות התרחישים נערכות תוך בחינה של סגמנטים שונים בתיק האשראי, בחינת השפעתם על כרוכסיל סיכון השוק, ריבית והנזילות, ההפרשות בשיטת ה - CECL ואתגור יעדי העסקיים של הבנק, ביניהם - המרווחים, המחיקות, הביצועים וגורמים נוספים שיש להם השפעה על עמידת הבנק ביעדיו, כולל יעדי ההון שלו. נכון לעכשיו, מבחני הקיצון ממשיכים להתבסס על גורמי סיכון ששיעורם נקבע בשגרה על ערכים גבוהים משמעותית משיעורם הנוכחי והם תקפים גם לנוכח אי הוודאות הקיימת. הנחות מבחני הקיצון והמתווה שלהם ממשיכים להיבחן באופן שוטף בהתאם להתפתחויות. חלק מההנחות כבר הותאמו למצב הנוכחי והן תעודכנה ככל שיווצר צורך שכזה.

בטיפול בסיכונים המהותיים שזוהו, הבנק מבחין בין הסיכונים המובילים לבין הסיכונים המתפתחים אשר מזוהים באופן הבא:

- **סיכון מוביל** - מייצג גורם סיכון מהותי אליו חשוף הבנק בעקבות הפעילות הנוכחית שלו ואשר מידת החשיפה של הבנק אליו מדורגת, בהתאם למדיניות הבנק, כחשיפה ברמה "בינונית" או גבוהה יותר. לפירוט בדבר גורמי הסיכון ודירוג מידת החשיפה/השפעה על הבנק ראו **בפרק 3 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023**.

- **סיכון מתפתח** - הינו סיכון אשר קיימת אי ודאות בקשר להתממשותו, אם בכלל, ולא ניתן להצביע על מידת ההשפעה האפשרית שלו. עם זאת, סיכון זה יקבל תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק בהתוויית האסטרטגיה העסקית ומסגרת ניהול ובקרת הסיכון המתאימה, המבטיחה כי יש לבנק את היכולות להתמודד עם סיכון זה והשפעותיו על פעילות הבנק ויעדיו העסקיים, ככל שיתממש.

בגין המלחמה, אי הוודאות גברה והתעוררו, כפי שפרטנו לעיל, איומים פוטנציאליים חדשים. ככלל, קיים סיכוי שפרופיל הסיכונים המובילים ישתנה עקב מצב המלחמה, בין היתר, עקב העובדה שאי הוודאות פורשת מגוון תרחישים אפשריים. באופן דומה, הבנק ערוך לכך שגם פרופיל הסיכונים המתפתחים ישתנה עקב המצב. בטבלה הבאה ריכזנו את דירוג גורמי הסיכון של הבנק. כפי שפרטנו לעיל, שני סיכונים – סיכון הנזילות וסיכון השוק הכולל (עם גורמי הסיכון: ריבית, מחירי מניות ואג"חים, אינפלציה) עלו מדירוג נמוך לדירוג נמוך בינוני (סיכונים אלה מסומנים בטבלה בכוכבית). הטבלה לאחריה מציגה את הערכת הסיכונים האיכותית של הבנק. להלן ריכוז השפעת גורמי הסיכון על עסקי התאגיד הבנקאי, המשקפת את הערכת הסיכון של הבנק, נכון לחודש נובמבר:

גורם הסיכון	הערכת הסיכון
השפעה כוללת של סיכונים אשראי	בינונית
סיכון בגין איכות לווים וביטחונות	בינונית
סיכון בגין ריכוזיות ענפית	בינונית
סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	נמוכה
השפעה כוללת של סיכונים שוק*	נמוכה-בינונית
סיכון ריבית*	נמוכה-בינונית
סיכון אינפלציה*	נמוכה-בינונית
סיכון שערי חליפין	נמוכה
סיכון מחירי מניות ואג"ח*	נמוכה-בינונית
סיכון סילות*	נמוכה-בינונית
סיכון תפעולי (כולל סיכון מעילות והונאות)	בינונית- גבוהה
סיכון מודל	בינונית
סיכונים טכנולוגית המידע	בינונית
סיכונים אבטחת מידע וסייבר	בינונית- גבוהה
סיכון משפטי	נמוכה
סיכון רגולטורי	בינונית
סיכון מוניטין	בינונית
סיכון אסטרטגיה	בינונית
סיכון ציות ואכיפה פנימית	בינונית
סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור	בינונית

* גורמי סיכון בהם הועלתה דרגת הסיכון

הטבלה הבאה מציגה את ההערכה האיכותית של הנהלת ודירקטוריון הבנק לגבי התפתחות פרופיל הסיכון לנוכח האירועים במשק ובמדינה. הערכה איכותית זו מוצגת ומאושרת על ידי דירקטוריון ונהלת הבנק בכל רבעון, כחלק מהדיון במסמך הסיכונים של הבנק.

הסיכון	תיאור הסיכון
	תרחיש מלחמה הוא תרחיש האיום המורכב ביותר שכן הוא משפיע על כל הסיכונים המהותיים לפרופיל הסיכון של הבנק. אי הוודאות שהוא יוצר גדלה באופן משמעותי מאז פרוץ המלחמה בשבעה באוקטובר, 2023. נכון למועד כתיבת דוח זה, קיימת אי וודאות רבה לגבי אופן התפתחות המלחמה, כמה זמן היא תימשך, ומה תהיה השפעתה על גורמי המאקרו וגורמי הסיכון הרלוונטיים לפעילות הבנק. הבנק מניח שהשפעת המלחמה תשפיע על פרופיל הסיכונים של הבנק ועל התכנית העסקית שלו, גם בשנת 2024. אי הוודאות מלווה בהערכות שונות של החזאים וכן, של בנק ישראל, כפי שפורסמו במהלך התקופה האחרונה, בנוגע להתפתחות גורמי המאקרו של הכלכלה הישראלית. בנוסף, בשלב זה טרם גובשו במלואם פעולות הסיוע לאוכלוסיות והעסקים שנפגעו, אך יש דיווחים על מספר גבוה של עובדים שאינם מועסקים (לפי הדיווח, נכון לתחילת נובמבר, חלק נכבד מכוח העבודה במשק, ובהם, אנשי מילואים אינו מועסק) ועל הוצאה של עשרות אלפי עובדים לחל"ת. עם פרוץ הקרבות נערך הבנק בהצלחה לפי תכנית ההמשכיות העסקית שלו, המלווה בהערכות מצב, והערכה של מצב פרופיל הסיכונים של הבנק לאור המלחמה. הבנק נערך להתמודד עם ה"תנודתיות" והדינאמיות של גורמי המאקרו ושל הסביבה הגיאופוליטית, בעת המלחמה ולאחר סיומה. מספר אירועים כבר התרחשו במהלך החודש הראשון של המלחמה, שיש להם השפעה או פוטנציאל השפעה על פרופיל הסיכונים של הבנק וסביבת העבודה שלו, שהעיקריים בהם הם כדלקמן:
סיכון מקרו-כלכלי וסיכון גיאופוליטי	א. שער הדולר עלה באופן משמעותי (יורד באופן משמעותי בסוף חודש אוקטובר ותחילת נובמבר) – לבנק חשיפה נמוכה לשער הדולר, ההשפעה הישירה של עלייתו היא נמוכה. עם זאת, לעלייתו יש השפעה על שיעור האינפלציה במשק, והבנק נמצא בניטור גורמי סיכון אלה. שערו של הדולר יכול להיות תנודתי בתקופה הזו, בין היתר, כפונקציה של התפתחות המלחמה ולזירות נוספות. ב. עלייה בשיעור תשואות אגרות החוב – עלייה זו הביאה לירידה בקרן ההון של הבנק, והשפיעה על יחס ההון של הבנק. באופן דומה לשער הדולר, בתחילת חודש נובמבר החלה ירידה בשיעור התשואות, וגם במקרה זה, תיתכן תנודתיות בשיעור התשואות, כפונקציה של התפתחות המלחמה ולזירות נוספות. ג. הורדת אופק הדירוג למדינת ישראל – לאירוע זה השפעה ישירה נמוכה מאוד על הבנק. הבנק בחן גם את האפשרות כי דירוג המדינה יירד. לירידת הדירוג השפעה לא מהותית על הון הבנק, אולם להורדת הדירוג, לו תתרחש, יש פוטנציאל השפעה על המשק הישראלי וסביבת העבודה של הבנק, בין היתר, בהשפעתו על תשואות אגרות החוב של המדינה וגורמי מאקרו נוספים. ד. הורדת אופק הדירוג לחלק מהבנקים במערכת, בהם לבנק ירושלים – אירוע זה לא השפיע על פרופיל הסיכון של הבנק. כאמור לעיל, דיווחים על מספר גבוה של כח אדם שאיננו עובד, ועל שיעור שגדל בהתמדה בעובדים שהוצאו לחל"ת, ועסקים רבים אינם פעילים – לאלה יש השפעה על שיעור האבטלה במשק, ומכאן, על שיעור הכשלים בתיק האשראי של הבנק. פוטנציאל השפעתם יכול לקטון, עקב הפעלת מתווה ההקפאות, בהתאם למתווה בנק ישראל, ותכנית הסיוע של המדינה לציבור ולמגזרים השונים, שנכון למועד כתיבת דוח זה, מידת האפקטיביות שלה אינה ברורה. בשלב זה, קשה להעריך את השפעת האירועים הללו על פרופיל סיכון האשראי העתידי של הבנק.
סיכון אשראי	סיכון האשראי הוא הסיכון המהותי ביותר לפעילות הבנק, וככזה, השפעת אי הוודאות של תוצאת המלחמה על פרופיל סיכון האשראי יכולה להיות גבוהה. רמת הכשל במשכנתאות ממשיכה להיות נמוכה בשל נקודת הפתיחה הנמוכה של שיעור הכשלים. ברבעון האחרון, חלה עלייה קלה בשיעורי הכשל במשכנתאות ובהלוואות לכל מטרה, ועלייה זו נמשכה בחודשים אוקטובר – אמצע נובמבר, אם כי בצורה מתונה יותר. הביצועים בתיק קטנו במהלך החודש (ומרבית הביצועים שייך לבקשות טרום המלחמה). מדדי תיק המשכנתאות, יחס ההחזר ושיעור ה – LTV הממוצע כולל מחזורים שומרים על יציבות ונמצאים במרחק סביר מתאבון הסיכון של הבנק. הבנק עוקב ברמה יומית אחר התפתחות הפיגורים והכשלים בתיק המשכנתאות כדי להעריך את השפעת אי הוודאות עליהם. אי הוודאות נובעת ממספר גורמים: יציאת עובדים לחל"ת מה שיכול להגדיל את רמת האבטלה במשק, פעולות הסיוע של הממשלה שטרם גובשו במלואן, והשפעת מתווה ההקפאות ודחיית ההלוואות. הבנק הגדיל את ההפרשות הקבוצתיות בשיטת ה – CECL בגין מצב המלחמה בתהליך מוסדר, ובכך, הגדיל את יחס הכיסוי שלו לאור ההפרשה המצטברת לתיק האשראי, במטרה להבטיח הפרשה שמרנית בעידן של אי וודאות רבה. מצב האשראי הצרני דומה: הביצועים נמוכים מאוד, שיעור הכשל ממשיך לעלות, אם כי בשיעור מתון יותר יחסית לקצב של הרבעונים הקודמים. גם האשראי הצרני נתון לניטור שוטף כדי לבחון את השפעת הגורמים שצוינו לעיל על התפתחות הכשלים, הפיגורים וההפרשות. רמת סיכון התיק העסקי ובפרט, תיק הנדל"ן היא נמוכה בשגרה, כפי שמתבטא בשיעור כשלים, מחיקות והפרשות נמוכים מאוד. אולם, בגין האיומים תוצאת המלחמה, כאשר קיימת אי וודאות לגבי השפעת התפתחות האירועים על ענף הנדל"ן, עלה להערכתנו הפוטנציאל להרעה במצב הלוויים. הבנק סקר את הלוויים באשראי העסקי, עם דגש על לוויים שניתן להם אשראי לרכישת קרקע. סקירות אלה מבוצעות באופן שוטף, עד שתפוג אי הוודאות. בשלב זה, לא אותרו קשיים מהותיים בקרב לקוחות אלה. תוצאת מבחן קיצון על תיק המשכנתאות (המניח עלייה משמעותית בשיעורי הכשל, ירידה במחירי הדיור ויחס החזר מעודכן של הלקוחות לאחר עליית הריבית) עודכנה ושיעורי הכשל בתרחיש הועלו משמעותית, שימשה לאתגור ההפרשות שביצע הבנק בשיטת ה – CECL, כדי להבטיח כי יחס הכיסוי של תיק הבנק והסגמנטים בו, הן נאותות ושמרניות לאור אי הוודאות השורה במדינה.

סיכונים תפעוליים (כולל סיכון מעילות והונאות) וסיכון המשאב האנושי בפעילות הטכנולוגיה	עם תחילת המערכה, הפעיל הבנק בהצלחה את תכנית ההמשכיות העסקית שלו. כל התהליכים העסקיים המהותיים פועלים כנדרש ומערכות הבנק פועלות בצורה תקינה. נכון למועד זה, כל הסניפים, פועלים ברצף. נבנו דוחות ייעודיים לעקוב אחר מספר המגוייסיים (במטרה לזהות ולטפל ביחידות שבהם אחוז המגוייסיים גבוה), זמני המענה (שהם טובים), סטאטוס המערכות, מצב המזומנים במכשירים האוטומטיים ופרמטרים נוספים. עובדי הבנק עובדים באופן היברידי מהבית ובין כתי הבנק. מחשבים ניידים נוספים חולקו לעובדי המוקד והסניפים, כדי לאפשר עבודה מהבית במקרה של הסלמה נוספת במערכה. בנוסף, מדווח הבנק לבנק ישראל בהתאם לדרישתם על מצב ההמשכיות העסקית. פעילות ההמשכיות העסקית של הבנק מתבצעת לפי מתווה תרחיש מלחמה, ובתיאום עם דרישות בנק ישראל. התכנית מופעלת על ידי חמ"ל בראשות מנהלת חטיבת המשאבים של הבנק, עם דיווחים שוטפים למנכ"ל ולהנהלה. יו"ר הדירקטוריון מדווח יומית על מצב ההמשכיות העסקית, ודירקטוריון הבנק התכנס מספר פעמים לקבלת דיווח והערכת מצב. עם תחילת המלחמה עלה פוטנציאל סיכון ההונאות, בשל החשש כי גורמים עוינים ינצלו את אי הוודאות לביצוע הונאות. אגף הסייבר מנטר סיכון זה באופן דומה למצב שגרה באופן רציף. בנוסף, מבצעת מחלקת סיכונים תפעוליים בחטיבת הסיכונים (באמצעות בקר ייעודי) מעקב שוטף אחר ההתרעות המגיעות ממערכת ניטור האנומליות של הבנק, במטרה לנתח כל אירוע שאינו בשגרה ויכול להעיד על ניסיון הונאה.
סיכון סייבר	עלייה במצב התקיפות של גורמים עוינים עקב המלחמה, בעיקר, באמצעות מתקפות DDOS. אגף הסייבר נמצא בניטור שוטף של איומים, ומבצע הערכות מצב פעמיים ביום. כל כלי הניטור ואמצעי מודיעין הסייבר הופעלו. הגובר שיתוף הפעולה עם יחידת הסייבר בבנק ישראל, מערך הסייבר הלאומי וה – CERT (Computer Emergency Response Team) הפיננסי. דיווחים שוטפים של מנהל אגף הסייבר למנכ"ל הבנק, מנהלת חטיבת המשאבים ומנהל הסיכונים. אגף הסייבר מפיץ בצורה שוטפת הנחיות לעובדי הבנק שנועדו להגביר מודעות לאירועי סייבר אפשריים.
סיכון עסקי ואסטרטגי	המלחמה השפיעה באופן מהותי על אי הוודאות הכלכלית והפוליטית. איומים חדשים התפתחו ויש להם פוטנציאל לשינוי בתוכניות הבנק. הבנק נמצא במעקב שוטף אחר ההתפתחויות העסקיות (רמת הביצועים, המרווחים, מכירת תיקים וכדומה), ונערך לתכנית העבודה של שנת 2024, מתוך הכרה כי למלחמה תהיה השפעה על התכנית העסקית של הבנק גם בשנה הבאה. חלק מפרויקטי המחשוב הוקפאו לתקופה קצרה, כדי לאפשר התמקדות בתפעול ההמשכיות העסקית של הבנק.
סיכון רגולטורי, סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור, אכיפה פנימית, הוגנות וציות	הבנק הגביר את הבקרה באמצעות דוחות ייעודיים, מנגנון ניטור האנומליות ואמצעים נוספים למניעת מימון טרור וכן, בגין הלבנת הון. פעולות הבקרה התמקדו בפעילות עמותות המבקשות להעביר כספים החשודים בהעברת כספים לרצועה, וכן, במניעת שימוש בכרטיסים נטענים שנלקחו מעובדים זרים בעוטף בשבעה באוקטובר. הנחיות ספציפיות הועברו לסניפים ולקו הראשון להגברת תשומת הלב ל"אורות אדומים" ופעולות שאינן בשגרה. בנוסף, ממשיכה קצינת הציות לבצע בקרה כנדרש בקשר עם מלחמת רוסיה אוקראינה. כל אירוע חריג מדווח לרשות לאיסור הלבנת הון. יחידות הבנק בליווי היועצת המשפטית של הבנק מעודכנים בשוטף ומיישמים הקלות והנחיות שפורסמו לאור המלחמה ע"י רגולטורים שונים, ובמיוחד ע"י בנק ישראל, כולל מתווה ההקלות ומתווה ההקפאות שהוסכמו בין בנק ישראל והבנקים. התהליכים המעודכנים שנקבעו בגין ההקפאות וההקלות מלווים על ידי מחלקת הציות לוודא עמידה בדרישות הרגולציה, תוך שמירה על הוגנות והעקרונות שנקבעו במדיניות הבנק.
סיכון מודל	מצב המלחמה הגדיל את אי הוודאות ביכולת המודלים של הבנק הפועלים היטב בשגרה, להעריך את רמת הסיכונים בעת המלחמה. הבנק בחן את המודלים ומיפה את אלה הרגישים יותר למצב אי הוודאות שנוצר. הבנק המיר חלק מהמודלים או גיבה אותם בחישובים המתבססים על הערכות מומחה, ובמבחיני קיצון וניתוחי רגישות שאינם מסתמכים בהכרח על נתוני העבר, שיכולים להשתנות עקב אי הוודאות הנוכחית. תוצאות הניתוח ופעולות הבנק בקשר עם המודלים, דווחו לבנק ישראל, לבקשתם.
ESG וסיכון אקלים	עקב המצב, הגדיל הבנק את התרומות שלו לתמיכה בחיילים ובישובים שנפגעו. עובדי הבנק שולבו בעבודות התנדבות, כדי לסייע, בעיקר לחקלאים הסובלים מחוסר כח אדם. תשומת לב ניתנה גם לחיזוק המשאב האנושי של הבנק, כולל תמיכה לשמירת חוסן העובדים.

סקירת נכסי סיכון משוקללים (OVI)

מידת החשיפות לסיכונים השונים מבוססת על יתרות בספרי הבנק כפי שנערכו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים החלים על הבנק, ובהתאם להנחיות החישוב הספציפיות שנקבעו בהוראות נוהל בנקאי תקין 2009-203. המדידה עשויה להשתנות בהתאם לשינויים בכללים ובהוראות אלו, וכן שינויים נוספים כגון: שינויים בגודל ותמהיל התיק, שינוי באיכות התיק ונתונים כלכליים, וכן שינויים בשיטות החישוב לרבות שיטות להפחתת סיכון (CRM). חשיפות הסיכון המוצגות להלן מבוססות על הכללים שהוגדרו לצורך חישוב ההון הפיקוחי הדרוש במסגרת נדבך 1 על מנת לתמוך בסיכונים אלו.

נכסי הסיכון של הבנק גדלו ברבעון הנוכחי (בכ- 11%), יחסית לרבעון המקביל בשנת 2022 ובכ- 9.4% לעומת סוף שנת 2022. עיקר העלייה נובעת מהגידול בסיכון האשראי בתקופות ההשוואה כתוצאה מעלייה בביצועים הבנקאיים של הבנק. נכסי סיכון האשראי של הבנק, כסיכון מוביל של הבנק, מהווים כ- 90% מסך נכסי הסיכון של הבנק ולהם ההשפעה הגבוהה ביותר על יחסי ההון של הבנק. נכסי הסיכון התפעולי עלו, תוצאה של העלייה בהכנסות הבנק בתקופות ההשוואה. נכסי סיכון השוק של הבנק המוקצים בגין התיק למסחר של הבנק (כשההשלמה, בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, מתבצעת בנדבך השני של באזל) עלו ברבעון הנוכחי אך הם ממשיכים להיות נמוכים, ומהווים כ- 1% בלבד מסך נכסי הסיכון. העלייה נובעת משינוי בתיק ההשקעות של הבנק בתקופות ההשוואה. נכסי הסיכון בגין חשיפתו לצדדים נגדים ובגין סיכון סליקה הם זניחים, ראו טבלה מספר 2 להלן. טבלה מספר 3 להלן מלמדת על הרכב ההון של הבנק ועל יחסי ההון של הבנק לאחר תוספת ההפרשה שבוצעה ב"כרית המלחמה". יחס ההון הכולל של הבנק עומד על 12.9%. הוא גבוה מיעד יחס ההון הכולל שקבע הדירקטוריון בתוספת שולי ביטחון של 0.25% (0.1% שולי ביטחון של הדירקטוריון ו- 0.15% שולי ביטחון של ההנהלה), סך הכל, 12.75%. לבנק מדיניות סדורה לניהול ותכנון ההון שלו, כולל התייחסות לאופן הפעולה בתוך שולי הביטחון שנקבעו ליעדי יחסי ההון וליעד יחס המינוף ("רמזור" ההון).

טבלה מספר 2 – סקירת נכסי סיכון משוקללים (OVI):

דרישות הון מזעריות ⁽³⁾	נכסי סיכון משוקללים ⁽³⁾			
	30.09.2023	31.12.2022	30.09.2022	
במיליוני ש"ח				
921.1	10,703.7	10,522.4	11,514.1	סיכון אשראי (גישה סטנדרטית) ⁽²⁾⁽¹⁾
0.2	3.0	1.1	2.8	סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית) ⁽²⁾
0.5	12.7	4.3	6.8	התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
-	-	-	-	סיכון סילוק (Settlement risk)
17.8	113.8	163.5	222.0	סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
939.7	10,833.2	10,691.3	11,745.7	סך הכל סיכון אשראי
10.7	31.9	44.6	134.3	סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
99.2	1,128.4	1,101.4	1,240.3	סיכון תפעולי
1,049.6	11,993.5	11,837.3	13,120.3	סך הכל

(1) סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות אינז'ין וסכומים מתחת לספי הניכוי.

(2) מחושב בהתאם לגישה הסטנדרטית עפ"י ההקלות בניהול בנקאי תקין מס' 201.

(3) ביום 27 בדצמבר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא עדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250 בנושא התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה. במסגרת החוזר הובהר כי לאור הניסיון שנצבר והלקחים שהופקו מהתמודדות המערכת הבנקאית עם השפעות משבר הקורונה, עלה הצורך לעדכן את הוראת השעה. החל מיום 1 בינואר 2022 תוקף הוראת השעה פג למעט הוראות ספציפיות להן נקבע בהוראת השעה תוקף מאוחר יותר.

(4) יעד יחס הלימות ההון, החל מיום 31 בדצמבר 2022, ליחס הון עצמי רובד 1 שקבע הדירקטוריון הינו 10.0%, מעל יחס זה קבע הדירקטוריון שולי ביטחון בשיעור של 0.1% ושולי הביטחון של ההנהלה נקבעו על 0.15%. יעד ההון הכולל נקבע על 12.5% ושולי הביטחון ליעד זה 0.25%.

לאור האמור לעיל, דרישות ההון החלות על הבנק החל מהדוחות הכספיים ליום 31 במרץ 2020 הינם:

יחסי הון מזעריים	היחס המזערי הנדרש ביום 31.12.2019 (טרם תקופת הוראת השעה)	היחס המזערי הנדרש בין 31.03.20 עד 31.12.21	היחס המזערי הנדרש מיום 1.1.2022 עד 31.12.2023 :
יחס הון עצמי רובד 1	9%	8%	הנמוך מבין:
יחס הון כולל ^(*)	12.5%	11.5%	- יחס ההון של הבנק ביום 31.12.21. - יחס ההון המזערי של הבנק טרם תקופת הוראת השעה.
תוספת בגין הלוואות לדיור	1% מיתרת ההלוואות לדיור	1% מיתרת ההלוואות לדיור	תוספת בגין הלוואות לדיור וזאת למעט ^(**) :
לחישוב יחס הון עצמי רובד 1	במועד הדיווח	- הלוואות לרכישות דירת מגורים שהועמדו בתקופה שבין 19.03.20 ועד ליום 30.09.21. - הלוואות לדיור לכל מטרה שניתנו החל מיום 19.03.2020.	
בלבד ^(*)			

(*) ביום 6 באוקטובר, 2021, פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון לקובץ שאלות ותשובות בדבר יישום הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 – מנגנון למתן הלוואות לדיור ובו בצורה הבהרה לפיה דרישת ההון הנוספת בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור מתייחסת ליעד הון עצמי רובד 1 בלבד ואין חובה ליישמה גם ביחס ליעד ההון הכולל.

(**) יתרת ההלוואות שניתנו במהלך התקופה כ- 3.0 מיליארדי ש"ח.

ביום 22 במאי, 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "עדכון הוראה 203 – מדידה והלימות הון – הגישה הסטנדרטית – סיכון אשראי" במסגרתו נקבע כי יש לשקלל משקל סיכון של 150% על הלוואות המיועדות לרכישת קרקע למטרות פיתוח או בניה, בשיעור העולה על 80% משווי הנכס הנרכש (LTV), למעט הלוואות לרכישת קרקע חקלאית והלוואות לרכישת קרקע לשימוש עצמי כמפורט בחוזר, החל מהדוחות הכספיים מיום 30 ביוני 2022 ואילך. נכון ליום 30 בספטמבר, 2023 יישום העדכון הביא לירידה ביחס הון רובד 1 וביחס ההון הכולל בשיעור של כ-0.02% וכ-0.02% בהתאמה וזאת כתוצאה מעליה בסך נכסי הסיכון בגין חשיפה לענף בינוי ונדל"ן בסך של כ-23.6 מיליוני ש"ח.

ביום 31 באוקטובר, 2023, פרסם בנק ישראל עדכון להוראות ניהול בנקאי תקין שמטרתה המשך מתן הקלות לבנקים ולחברות כרטיסי אשראי לאור מלחמת "חברות ברזל". בטייטה הובהר כי עלייה בשיעור המימון בהלוואות המיועדות לרכישת קרקע למטרות פיתוח או בניה מעל רף של 80% הנובעות מריבית שתייצב עד 31.12.2023 כתוצאה מ"תקופת גרייס" שניתנה לאחר 7.10.23, לא תובא בחשבון בחישוב שיעור המימון. העדכון נועד למנוע חסם רגולטורי בפני מתן "תקופת גרייס" ללקוח בתקופה זו, הובהר כי ריבית שתייצב כאמור לא תובא בחישוב שיעור המימון כד למנוע מצבים בהם שיעור המימון (LTV) יעלה על 80% בגין הריבית שנצברה כאמור ויחייב שיקלול נכסי סיכון ודרישות הון הרגולטורי בגין הלוואות כאמור בשיעור מוגדל של 150%.

ביום 7 באפריל 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים, חוזר לעדכון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203 ו-313 וזאת בעקבות הכניסה לתוקף של הוראה 203A המעדכנת את אופן חישוב דרישות ההון בגין מכשירים נגזרים. הוראה 203 בדבר "סיכון אשראי – גישה סטנדרטית" עודכנה כך שהושמטו סעיפים שנכללו במסגרת נספח ג' להוראה אשר הסדירו את הגישות הישנות לחישוב החשיפה הנובעת מעסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים ומעסקאות מול צדדים נגדיים מרכזיים.

הוראה 218 בדבר "יחס המימון" עודכנה כך ששיטת SA-CCR תישם במלואה למטרות יחס המימון. בחוזר הובהר כי בכונת הפיקוח על הבנקים לאמץ בעתיד את הנחיות באזל 3 ליחס המימון, ובמועד זה יישלמו ההתאמות לחישוב סכום החשיפה בגין מכשירים פיננסיים נגזרים.

לעדכון ההוראות כאמור לעיל לא הייתה השפעה מהותית על יחסי ההון יחסי המימון ליום 31 בדצמבר 2022 וליום 30 בספטמבר, 2023.

חלק 3 - הרכב ההון

טבלה מספר 3 - הרכב ההון הפיקוחי (CC1):

	ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 30 בספטמבר 2022		ליום 30 בספטמבר 2023	
	סכומים שלא נוכו מההון	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון	יתרה
הפניות	לטיפול		לטיפול הנדרש		לטיפול הנדרש	
למאזן	הנדרש לפני		לפני אימוץ		לפני אימוץ	
הפיקוחי ^(*)	אימוץ הוראה		הוראה 202		הוראה 202	
	202 בהתאם		בהתאם		בהתאם	
	לנאזל 3		לנאזל 3		לנאזל 3	
במיליוני ₪						
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים						
1+2	-	261.3	-	257.6	260.5	הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
3	-	994.8	-	983.3	1,069.5	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
4	-	(34.9)	-	(34.1)	(37.9)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
5	-	34.8	-	33.8	38.2	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג (זכויות מיעוט)
-	-	1,256.0	-	1,240.6	1,330.3	סך הון עצמי רובד 1, לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים						
9	-	-	-	(1.4)	-	מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
-	-	(0.3)	-	(1.6)	(0.2)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
-	-	(0.3)	-	(3.0)	(0.2)	סך הכל ההתאמות פיקוחיות וניכויים - הון עצמי רובד 1
-	-	1,255.7	-	1,237.6	1,330.1	סך הכל הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
הון רובד 2:						
18A	-	202.1	-	264.7	207.9	הון רובד 2: מכשירים, לפני ניכויים
20	-	145.0	-	141.4	156.5	הון רובד 2: הפרשות, לפני ניכויים
-	-	347.1	-	406.1	364.4	סך הון רובד 2, לפני ניכויים
-	-	347.1	-	406.1	364.4	סך הכל הון רובד 2
-	-	1,602.8	-	1,643.7	1,694.5	סך ההון
-	-	11,993.5	-	11,837.3	13,120.3	סך נכסי סיכון משוקללים

טבלה מספר 3 - הרכב ההון הפיקוחי (CC1): (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 30 בספטמבר 2022	ליום 30 בספטמבר 2023	
יחסי הון וכריות לשימור הון			
10.5%	10.5%	10.1%	הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
10.5%	10.5%	10.1%	הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
13.4%	13.9%	12.9%	ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים			דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
9.5%	9.6%	9.5%	יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
9.5%	9.6%	9.5%	יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
12.5%	12.5%	12.5%	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שוקלול סיכון)			
56.4	65.4	88.8	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהם מתחת לסף ההפחתה
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2			
145.0	141.4	156.5	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
145.0	141.4	156.5	התקרה להכללה הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית

* לגילוי על הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי, ראו תוספת א' בדוח על הסיכונים השנתי.

חלק 4 – יחס המינוף

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 של הפיקוח על הבנקים בנושא יחס מינוף. ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט, שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה לדרישות ההון מבוססות הסיכון. היחס מהווה אחד מלקחי המשבר הפיננסי של 2008, ועוגן בהוראת באזל 3. יחס המינוף נועד להגביל את רמת המינוף בתאגיד הבנקאי בכדי למנוע מצב שבו רמת המינוף תפגע במערכת הפיננסית ובכלכלה, מצב שעלול להתרחש בעיקר, בעת ירידה בערך הנכסים, שכן, ככל שרמת המינוף גבוהה יותר (וההון המושקע נמוך יותר), השפעת הירידה בערך הנכסים על התשואה להון שלילית יותר.

בהתאם להוראה של בנק ישראל, תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שנדרש מהבנק הוא 5.5%. ביום 1 בנובמבר 2020 לנוכח התמשכות משבר הקורונה, והמשך ההתמודדות של משקי הבית והעסקים עם הקשיים התזרימיים בעקבות השלכות המשבר, עלה הצורך להבטיח כי הדרישה מהמערכת הבנקאית לעמוד ביחס מינוף מזערי, המותאמת לימי שגרה, לא תהווה חסם להעמדת אשראי בתקופת המשבר. בשל כך, הוחלט כהוראת שעה להפחית את הדרישה לשיעור מזערי של 5.5% בבנקים הגדולים (לעומת 6% טרם הוראת השעה) ול-4.5% בבנקים הבינוניים והקטנים (לעומת 5% טרם הוראת השעה). עם תום תוקף הוראת השעה, המשיכה ההקלה לחול עוד 24 חודשים, ובלבד שיחסי המינוף לא יפחת מיחס המינוף במזערי תום תוקף ההוראה או יחס המינוף המינימלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. הבנק לא ניצל הקלה זו.

בסוף שנת 2022 קבע דירקטוריון הבנק שולי ביטחון ליחס המינוף בשיעור של 0.1% מעל היחס המזערי שקבע בנק ישראל, וכן, נקבעו שולי ביטחון נוספים, של ההנהלה, בשיעור של 0.15%. לאור פרופיל יחס המינוף של הבנק ברבעונים אחרים, ובעיקר, רמת התנודתיות הנמוכה שלו ברבעונים האחרונים, שולי ביטחון אלה הם בעלי חשיבות נמוכה יחסית לשולי הביטחון שקבע דירקטוריון הבנק ליחסי ההון ויחסי הנזילות.

יחס המינוף של הבנק שומר בשנה האחרונה על יציבות ברמה הגבוהה באופן משמעותי מהיחס המזערי שנקבע בהוראה ומהיעד שקבע הדירקטוריון כולל שולי הביטחון. היחס עומד ביום 30 בספטמבר 2023 על 6.1%, לעומת 6.4% ברבעון המקביל אשתקד ו-6.3% בסוף השנה הקודמת. הירידה נובעת מכך שהעלייה בהון רובד 1 של הבנק (המונה של היחס), קיזזה חלקית את העלייה בחשיפת הבנק לצורך יחס המינוף (תוצאת העלייה בביצועי האשראי, המכנה של היחס), ראו טבלה מספר 4 וטבלה מספר 5 להלן. במהלך כל הרבעונים האחרונים יחס המינוף נמצא מעל ל-6%, במרחק רב מיעד יחס המינוף שקבע הדירקטוריון העומד על 5.25%. ניתוחי הרגישות המתבצעים ליחס המינוף מלמדים כי נדרש שינוי מהותי ביותר שהוא להערכתנו בעל סיכון אפסי להתממשות אפילו בתנאי קיצון ואי הוודאות השוררים עתה: נדרשת ירידה משמעותית בהון רובד 1 של הבנק (שעוד טרם תפגע ביחס המינוף, תפגע ביעד הון רובד 1) או בחשיפה שלו לצורך יחס המינוף, על מנת שייגיע לגבולות המגבלה.

טבלה מספר 4 - השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LRI):

ליום 30 בספטמבר 2023	ליום 30 בספטמבר 2022	ליום 31 בדצמבר 2022
במיליוני ש"ח		
סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים	21,001.8	18,907.2
ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים	-	-
התאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף	-	-
התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים	4.1	13.1
התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך (לדוגמה: עסקאות רכש חוזר והלוואות מובטחות דומות אחרות)	-	-
התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים (המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומים שווי ערך)	729.0	715.9
התאמות אחרות	156.3	144.7
חשיפה לצורך יחס המינוף	21,891.2	19,780.9
	19,213.8	

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 30 בספטמבר 2022	ליום 30 בספטמבר 2023	
במיליוני ש"ח			
חשיפות מאזניות			
19,046.1	18,573.1	21,155.8	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות בטחונות)
(0.3)	(3.0)	(0.2)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
19,045.8	18,570.1	21,155.6	סך החשיפות המאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים			
5.6	0.3	1.6	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
13.6	0.7	5.0	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	-	-	גילום (gross-up) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מנכסים במאזן בהתאם להוראות
-	-	-	דיווח לציבור
-	-	-	(ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים)
-	-	-	(רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח)
-	-	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	-	(קיצוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכויי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו)
19.2	10	6.6	סך החשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך			
-	-	-	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיצוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות
-	-	-	שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	-	-	(סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון
-	-	-	ניירות ערך)
-	-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	-	-	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
-	-	-	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות			
2,285.7	2,135.4	2,201.7	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(1,569.8)	(1,492.7)	(1,472.7)	(התאמות בגין המרה לסכומים שוויו ערך אשראי)
715.9	642.7	729.0	פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות			
1,255.7	1,237.6	1,330.1	הון רובד 1
19,780.9	19,213.8	21,891.2	סך החשיפות
6.3%	6.4%	6.1%	יחס המינוף בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 218

* יעד יחס המינוף, החל מיום 31 בדצמבר 2022, שקבע הדירקטוריון הוא 5.0%, מעל יחס זה קבע הדירקטוריון שולי ביטחון בשיעור של 0.1% ושולי הביטחון של ההנהלה נקבעו על 0.15%.

חלק 5 - סיכון אשראי

סיכון האשראי הוא הסיכון שנובע מההסתברות שלווה או שקבוצת לווים לא יעמדו בהתחייבויותיהם לבנק, מה שיתבטא באי-תשלום הקרן ו/או הריבית ועקב כך יישחקו רווחיו הצפויים של הבנק¹.

פעילות האשראי של הבנק מבוצעת בשלושה ענפים עיקריים: משכנתאות הניתנות להלוואות לדיר, הלוואות מסחריות, הלוואות לכל מטרה וקבוצות רכישה (בהיקף חשיפה נמוך יחסית), אשראי צרכני הניתן סולו ואשראי מסחרי, שעיקרו, הלוואות למימון פרויקטים בנדל"ן. בתחום המסחרי, נותן הבנק אשראי גם לחברות מימון. פעילות זו מתבצעת תחת מגבלות שניתנו על היקף החשיפה וברוב המקרים, ניתן אשראי זה לחברות מימון הנותנות אשראי להלוואות לדיר, כך שנכס הבסיס הוא עדיין הלוואה לדיר. לבנק פעילות נמוכה למתן אשראי לעסקים קטנים ועסקים בינוניים ורובה מתבצעת באמצעות הקרן בערבות המדינה. הבנק נערך עתה למתן אשראי בערבות המדינה באמצעות המסלול החדש של הקרן, מסלול "חרבות ברזל" שנוצר בעקבות המלחמה. כחלק מפעילות האשראי הצרכני, מחזיק הבנק תיקי אשראי שרכש מחברות רכב. היקף אשראי זה איננו גבוה.

תמהיל התיק הוא אחד מחוזקות הבנק. כ- 90% מהאשראי מגובה בביטחונות או בערבות המדינה. חלקו העיקרי של התיק הוא משכנתאות. משכנתא היא נכס האשראי הבטוח ביותר. שיעורי המחיקות בתיק בשנים האחרונות הם נמוכים מאוד עד אפסיים, וזה בולט, גם לאור עליית הריבית בשנה וחצי האחרונות שהשפיעה באופן משמעותי על ההחזר החודשי של לקוחות הבנק. הלכה למעשה, פועל תיק המשכנתאות כדי להקטין את סיכון סך תיק האשראי של הבנק. בכל תוצאות מבחני הקיצוץ של הבנק פועל תמהיל התיק כדי להקטין את התוצאה. בהפרשות הבנק בשיטת ה- **CECL** הנקבעות בשמירות על ידי הבנק (ומבטאות את ההפרשות לעתיד, לפי מח"מ התיק), ובפרט, בהפרשות שבוצעו ברבעון האחרון (כולל "כרית מלחמה") ענף הלוואות לדיר הוא בעל יחס הכיסוי הנמוך ביותר, 0.54%, עדות לחוסנו של תיק המשכנתאות.

תיק המשכנתאות של הבנק מתנהל תחת שורה של מגבלות תאבון סיכון כדי לשמור על איכותו. במהלך השנים האחרונות ובאופן דומה, בשנת 2023, שומר הבנק על מדדים יציבים של גורמי הסיכון שלו. נכון לחודש ספטמבר 2023, שיעור ה- **LTV** הממוצע בתיק (כולל הלוואות למחזור) עומד על כ- 53%, וזהו בערך ממוצע ה- **LTV** של התיק בכל הרבעונים שחלפו מתחילת שנת 2022. נאמר שענף **LTV** זה הוא במקור (בעת חיתום). ה- **LTV** בפועל של הבנק הוא נמוך יותר (מתחת ל- 40%), וזאת, בשל עליית מחירי הדיר בשנים האחרונות, שהעלו את ערכם של הנכסים המשמש כבטוחה בכל האזורים הגאוגרפיים של המדינה, קרי, בכל המגזרים עימם פועל הבנק. שיעור ה- **LTV** הוא אינדיקציה לשיעור ה- **LGD** (ההפסד לבנק, לו הלקוח ייכנס לכשל). העובדה שה- **LTV** הממוצע נמוך, וכי פעילות הבנק ב- **LTV** - ים גבוהים היא נמוכה, מסבירה את שיעור ה- **LGD** הנמוך של התיק, ומכאן, את ערך ההפרשה הצפויה הנמוכה של התיק. שיעור ה- **LTV** הגבוה מ- 60% הוא כ- 38%, ערך דומה לזה של תחילת השנה. נאמר כי שיעור ה- **LTV** מעל 60% הוא גבוה יחסית לערוך מלפני שנתיים, כתוצאה מהעלייה במחירי הדיר, שהביאה לעלייה בהלוואה הממוצעת, וכן, נטייה של לווים טובים לקחת הלוואה גדולה יותר, בהינתן רמת הריבית הנמוכה במשק. ניתוח הכשלים שביצע הבנק מלמד כי שיעור ה- **LTV** איננו בהכרח מסביר כשל. ערכו הממוצע והחשיפות הנמוכות בערכים הגבוהים של ההתפלגות שלו, מסבירים היטב את שיעור המחיקות הנמוך של התיק.

שיעור ה- **PTI** (יחס ההחזר) הממוצע של התיק עומד על כ- 29%. זו עלייה קלה יחסית לסוף השנה הקודמת עת ערכו נע סביב 27%. עלייה זו נובעת מעליית הריבית בשנה וחצי האחרונות שהגדילה את ההחזר החודשי של הלקוחות. יחס ההחזר הוא גורם מרכזי המסביר כשל. לפיכך, הטיל דירקטוריון הבנק מגבלות על מתן הלוואות לדיר מעל יחס החזר הנחשב מסוכן (40%) ומלאי התיק של הבנק, נכון לנובמבר 2023, כולל שיעור נמוך מאוד של הלוואות כאלה. גם במקרה של יחס ההחזר, ה- **PTI** הוא במקור (בעת חיתום), כך שהעלייה בשיעור הריבית במשק הגדילה את שיעור ה- **PTI** של הלוואות שהיו במלאי וניתנו בריבית נמוכה וביחס החזר נמוך יותר. הבנק בחן את השפעת עליית הריבית על יחס ההחזר ברמת לווה באמצעות מבחני קיצוץ. תוצאות מבחני הקיצוץ (שעדיכנו את יחס ההחזר לפי שיעור עליית הריבית מאז חיתום הלוואה, ללא עדכון ההכנסה, קרי, ניתוח שמרני), העלתה כי היקף הלוואות עם יחס החזר מעודכן הגבוה מ- 45% הוא מצומצם יחסית, כך שהשפעתו על התוצאות הייתה מתונה. עם תחילת מהלך עליית הריבית אפשר הבנק ללקוחותיו להאריך את הלוואותיהם לתקופה של 30 שנה בהתאם למקסימום תקופת הלוואה המותר על פי הוראות בנק ישראל. כתוצאה, גדל ממוצע תקופת הלוואה במקור ל- 24 שנים, לעומת 22 שנים לערך, טרום תחילת מהלך עליית הריבית. הארכת תקופת הלוואה סייעה בידי הלקוחות להקטין את יחס ההחזר בהלוואה, ובכך, להקטין את הסיכוי לכשל.

כאמור לעיל, השפעת יחס ההחזר על הכשל ושיעור ה- **LTV** על הגבייה ושיעור המחיקה נאמדים בצורה נוספת, ההפרשה הצפויה. הכפלת שיעור הכשל בתיק, **PD**, בשיעור ה- **LGD** מביאה לשיעור הפרשה צפויה נמוכה מהתיק, כ- 0.06%, הדומה לשיעור המחיקה החשבונאית של הבנק. זו עדות ליציבות הפרמטרים על ערכים שנקבעו כך שהם מאפשרים פעילות עסקית ברמת סיכון נמוכה.

¹ הגדרות הסיכונים בדוח זה עודכנו בדוח הנוכחי, בהתאם להגדרות בנק ישראל בסקירה השנתית לשנת 2022 של מערכת הבנקאות בישראל שפורסמה על ידי היחידה הכלכלית בביקוח על הבנקים.

תיק ההלוואות לדיור של הבנק מפוזר בין שלוש חברות: החברה החרדית המהווה כ- 24% ממלאי התיק, המיעוטים, המהווים כ- 33% מהתיק (23% ערבים, 10% דרוזים) והיתר, ניתן למגזר הכללי. אחוז ההלוואות המשכנתא לנכס מסחרי עלה בשנה האחרונה בהתאם למדיניות הבנק והגיע לשיעור של 16% מהמלאי. אחוז ההלוואות הניתנות לכל מטרה הוא 23%, מעט נמוך יותר יחסית לשיעור מתחילת השנה. בביצועים של שנת 2023 (כולל מחזוריים), כ- 50% מהביצועים ניתן להלוואות משכנתא לדיור, 19% להלוואות לכל מטרה, 30% לנכס מסחרי ו- 1% להלוואות לכל מטרה. תיק ההלוואות של הדיור הוא מפוזר בכל ההיבטים. שיעור הכשלים רגיש ליכולת ההחזר של הלקוח, והבנק עוקב אחר התפתחות האבטלה והשפעתה על שיעור הכשלים, בפרט, באירוע הנכחי, בכל תתי התיקים שבהם הוא פועל. האבטלה היא גורם הסיכון המוביל היכול להשפיע על כשל הלקוחות בתיק האשראי לדיור. ככזה, הוא מהווה גם פקטור מרכזי במתוים השונים של מבחני הקיצון שמבצע הבנק. ערכו עולה במבחנים אלה באופן משמעותי לסדרי גודל הגבוהים ב- 6 נקודות אחוז, יחסית לשיעור האבטלה הנוכחי. ובאופן דומה, הוא מהווה גורם מרכזי בחישוב ההפרשות להלוואות הדיור. ראו בהמשך דוח זה בפרק הדן בחישוב ההפרשות ו- "כרית ההפרשה" ליום 30 בספטמבר 2023 בשיטת ה- CECL.

מפרוץ המלחמה הגביר הבנק את ניטור התיק. הניטור הפך להיות יומי והוא מתבצע (כמו בשגר) על כלל התיק ועל תתי התיקים שבו. הבנק עוקב גם אחר השפעת מתווה ההקפאות ודחיית התשלומים על שיעור הכשלים בכל אחד מתתי התיקים וברמת התיקים. החל מפרוץ המלחמה, קטנו ביצועי הבנק במגזר הכללי ובחברה החרדית. במיעוטים נשמרה רמה דומה למצב השגר, והקטנת סך הביצועים, פעלה כדי להגדיל את שיעור הביצוע במיעוטים יחסית למצב שגר. נכון לאמצע נובמבר, לא חל שינוי במדדי הסיכון של התיק או בהרכבו במלאי ואחוז הביצועים בחברת המיעוטים קטן יחסית לערכו בחודש אוקטובר. שיעור הכשל ממשיך לעלות בצורה מתונה ושיעורו ממשיך להיות נמוך יחסית, כחודש וחצי לאחר פרוץ המערכה.

החל מתחילת השנה חלה עלייה בפיגורים ושיעור הכשלים בהלוואות לדיור. שיעור הכשל עלה במשכנתאות ובהלוואות לכל מטרה. בתמהיל הכשל בולט לטובה שיעור הכשל בהלוואות המסחריות (שהיקפם במלאי ובביצועים עלה בשנה האחרונה) העומד על ערך נמוך מאוד. העלייה בשיעור הכשל בתיק נובעת מהרעה ביכולת ההחזר של הלקוחות, תוצאת עליית הריבית. למרות עלייה זו, וכפי שציינו לעיל, שיעור הכשלים בתיק עדיין שומר על רמה נמוכה ובאופן דומה, כך מתנהגת גם ההפרשה הצפויה. ניתוח הכשלים מתחילת השנה מצביעה על מספר דברים: הכשלים גבוהים יותר בהלוואות לכל מטרה יחסית לתיק המשכנתאות. רוב הכשלים במשכנתאות אינם מתרחשים בשנה הראשונה לחייה, והם מגיעים מהלוואות וותיקות יותר שההחזר החודשי שלהם עלה (עקב עליית הריבית) בצורה משמעותית יותר מאשר ההלוואות החדשות. שיעור ה- LTV אינו מסביר בהכרח את הכשל (כאמור, מסביר את שיעור המחיקות הנמוך של הבנק) וחלק מהכשלים מגיע מהלוואות הנמצאות בשיעור LTV נמוך יחסית. שיעור הכשל משתנה בין החברות השונות (תתי התיקים), ואין עדות מובהקת לכך שה- PTI במקור הוא גורם לכשל. ההלוואות שנכנסו לכשל הן וותיקות יותר. ה- PTI של לקוחות אלה עלה בצורה חדה יותר יחסית ללקוחות החדשים יותר, שכן הם "ספגו" את מלוא עליית הריבית, ורובם, בגלל שינוי ברגולציה של בנק ישראל לגבי אחוז ההלוואה במסלול ריבית משתנה, נמצאו במסלול הרגיש יותר לעליית הריבית. זה כשלעצמו יכול להסביר את העובדה שה- PTI המעודכן הוא כבר גורם מסביר כשל חזק יותר. כאמור, מבחני הקיצון של הבנק שבחנו את השפעת ה- PTI המעודכן על רמת הכשלים בתיק הצביעו על תוצאה שאיננה מסכנת את חוסנו של תיק הבנק.

שיעור הכשלים והמחיקות בתיק האשראי הצרכני של הבנק ממשיך לגדול גם ברבעון הנוכחי אם כי בצורה מתונה יותר. החל מתחילת השנה גדל שיעור הכשל בעיקר, בשל עלייה במספר חדלי הפירעון. חלק לא מבוטל מהכשלים נובע מלקוחות וותיקים יותר של הבנק שהם יוצאי "מתווה הקורונה". הבנק עוקב אחר השפעת מתווה ההקפאות ודחיית התשלומים על שיעור הכשלים בתיק האשראי הצרכני. נכון לאמצע חודש נובמבר החלה ירידה ברמת הפיגורים של התיק הצרכני. הבנק הקשיח את מדיניות החיתום שלו, נמצא במהלך להטמעת עדכונים ושיפורים למערך החיתום שלו, נוקט פעולות לטיפול בפיגורים והוא מנטר ברמה יומית את התפתחות הסיכון בתיק, ובפרט, את התפתחות מספר חדלי הפירעון. תיקי האשראי מאתגרים באמצעות מבחני קיצון, כולל התרחיש האחד של בנק ישראל, על מנת להעריך מבעוד מועד השפעת שינויי המאקרו במשק על איכותם. הפרשת "כרית המלחמה" הגדילה את יחס הכיסוי של התיק הצרכני, בגין רמת הסיכון שלו והשפעת אי הוודאות על שיעור הכשלים הצפוי בעתיד. גם במקרה של תיק האשראי הצרכני מהווה האבטלה גורם סיכון מרכזי המשפיע על איכות האשראי של הלווה. השפעת שינוי ברמת האבטלה על שיעור ההפרשות של הבנק גבוהה מזו של תיק ההלוואות לדיור. ראו, טבלה מספר 28 בפרק 3 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023. זה נובע מהעובדה שהאשראי ניתן ללא בטחונות, כך ששיעור ההפסד בהיתן כשל, גבוה משמעותית מזה של התיק לדיור. למרות העלייה המתמשכת בשיעור הכשל והמחיקות נדגיש כי התיק הצרכני של הבנק מהווה חלק קטן מסך תיק האשראי, ולפיכך, השפעתו על איתנות סך התיק היא נמוכה יחסית. רמת הסיכון של לקוחות האשראי הצרכני שרובם אינם לקוחות הבנק גבוהה יחסית למערכת, וסיכון זה מפוצה בריבית גבוהה יותר להלוואות. בחודש אוקטובר, עת פרצה מלחמת "חברות ברזל" חלה עלייה נוספת בשיעור הכשל של התיק הצרכני, אם כי מתונה יותר יחסית לקצב העלייה מתחילת השנה. בחודש נובמבר, עד למועד דוח זה, מסתמנת אף תחילת מגמה של ירידה בשיעור הפיגורים וביעור הכשל, שחלקה לפחות היא תוצאה של מתווה ההקפאות והיקפן באוכלוסיית הלווים בפיגור בתיק הצרכני. אנחנו מתייחסים לעובדה זו בהירות רבה. השפעת ההקפאות עדיין לא ברורה באופן מלא, אי הוודאות רבה, יש דיווח על עלייה בשיעור האבטלה הרחבה לשיעור של 10% וגם כך, הבנק נכנס למלחמה כאשר רמת הסיכון של התיק הצרכני היא גבוהה. בצד הזהירות המחויבת, נדגיש שוב כי חלקו של האשראי הצרכני בסך תיק האשראי של הבנק הוא נמוך, כך שהשפעתו על יציבות תיק האשראי הכולל של הבנק היא נמוכה יחסית לפוטנציאל השפעת המלחמה על איכותו, כאשר היא נבחנת רק לגבי. הבנק ממשיך

לעקוב אחר התפתחות פרופיל וגורמי הסיכון בתיק זה. פרופיל הסיכון של תיק הנדל"ן של הבנק נמצא בשגרה ברמת סיכון נמוכה, אולם נדגיש, כי אי הוודאות עקב מצב המלחמה מהווה איום משמעותי לפעילות זו. תיק האשראי של הבנק מפוזר ולבנק תלות נמוכה יחסית בלקוח בודד או בקבוצת לווים. הבנק מממן את הפרייקטים החל משלב רכישת הקרקע, דרך שלבי הבנייה השונים. ככלל, האשראי למימון קרקעות ניתן עבור קרקעות הזמינות לבנייה עד 24 חודש מיום מימון הקרקע. נכון ליום 30 ביוני 2023 האשראי שניתן לפרייקטים שנמצאים בשלב קרקע מהווה כ- 33% במונחי חבות מתיק הנדל"ן של הבנק. החשיפה לקרקעות בשיעור מימון של מעל 80% היא מזערית. האשראי שניתן לפרייקטים בבניה פעילה באזור מרכז הארץ מהווה 39% במונחי היקפי אשראי מתיק הנדל"ן של הבנק, 17% בירושלים רבתי והיתר, בשאר הארץ. פרוץ המלחמה ואי הוודאות העלתה את הפוטנציאל להרעה במצב הלקוחות העסקיים של הבנק, ובפרט, בפעילות הנדל"ן. לקוחות אלה, שפעילותם הואטה בשנה האחרונה עקב העלאת הריבית יכולים להיפגע מאי הוודאות הנוכחית, עקב הירידה בהכנסותיהם, לעומת הוצאות שאינן יורדות באותו קצב. הבנק מקיים קשר רציף עם הלקוחות מתחילת המלחמה. הועברו הנחיות ודגשים למפקחי הפרייקטים המלווים בתיק בקשר עם השפעות המלחמה על הפעילות, בעיקר, בהיבטי הביצוע באתרים, ההשפעות על לוחות הזמנים והתקציב, נכחות פועלים באתר, והעברה דרישה להתייחסות מורחבת בדוחות הפיקוח הקרובים. נכון לחודש נובמבר, הבנק מזהה כי יותר פרייקטים מחדשים את העבודה באתרים, לרוב, בקצב ביצוע חלקי. כלל הלוואות הקרקע מנטרות באופן שוטף במטרה לבחון האם יש צורך בהפרשה או לאפשר דחייה של תשלום הריבית הקרוב. מספר הבקשות לדחייה שהתקבלו מתחילת המלחמה נמוך (וגם הם, בשיעור מימון הנמוך מ- 80%). בנוסף, לאור הקושי במכירת דירות (עוד לפני פרוץ המלחמה) בוחן הבנק, בשיתוף הלקוחות, את הצורך בהגדלת מסגרות האשראי למימון פרייקטים. כל בקשה כזו מובאת לדיון פרטי בוועדת האשראי של הבנק. סקטור נדל"ן של הבנק מקיים דיוני עומק עם דגש על מספר אוכלוסיות: פרייקטים באזור הדרום, הלוואות קרקע, פרייקטים אחרים וחברות ציבוריות. חלק מהסקירות מבוצעות בתיאום ובשיתוף חטיבת הסיכונים וחטיבת החשבונות. הסריקות לא העלו סממנים שליליים מיוחדים עד עתה. לאור הנסיבות, נוקט הבנק משנה זהירות וממשיך לנתח ולעקוב אחר תזרים הלקוחות ותקינות הפעילות. כפי שצינו לעיל, הפעילות העסקית של הבנק מתבצעת גם מול חברות מימון. התקיימו שיחות סטאטוס עם כל החברות, נבדק פרופיל האשראי שמימנן, והוגבר הניטור באמצעות דוחות על הפעילות. כל הלוואות של חברות המימון מתנהלות כסדרן ולא התקבלו מהן בקשות להקלה. הבנק פעיל בקרן בערבות המדינה. בהתאם לחוזר החשב הכללי ניתנה אפשרות לחברות הקטנות והבינוניות להן ניתן אשראי בערבות מדינה לדחיית תשלומי הלוואות בהתאם למתווה שקבע בנק ישראל תוך מתן אפשרות להתאמת הבטוחות. נכון לחודש נובמבר, התקבל מספר נמוך מאוד של בקשות כאלה אך נדגיש כי לא חלף זמן מספק ממועד החלת המתווה. הבנק נערך להשקת המסלול הייעודי בקרן שנקבע בגין מצב המלחמה – מסלול הלוואות בתקופת המלחמה קבע תנאים משופרים לעסקים, תוך מתן ערבות מדינה מורחבת לנותני האשראי. חטיבת נדל"ן ומוצרים בנקאיים ממשיכה לעקוב ולנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של לקוחותיה.

טבלה מספר 6 להלן מציגה את השינוי באיכות האשראי של חשיפות האשראי של הבנק. ברבעון הנוכחי חלה עליה בהיקף יתרות הברוטו של החובות שלא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר, יחסית לסוף שנת 2022. סך העלייה מתחילת השנה ביתרות אלה עומד על כ- 35 מיליון שקלים. יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ולירידת ערך עלתה בכ- 44.5 מיליון שקלים והיא מורכבת מעלייה (בסך של כ- 20 מיליון שקלים) בגין הרבעון השלישי של השנה, עקב הרעה באיכות האשראי ברבעון זה (בעיקר, בתיק הצרכני) ומתוספת "כרית המלחמה" בשיעור של 25 מיליון שקלים. ראו **טבלה מספר 1 ופרק 3 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023**. לסיכון האשראי של הבנק לפי ענפי משק, ראו טבלה מספר 8 בהמשך דוח זה, וכן, **טבלאות מספר 23 – 27 בפרק 3 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023**.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

טבלה מספר 6 – איכות האשראי של חשיפות אשראי

ליום 30 בספטמבר 2023				
יתרות נטו (א+ב-ג)	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות ברוטו*		
		לא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר		
		אחרים	יותר	
15,514.7	204.9	15,538.6	181.0	חובות, למעט אגרות חוב
1,820.5	-	1,820.5	-	אגרות חוב
2,199.9	1.8	2,201.7	-	חשיפות חוץ מאזניות
19,535.1	206.7	19,560.8	181.0	סך הכל

ליום 30 בספטמבר 2022				
יתרות נטו (א+ב-ג)	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות ברוטו*		
		לא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר		
		אחרים	יותר	
14,254.3	146.4	14,258.3	142.4	חובות, למעט אגרות חוב
889.3	-	889.3	-	אגרות חוב
2,156.5	2.4	2,158.9	-	חשיפות חוץ מאזניות
17,300.1	148.8	17,306.5	142.4	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2022				
יתרות נטו (א+ב-ג)	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות ברוטו*		
		לא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר		
		אחרים	יותר	
14,338.2	160.6	14,353.3	145.5	חובות, למעט אגרות חוב
679.8	-	679.8	-	אגרות חוב
2,284.0	1.7	2,285.7	-	חשיפות חוץ מאזניות
17,302.0	162.3	17,318.8	145.5	סך הכל

* הסכום הינו הערך החשבונאי, ברוטו לפני הפרשה להפסדי אשראי, מקדמי המרה (CCF) ושיטות להפחתת סיכון אשראי (CRM).

גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי

הפרשות להפסדי אשראי צפויים (CECL)

החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את ההוראות החדשות בנושא הפרשות להפסדי אשראי תוך זקיפת ההשפעה המצטברת לעודפים במועד היישום לראשונה. המודל החשבונאי שיושם עד כה היה מבוסס על התהוות הפסד ראשוני בפועל – תוך הבאה בחשבון של הפסדים שהתהוו אך טרם נתגלו כבעייתיים במסגרת ההפרשה הקבוצתית. המודל החשבונאי החדש הוא צופה פני עתיד. בהתאם למודל החדש יש להכיר בהפסד הצפוי לאורך כל חיי ההלוואה כבר במועד מתן ההלוואה. משמע, יש לתת ביטוי להסתברות שהלוואה יגיע למצב של חוסר יכולת לפרוע את חובו לאורך כל מח"מ ההלוואה.

מטרת הכללים החדשים היא לשפר את איכות הדיווח על המצב הכספי של הבנק באמצעות הקדמת רישום ההפרשות להפסדי אשראי, באופן שמחזק את אנטי המחזוריות בהתנהגות ההפרשות להפסדי אשראי, תומך בתגובה מהירה יותר של הבנקים להידרדרות באיכות האשראי של לווים במקרה של אירוע שאינו בשגרה, ולחיצוק הקשר בין ניהול סיכונים האשראי לבין האופן שבו סיכונים אלה משתקפים בדוחות הכספיים. ההפרשה בשיטת ה- **CECL** היא רלוונטית מאוד בעידן הנוכחי לנוכח השינויים שחווית בתנאי המאקרו בשנה וחצי האחרונות ואי הוודאות הנגזרת ממצב המלחמה שכן היא מספקת כלי נוסף בידי הבנק לניטור מהיר של פרופיל סיכון האשראי שלו הנוכחי והעתידי. הבנק בוחן הפרשה זו באופן סדיר, מאתגר אותה לנוכח מצב המאקרו והשפעתו על שיעור הכשלים והמחיקות בתיקי האשראי, כל זאת, כדי להבטיח כי רמת ההפרשות שהבנק שומר מספקת גם בתנאי אי הוודאות אותם אנו חווים. על מנת להבטיח כי רמת ההפרשות של הבנק היא נאותה ושמרנית במצב המלחמה הנוכחי ובהתאם להנחיית בנק ישראל, הגדיל הבנק את ההפרשות בשיטת ה- **CECL** ברבעון השלישי של השנה, וזאת, באמצעות מתודולוגיה סדורה.

הבנק מפעיל את מודל ה- **CECL** על פי ההנחיות של בנק ישראל. כחלק מחישוב ההפרשה נדרש הבנק לחשב את המקדם ההיסטורי של ההפרשות, לפני שיעודכן לעתיד על פי מח"מ ההלוואה, לפי שינויים איכותיים במדיניות האשראי ובאופן ניהול סיכון האשראי, שינויים כמותיים בפרופיל הסיכון של התיק והשפעות אפשריות של תנאי המאקרו על ההפרשות בעתיד. לחישוב המקדם ההיסטורי בחר הבנק בשיטה שמרנית, **REMAINING LIFE**. כחלק מבדיקות מודל ה- **CECL** מאתגרת חטיבת הסיכונים בכל רבעון את החישוב בשיטה זו באמצעות שיטות אלטרנטיביות. נקודה זאת, והעובדה כי חישובי המודל מלווים בבקורות מקיפות ופעולות תיקוף, מבטיחים כי הבנק מבצע הפרשה שמרנית יחסית לפרופיל הסיכון שלו.

השיטה החדשה קובעת את ההפרשות גם לעתיד, קרי, למח"מ (משך החיים הממוצע) תיק האשראי בסגמנטים השונים שלו, והיא מתבצעת בשלושה שלבים: בשלב הראשון נבחנת, בדומה להוראה הקודמת, רמת ההפרשות ההיסטורית באמצעות שיטה הנקבעת על ידי הבנק, קרי, הבנק משתמש במודל פנימי על פי החלטתו, כשהשימוש במודל צריך להיות מנומק, מתועד ונמצא תחת בקרה הדוקה. כאמור לעיל, בחר הבנק בשיטה שמרנית לחישוב ההפרשות ההיסטוריות, שיטת ה-

REMAINING LIFE

בשלב השני מותאמת ההפרשה ההיסטורית (שחושבה בשלב הראשון) למצב הנוכחי, על פי מקדמים איכותיים וכמותיים המעידים על שינויים או פוטנציאל לשינויים בתיק האשראי לפי גורמי סיכון שונים היכולים להשפיע על ההפרשות בעתיד, כמו שינוי במדיניות החיתום של הבנק או שינוי במגבלות תאבון הסיכון של הבנק. בשלב השלישי, שכאמור לא נכלל בשיטת ההפרשות הישנה, מותאמת ההפרשה לעתיד באמצעות בחינת השפעת המאקרו על רמת ההפרשות הצפויה מהתיק לטווח קצר יחסית שכן, קשה להניח שניתן להסתמך על תחזיות המאקרו לתקופה ארוכה. זה בוודאי נכון באי הוודאות הנוכחית, והפערים שיש בתחזית המאקרו האחרונות בין האנליסטים השונים ותחזית בנק ישראל ממחישים עובדה זו היטב. המעבר בין תחזית המאקרו להשפעתם על הפרשות הבנק מתבצעת על ידי משוואות מאקרו. שלושה תרחישים משמשים את הבנק בחישוב: בסיס, אופטימי ופסימי. תוצאת שלושת התרחישים הללו משוקללת לפי משקולות לכל תרחיש שנקבעו במצב שגרה על 60%, 20% ו- 20% בהתאמה. לאחר מכן, רמת ההפרשה תעודכן לעתיד בהתחשב במח"מ (משך החיים הממוצע) הצפוי של התיק לאחר פירעונות מוקדמים. היות והמודל החדש כולל מרכיבים שונים הנתונים להחלטת הבנק ומשתמש במודלים שונים לצורך חישוב ההפרשה, קבע הבנק כי החישובים יבוצעו תחת בקרה הדוקה כולל בקורות **SOX**, ותחת תיקוף סדיר של המודלים המשמשים את הבנק לצרכי חישוב ההפרשה, ומתבצע פי מדיניות הבנק לתיקוף מודלים.

בהתאם למדיניות הבנק, עודכנה בסוף השנה הקודמת ההפרשה בגין תיק ההלוואות לדירוג בינוני בתנאי המאקרו ובעיקר, השפעת עליית הריבית על התיק. העדכון בוצע בהתבסס על ניתוח הבוחן את השפעת עליית הריבית במשק על שיעורי המחיקות הצפויים. הניתוח התבסס על מתווה המבטא שינוי במאקרו ובשיעור הכשלים והמחיקות בתיקים הגבוה יחסית למצב, נכון למועד החישוב, אך עדיין אפשרי לאור אי הוודאות השורה בשוק, האימונים הקיימים ופוטנציאל השפעתם על הכשלים והמחיקות בתיק. באופן דומה, בוצע עדכון לתוצאת המחיקות בגין השפעת עליית הריבית על התיק הצרכני. בנוסף, עדכן הבנק את רשימת הגורמים האיכותיים והכמותיים המשמשים לחישוב ההפרשות, כדי לוודא שגורמי (סיכון) אלה והמשקל שניתן להם בחישוב מבטאים היטב את השפעתם על ההפרשה הצפויה. כאמור, עודכנה רמת ההפרשה ברבעונים הקודמים בתיק ההלוואות לדירוג ובאשראי הצרכני כדי לבטא את העלייה שחלה בשיעור הכשלים והמחיקות (במיוחד, באשראי הצרכני, לאור העלייה בשיעור המחיקות שלו).

כפי שציינו לעיל, נכון לרבעון השלישי של השנה, עקב פרוץ המלחמה ואי הוודאות שהיא יצרה המשליכה על המצב בעתיד (ומכאן, על ההפרשות הנדרשות בגינו),

ובהמשך למכתב בנק ישראל המנחה את הבנקים להגדיל את ההפרשות עקב אי הוודאות, פעל הבנק באמצעות מתודולוגיה סדורה ליצירת "כרית מלחמה". המתודולוגיה ותוצאת החישוב בכל אחד מענפי הפעילות של הבנק, וכן, התוצאה הכוללת (תוצאת הכרית) אותגרה על ידי חטיבת הסיכונים בשיטות נוספות, כמו הפרשה צפויה, הערכות מומחה ושימוש במבחני קיצון. תוצאות מבחני הקיצון שהתבססו על תזוזה קיצונית ביותר בגורמי הסיכון יחסית למצבם בנובמבר 2023, שימשו את הבנק כדי לבדוק שההפרשה בפועל קרובה אליהם בצורה סבירה ומספקת, בהינתן אי הוודאות הקיימת. השימוש במבחני קיצון והערכות מומחה התבססו בין היתר, על ניתוח פרופיל הסיכון הנוכחי של הבנק שנועד לבחון האם חל שינוי באיכות האשראי של הלווים בתיקי הבנק מתום הרבעון השלישי של השנה עד למועד החישוב. לפירוט נוסף, ראו פרק 3 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023.

השימוש בהערכות מומחה וכן, במבחני קיצון הייתה הכרחית בחישוב הנוכחי. זה נובע מהעובדה שהנתונים ההיסטוריים הפכו להיות פחות רלוונטיים לאור אי הוודאות הנוכחית, ראו התייחסות בדוח זה להשפעת אי הוודאות על סיכון מודל. המתודולוגיה התבססה על שינוי הטיפול בתוספת המאקרו לחישוב ה- CECL. בשל אי הוודאות הגדלו את המשקל שניתן לתרחיש הפסימי ל- 60% (במקום 20% שבשגרה), וזאת על חשבון תרחיש הבסיס והתרחיש האופטימי המהווים חלק מהחישוב. כל אחד מתרחישים אלה קיבל משקל של 20%. נאמר, כי אי הוודאות מעלה באופן משמעותי את הסיכוי להתממשות המצב הפסימי, אך, אין וודאות שהוא זה שיתרחש. בגין העובדה שאירוע המלחמה העלה את פוטנציאל השינוי בגורמי המאקרו בצורה משמעותית, הערכתנו היא שממשקל של 60% לתרחיש זה היא מספקת. על מנת לאושש נקודה זו, וכן, כדי לאתגר את ההיבטים הסטטיסטיים בחישוב משוואת המאקרו, אותגרה סבירות התוצאה הסופית במגוון שיטות. בסופו של החישוב גדלו הפרשות הבנק ב- 25 מיליון שקלים. יחס הכיסוי עלה בכל אחד מהענפים: במשכנתאות הוא עלה ל- 0.54% (בגבול תוצאות מבחן הקיצון שמבצע הבנק באופן סדיר, המניח עלייה משמעותית בשיעור הכשל, כי שלושה יחסית למצב הנוכחי, וירידת מחירי הדיור ב- 27%), בענף המסחרי עלה יחס הכיסוי ל- 0.73%, עקב עליית יחס הכיסוי לאשראי הניתן לנדל"ן פי יותר משמונה (שמבחינה סטטיסטית, זהו אירוע עם סיכוי נמוך מאוד להתרחשות), ובאשראי הצרכני עלה שיעור יחס הכיסוי ל- 7.62%, תוצאה הקרובה מאוד לתוצאות מבחני הקיצון של הבנק, כל עוד הניחו עלייה בשיעור האבטלה בשיעור של כ- 4 נקודות אחוז לפי הנחות התרחיש הפסימי. התרחיש הפסימי של הבנק בחישוב הנוכחי כולל שינוי מהותי בגורמי הסיכון שיש להם השפעה על איכות תיקי האשראי של הבנק, בין היתר: עלייה ברמת האבטלה בשיעור של 4 נקודות אחוז, ירידה במחירי הדיור בשיעור של 15%, עלייה נוספת בריבית במשק בכ- 1.5% ועוד. לכל אלה, כפי שפרטנו בדוח זה, השפעה על שיעורי הכשל והמחיקות בתיקי האשראי של הבנק.

לאחר שהמקטע הקודם תיאר את העקרונות ששימשו אותנו לחישוב ההפרשות, המקטע הבא מפרט את שלבי החישוב ואתגור התוצאה:

- א. פרופיל הסיכון של תיק האשראי נבחן בחודש נובמבר, כחודש וחצי לאחר פרוץ המערכה, כדי לבדוק האם חל שינוי בפרופיל הסיכון שלו. הבדיקה כללה תהליכים כמותיים ואיכותיים בכל ענפי פעילות האשראי של הבנק, והיא התבצעה בהשוואה לפרופיל סיכון האשראי, נכון ל- 30.9.2023. ניתן דגש לבדיקת כל הלווים בנדל"ן, ובפרט, הלווים שלקחו אשראי למימון קרקע. היות ולא איתרנו שינוי מהותי באיכות האשראי של הלווים ותיקי האשראי של הבנק, לא היה צורך לעדכן את המקדם ההיסטורי (יחסית ל- 30.9.2023) באמצעות המקדמים הכמותיים או האיכותיים.
- ב. כאמור, חישוב ה- CECL של הבנק שנועד לבצע הפרשה לעתיד מתבסס על משוואת מאקרו, המתרגמת את תנאי גורמי המאקרו (אבטלה, ריבית, מחירי דיור ועוד) להפרשה הנדרשת בשלושה תרחישים: בסיס, אופטימי ופסימי. שלושת תרחישים אלה מקבלים בשגרה משקולות של 20%, 60% ו- 20% בהתאמה. שלושת התרחישים משוקללים לכדי תוצאה אחת המשקפת את השפעת המאקרו. בגין אי הוודאות, שוקללו התרחישים בחישוב "בכרית המלחמה" עם משקל גבוה יותר לתרחיש הפסימי. הוא קיבל משקל של 60%, בעוד תרחיש הבסיס והתרחיש האופטימי קיבלו משקל של 20%. לאחר שהבנק בחן את תחזיות המאקרו שהתפרסמו מכרוץ המלחמה ובהם, תחזית המאקרו של בנק ישראל, ולואו הפערים המשמעותיים הקיימים בין התחזיות השונות (הממחישים את אי הוודאות הנוכחית) הוחלט לאמץ את תנאי המאקרו המשמשים את הבנק במצב המניח אירוע פסימי. הנחות אלה כוללות, בין היתר: עלייה בשיעור האבטלה ב- 4 נקודות אחוז, ירידת מחירי דיור ב- 15% ועלייה בשיעור ריבית הפריים בכ- 1.5% במהלך השנה הבאה. שיעור עלייה זה משקף רמת אבטלה קרובה מאוד להנחת האבטלה בתרחישי הקיצון החמורים ביותר שהבנק מפעיל. נדגיש כי תרחישים אלה מניחים כי בטווח החישוב של משוואת המאקרו, כשנה עד שנתיים, רמת האבטלה גם יורדת. מטעמי שמרנות בתרחיש הכרית, הנחנו שיעור פרמננטי גבוה של אבטלה.
- ג. באמצעות הערכות מומחה, הועלתה ההפרשה בפעילות ליווי פרויקטים ב- 4.6 מיליון שקלים, על אף הרמה האפסית של שיעור הכשלים והמחיקות בפעילות זו בשנים האחרונות ובתקופה האחרונה, מעת תחילת מהלך העלאת הריבית שהגדילה את עלויות המימון של הלווים בפעילות זו. הערכות המומחה לקחו בחשבון את תוצאת סקירת הלווים שבוצעה על ידי הבנק, שלא הראתה, נכון למועד הבדיקה, הרעה משמעותית באיכות האשראי של הלווים.
- ד. בסיומו של החישוב, עלה יחס הכיסוי בכל אחד מענפי הפעילות של הבנק. תוספת הכרית היא בסך של 25 מיליון שקלים, ויחס כיסוי ההפרשה של הבנק עלה ברבעון הנוכחי ל- 1.34%, לעומת 1.20% טרום המלחמה.
- ה. חישוב הכרית התעלם ממתווה ההקפאות ודחיות ההלוואות או פעולות נוספות שהבנק נוקט או יכול לנקוט (צעדי הנהלה) שיש להן פוטנציאל להעלות את איכות האשראי של התיק, ולהקטין את הכשלים.

- ו. בוצע איתגור של חטיבת הסיכונים לערכה של "כרית המלחמה" יחס הכיסוי בכל אחד מענפי הפעילות. איתגור זה השתמש בשיטות אלטרנטיביות כמו הפרשה צפויה (הכפלת שיעור הכשל הצפוי בשיעור אי הגביה בהיתן הכשל), בהערכות מומחה ובתרחישי קיצון. השימוש בתרחישי קיצון בוצע על ידי העלאה של גורמי הסיכון (בעיקר, שיעורי הכשל) לערכים גבוהים מאוד יחסית למצבם הנוכחי. הם נועדו לבדוק מהו ההפסד הצפוי במצב קיצון, ולבדוק שהפסד זה קרוב בצורה מניחה את הדעת לאור אי הוודאות הקיימת, לתוצאת ההפרשה של הבנק.
- ז. כך, על מנת לבדוק את שמרנות התוצאה לגבי תיק המשכנתאות של הבנק המהווה את עיקר פעילותו, בוצע תרחיש קיצון במשכנתאות שהניח עלייה בשיעור הכשל של הבנק בשיעור הגבוה פי שלושה לערך מהערך הנוכחי, וירידת מחירי דיור (הפוגעת בערך הנכסים לאחר מימוש) בשיעור של 27% במהלך 3 שנים. נדגיש כי במהלך נובמבר, אנו רואים התייבבות של שיעורי הכשלים בתיק המשכנתאות לאחר העלייה בשיעורם מתחילת השנה שהביאה להגדלת ההפרשות בגין תיק זה ברבעונים הקודמים של השנה, כך שהכפלת שיעור זה בפקטור של פי שלושה היא מספקת. תוצאת ההפרשה של הבנק כפי שנקבעה, קרובה מאוד לתוצאת תרחיש הקיצון. לניתוח רגישות ההפרשות לשינויים ברמת האבטלה ולמחירי הדיור, ראו [טבלה מספר 28 בפרק 3 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023](#).
- ח. תוצאת ההפרשות על התיק הצרכני נבדקה מול מבחני הקיצון שמבצע הבנק לתיק האשראי הצרכני, ונמצאה קרובה מאוד לתוצאות החישוב. בדקנו את שיעור הכשלים בחודש נובמבר (עד למועד אישור דוח זה) ושיעור הצפוי בסוף הרבעון הרביעי (בהתעלם מהשפעת ההקפאות). תוצאת הניתוח לימדה כי אומדן שיעור ההפרשה הצפויה של הבנק בתום הרבעון הרביעי הולמת את יחס הכיסוי הנוכחי של הבנק, העומד על 7.62%. תוצאת החישוב רגישה לשיעור האבטלה במשק. שיעור האבטלה במשק נתון לאי וודאות, בין היתר, בגין הוריס שבחרו להישאר עם ילדיהם בביתם ואומדן שיעור האבטלה הרחבה עלה לשיעור של כ- 10%. הבנק עוקב אחר השפעת האבטלה על שיעור הכשלים באשראי הצרכני ובאשראי לדיור.
- ט. ההפרשה בגין ליווי פרויקטים (הנכללת בענף המסחרי) שחושבה על ידי הערכות מומחה, נבדקה גם סטטיסטית. תוצאת ההפרשה הגדילה את יחס הכיסוי בפעילות זו פי יותר משמונה. סטטיסטית, באופן בלתי תלוי בהתפלגות הכשלים בליווי פרויקטים, הסיכוי לאירוע כזה הוא נמוך מאוד.
- י. בסיומו של האיתגור בוצעה בדיקה נוספת. התוצאה הנוכחית הושוותה לאירוע היסטורי שבו עלו ההפרשות יחס הכיסוי, אירוע הקורונה. גם אם לא מדובר באירוע זה, יש בו סימנים דומים ופוטנציאל דומה של גורמי הסיכון כמו אבטלה להשפיע על איכות תיק האשראי של הבנק. הפרשת הבנק (שכללה תוספת בגין התפרצות המגיפה) בעת הקורונה נבדקה כרבעון לאחר שהמגיפה פרצה (בהשוואה למצב הנוכחי, כחודש וחצי לאחר פרוץ המערכה). יחס הכיסוי של הבנק ב- 30.6.2020 (רבעון לאחר פרוץ הקורונה) עמד על 1.5%. כאשר הותאם יחס הכיסוי לתמהיל התיק (הענפים) הנוכחי של הבנק, ירד יחס הכיסוי לכ- 1.4%. זו תוצאה קרובה מאוד ליחס הכיסוי הנוכחי של הבנק לאחר הוספת הכרית, 1.34%.
- יא. בסיומו של תהליך האיתגור, נמצאה הפרשת המלחמה יחס הכיסוי של הבנק כשמרנית והולמת את אי הוודאות הנוכחית.

טבלה מספר 7 להלן, מציגה את מצב החובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח (ראו הערת שוליים 1 לטבלה). כפי שציינו לדחיית התשלומים של לקוחות אלה יש פוטנציאל להקטין את שיעורי הכשל בתיקי האשראי של הבנק או להביא לדחייה במועד הכשל של הלקוחות. נכון למועד הדיווח, פרק הזמן שעבר ממועד הפעלת המתווה הוא קצר מדי מכדי להסיק מסקנות לגבי מגמת ההשפעה שלהן בפועל על התפתחות שיעורי הכשל. לפיכך, וכפי שכתבנו לעיל, יש להתייחס למקטע הבא, המנתח את הנתונים בטבלה מספר 7 בזהירות. נכון למועד זה, השפעת דחיית התשלומים על שיעור החובות הבעייתיים מבין יתרת החוב הרשומה (בשני המעגלים) הולמת את פרופיל סיכון האשראי ותמהיל התיק של הבנק, ותומכת בהפרשות שביצע הבנק בגין מצב המלחמה ("כרית המלחמה"), כפי שפרטנו בדוח זה: שיעורם באשראי לעסקים הוא אפס, שיעור נמוך יחסית בהלוואות לדיור (0.77%), ושיעור גבוה יותר באשראי הצרכני, בו האשראי ניתן ללא בטחונות ואיכותו היא הנמוכה מבין שאר הענפים בתיק האשראי של הבנק, כ - 5.8%. הבנק ממשיך לנטר השפעת הנתונים באופן שוטף.

טבלה מספר 7 - חובות אשר בוצעה לגביהם דחיית תשלומים במסגרת ההתמודדות עם מלחמת "חרבות ברזל", ואשר לא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי, בהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים כאמור לעיל (במיליוני שקלים):

מעגל ראשון ^(א) - חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)				
חובות בעייתיים	סכום התשלומים שנדחו ^(א)	מספר הלוואות	יתרת חוב רשומה	
עסקים	0.6	16	32.7	-
אנשים פרטיים - לא דיור	2.6	692	28.4	2.6
הלוואות לדיור	5.8	449	369.6	3.6
סך הכל	9.0	1,157	430.7	6.2

מעגל שני ^(א) - חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)				
חובות בעייתיים	סכום התשלומים שנדחו	מספר הלוואות	יתרת חוב רשומה	
עסקים	2.2	52	184.9	-
אנשים פרטיים - לא דיור	9.1	1,971	120.9	6.0
הלוואות לדיור	17.1	1,251	1,026.6	7.1
סך הכל	28.4	3,274	1,332.4	13.1

⁽¹⁾ הנתונים מעודכנים נכון ליום 24 בנובמבר, 2023.

⁽²⁾ לפרטים נוספים אודות המתווה שפרסם בנק ישראל ראה פרק 1.6.

⁽³⁾ מעגל 1 - לקוחות שמתגוררים במרחק של עד 30 ק"מ מרצועת עזה, כוחות הביטחון שגויסו ללחימה, אוכלוסייה שפונתה מביתה וקורבים של נרצחים, נעדרים והחטופים. מעגל 2 - יתר לקוחות הבנק.

⁽⁴⁾ ללא חיוב בריבית או עמלות.

טבלה מספר 8 מציגה את סיכון האשראי של הבנק לפי ענפי משק לרבעון השלישי של 2023, לסוף שנת 2023 ולרבעון המקביל בשנת 2022, ומעידה על ההרעה באיכות תיק האשראי של הבנק במהלך השנה הנוכחית, כי שציינו בדוח זה. ההשוואה במקטע זה בוצעה מול הרבעון המקביל בשנת 2022. ההשוואה מול סוף שנת 2022 איננה משנה את המסקנות: הטבלה מלמדת על עלייה בסך המחיקות נטו של הבנק (עמודה שנייה משמאל) ברבעון הנוכחי. סך המחיקות עומד על כ - 54 מיליון שקלים, לעומת כ - 14 מיליון שקלים ברבעון המקביל של שנת 2022. עיקר העלייה במחיקות נובעת מתיק האשראי הצרכני (עלייה של כ - 34 מיליון שקלים), עלייה קטנה באשראי המסחרי הנובעת מענף שירותים פיננסיים (בסך כ - 6 מיליון שקלים). שיעור המחיקות בהלוואות לדיור נותר סביב האפס. כפי שצינו, העלייה במחיקות נובעת מההרעה באיכות תיק האשראי הצרכני. ההרעה בפיגורים בתיק ההלוואות לדיור בשל העלייה ביחס ההחזר של הלקוחות לא באה לידי ביטוי במחיקות נטו, זאת עקב קיום הנכס (בשיעור LTV נמוך יחסית לערך הדירה) המשמש כביטחון. את ההרעה באשראי להלוואות לדיור ניתן לראות בעמודה המציגה את סיכון האשראי הבעייתי (עמודה שלישית מימין) - האשראי הבעייתי בהלוואות לדיור עלה בכ - 30 מיליון שקלים. עלייה (של כ - 11 מיליון שקלים) באשראי הצרכני, ועלייה נמוכה של 5 מיליון שקלים חלה באשראי המסחרי. הפרשות הבנק ברבעון הנוכחי (מוצגות בעמודה השמאלית ביותר בטבלה) גדלו הרבעון, יחסית לרבעון המקביל של שנת 2022, בכ - 58 מיליון שקלים, בגין העלייה בשיעור המחיקות, העלייה במלאי התיק ותוספת "כרית המלחמה" ברבעון הנוכחי. למידע נוסף לגבי הפרשות הבנק בשיטת ה - CECL ו - "כרית המלחמה", ראו פרק 3 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023 ובדוח זה, בפרק הדן בהפרשות להפסדי אשראי צפויים (CECL).

טבלה מספר 8 - סיכון אשראי לפי ענפי משק

ליום 30 בספטמבר 2023										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נזרים) ⁽³⁾							סיכון אשראי כולל ⁽⁴⁾			
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾										
מזה:							מזה:			
יחידת	סיכון						מזה:	מזה: דירוג		
הפרשה	מחיקות	הוצאות	אשראי				סיכון			
להפסדי	חשבונאיות	בגין הפסדי	לא	מזה:			אשראי	ביצוע		
אשראי	נטו	אשראי	צובר ⁽⁵⁾	בעייתי ⁽⁵⁾	חובות	סך הכל	בעייתי ⁽⁵⁾	אשראי ⁽⁴⁾	סך הכל	
במיליוני ש"ח										

פעילות לווים בישראל

ציבור - מסחרי

7.2	(0.1)	6.0	7.6	7.6	1,289.5	1,982.2	12.0	1,942.5	1,986.5	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁶⁾
4.1	-	1.6	9.6	12.9	1,528.8	1,551.3	12.9	1,538.4	1,551.3	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
16.2	5.2	5.4	2.5	7.7	562.2	711.4	7.7	756.8	764.5	שירותים פיננסיים
-	-	-	-	-	371.1	371.1	-	459.8	459.8	אחרים
27.5	5.1	13.0	19.7	28.2	3,751.6	4,616.0	32.6	4,697.5	4,762.1	סך הכל מסחרי⁽⁷⁾
54.7	0.6	6.3	139.5	139.5	10,041.5	11,291.1	139.5	10,989.2	11,291.1	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
124.5	48.1	78.9	1.8	30.7	1,632.8	1,720.5	30.8	1,582.5	1,720.5	אנשים פרטיים - אחר
206.7	53.8	98.2	161.0	198.4	15,425.9	17,627.6	202.9	17,269.2	17,773.7	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	293.7	293.7	-	1,877.2	1,877.2	בנקים בישראל וממשלות ישראל
206.7	53.8	98.2	161.0	198.4	15,719.6	17,921.3	202.9	19,146.4	19,650.9	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	77.3	77.3	בנקים וממשלות בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	16.1	16.1	אחרים בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	93.4	93.4	סך הכל פעילות בחו"ל
206.7	53.8	98.2	161.0	198.4	15,719.6	17,921.3	202.9	19,239.8	19,744.3	סך הכל

⁽¹⁾ סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות מכשירים נזרים. כולל: חובות (2) - 15,719.6 מיליוני ש"ח, אג"ח - 1,820.5 מיליוני ש"ח, נכסים בגין מכשירים נזרים -

2.5 מיליוני ש"ח, וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה - 2,201.7 מיליוני ש"ח.

⁽²⁾ אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

⁽³⁾ כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).

⁽⁴⁾ סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

⁽⁵⁾ סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.

⁽⁶⁾ כולל הלוואות לדיור אשר הועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה בסך של 86.2 מיליוני ש"ח ומסגרות שהועמדו לקבוצות אלו בסך של 67.3 מיליוני ש"ח.

⁽⁷⁾ כולל הלוואות המגובות בתזרים הלוואות רכב ואשראי למטרה כללית בסך 195.7 מיליוני ש"ח בגינם בוצעה הפרשה קבוצתית בסך של 12.9 מיליוני ש"ח.

⁽⁸⁾ החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את ההוראות החדשות בנושא הפרשות להפסדי אשראי תוך זקיפת ההשפעה המצטברת לעודפים במועד היישום לראשונה.

טבלה מספר 8 - סיכון אשראי לפי ענפי משק (המשך):

יתרה ליום 30 בספטמבר 2022							
הפסדי אשראי ⁽⁸⁾							
יתרת הפרשה	מחיקות חשבונאיות	הוצאות בגין	מזה: סיכון	מזה: סיכון	מזה: דירוג ביצוע	סיכון אשראי כולל	
להפסדי אשראי	נטו	הפסדי אשראי ⁽⁸⁾	אשראי לא צובר ⁽⁸⁾	אשראי בעייתי ⁽⁸⁾	אשראי ⁽⁴⁾	(1) (2) (8)	
ציבור – מסחר							
1.4	0.1	0.8	5.8	10.0	1,669.9	1,685.1	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁶⁾
2.8	-	1.0	9.8	11.5	1,015.4	1,026.9	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן (*)
12.4	(0.5)	7.7	6.2	6.2	736.3	742.5	שירותים פיננסיים
1.8	-	1.8	-	0.1	237.6	237.7	אחרים(*)
18.4	(0.4)	11.3	21.8	27.8	3,659.2	3,692.3	סך הכל מסחרי⁽⁸⁾
45.5	-	5.7	109.9	109.9	10,904.2	11,090.7	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
84.9	13.9	37.0	1.6	18.7	1,529.2	1,620.6	אנשים פרטיים - אחר
148.8	13.5	54.0	133.3	156.4	16,092.6	16,403.6	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	949.7	949.7	בנקים בישראל וממשלת ישראל
148.8	13.5	54.0	133.3	156.4	17,042.3	17,353.3	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	74.0	74.0	בנקים וממשלות בחו"ל
-	-	-	-	-	24.3	24.3	אחרים בחו"ל
148.8	13.5	54.0	133.3	156.4	17,140.6	17,451.6	סך הכל

(*) סוג מחדש

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾ - 14,400.7 מיליוני ש"ח, אג"ח - 889.3 מיליוני ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 2.6 מיליוני ש"ח, וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מנגלות חבות של לווה - 2,159.0 מיליוני ש"ח.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).

(4) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(5) סיכון אשראי מאזני וחוס מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(6) כולל הלוואות לדיור אשר הועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה בסך של 190.8 מיליוני ש"ח ומסגרות שהועמדו לקבוצות אלו בסך של 97.3 מיליוני ש"ח.

(7) כולל הלוואות המגובות בתזרים הלוואות רכב ואשראי למטרה כללית בסך 297.0 מיליוני ש"ח בגינם בוצעה הפרשה קבוצתית בסך של 12.4 מיליוני ש"ח.

(8) החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את ההוראות החדשות בנושא הפרשות להפסדי אשראי תוך זקיפת ההשפעה המצטברת לעודפים במועד היישום לראשונה.

טבלה מספר 8 - סיכון אשראי לפי ענפי משק (המשך):

ליום 31 בדצמבר 2022										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾						סיכון אשראי כולל ⁽⁴⁾				
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾										
מזה:										
יתרת	מחיקות	הוצאות	סיכון	אשראי	מזה:	מזה:	מזה:	מזה:	מזה:	
הפרשה	חשבונאיות	בגין	אשראי	לא	מזה:	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	
להפסדי	אשראי	הפסדי	צובר ⁽⁵⁾	בעייתי ⁽⁵⁾	חובות	סך הכל	בעייתי ⁽⁵⁾	אשראי ⁽⁵⁾	אשראי ⁽⁵⁾	סך הכל
אשראי	נטו	אשראי								
במיליוני ש"ח										
פעילות לווים בישראל										
ציבור – מסחר										
1.2	-	0.6	5.3	5.4	1,108.3	1,798.2	9.5	1,783.4	1,798.2	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁶⁾
2.5	-	0.6	9.9	12.6	1,031.7	1,055.3	12.6	1,042.7	1,055.3	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן(*)
15.9	(0.1)	11.6	1.4	6.5	608.7	703.5	6.5	752.2	758.7	שירותים פיננסיים
-	-	-	-	-	208.6	257.5	-	294.6	294.6	אחרים(*)
19.6	(0.1)	12.8	16.6	24.5	2,957.3	3,814.5	28.6	3,872.9	3,906.8	סך הכל מסחרי ⁽⁷⁾
49.0	-	9.2	116.0	116.0	9,718.6	11,063.1	116.0	10,832.0	11,063.1	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
93.7	24.9	56.8	1.5	19.5	1,542.2	1,626.2	19.6	1,521.6	1,626.2	אנשים פרטיים - אחר
162.3	24.8	78.8	134.1	160.0	14,218.1	16,503.8	164.2	16,226.6	16,596.2	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	280.7	280.7	-	810.6	810.6	בנקים בישראל וממשלת ישראל
162.3	24.8	78.8	134.1	160.0	14,498.8	16,784.5	164.2	17,037.2	17,406.8	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	39.7	39.7	בנקים וממשלות בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	24.0	24.0	אחרים בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	63.7	63.7	סך הכל פעילות בחו"ל
162.3	24.8	78.8	134.1	160.0	14,498.8	16,784.5	164.2	17,100.9	17,470.5	סך הכל

(*) סוג מחדש

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות מכשירים נגזרים. כולל: חובות(2) - 14,498.8 מיליוני ש"ח, אג"ח - 679.8 מיליוני ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 6.1 מיליוני ש"ח, וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מנגלות חבות של לווה - 2,285.8 מיליוני ש.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן) בסעיף התחייבויות אחרות.

(4) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(5) סיכון אשראי מאזני וחוסר מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(6) כולל הלוואות לדיור אשר הועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה בסך של 180.5 מיליוני ש"ח ומסגרות שהועמדו לקבוצות אלו בסך של 103.4 מיליוני ש"ח.

(7) כולל הלוואות המגובות בתזרים הלוואות רכב ואשראי למטרה כללית בסך 266 מיליוני ש"ח בגינם בוצעה הפרשה קבוצתית בסך של 13.2 מיליוני ש"ח.

(8) החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את ההוראות החדשות בנושא הפרשות להפסדי אשראי תוך זקיפת ההשפעה המצטברת לעודפים במועד היישום לראשונה.

טבלה מספר 9 – פירוט חשיפות לפי אזורים גיאוגרפיים:

מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שטח סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך מביניהם:

חשיפות עיקריות למדינות זרות (על בסיס מאוחד)

ליום 30 בספטמבר 2023															
חשיפה מאזנית ⁽²⁾										חשיפה חוץ מאזנית ⁽²⁾⁽³⁾⁽⁵⁾				חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾	
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול			חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה							סך כל החשיפה				
				זרה לתושבים מקומיים							המאזנית				
	לממשלות ⁽⁴⁾	לבנקים	לאחרים	חשיפה	ניכוי בין	חשיפה מאזנית נטו		סיכון אשראי	חובות לא צוברים	סך חשיפה חוץ מאזנית	מדה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	לפירעון עד שנה	לפירעון מעל שנה		
				מאזנית לפני	התחייבויות	לאחר ניכוי התחייבויות									
				ניכוי מקומיות	התחייבויות מקומיות	מאזני									
התחייבויות מקומיות				מקומיות	בעייתי										
במיליוני ₪															
ארצות הברית	76.7	48.6	160.7	-	-	-	286.0	-	-	-	-	205.9	80.1		
אחרות	-	12.1	68.7	-	-	-	80.8	-	-	-	-	24.4	56.4		
סך כל החשיפות למדינות זרות	76.7	60.7	229.4	-	-	-	366.8	-	-	-	-	230.3	136.5		
סך כל החשיפות למדינות LDC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		

טבלה מספר 9 – פירוט חשיפות לפי אזורים גאוגרפיים (המשך):

חשיפות עיקריות למדינת זרות (על בסיס מאוחד)

ליום 30 בספטמבר 2022													
חשיפה מאזנית ⁽²⁾													
חשיפה חוץ מאזנית ⁽³⁾⁽⁵⁾													
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾													
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול			חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה			סך כל החשיפה						
	זרה לתושבים מקומיים			המאזנית									
	לממשלות ⁽⁴⁾	לבנקים	לאחרים	חשיפה מאזנית לפני ניכוי	התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	סיכון אשראי מאזני בעייתי	חובות לא צוברים	סך חשיפה חוץ מאזנית	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	לפירעון עד שנה	לפירעון מעל שנה
במיליוני ₪													
ארצות הברית	71.6	53.6	195.1	-	-	-	320.3	-	-	-	-	220.9	99.4
אחרות	-	14.3	66.5	-	-	-	80.8	-	-	-	-	23.2	57.6
סך כל החשיפות למדינות זרות	71.6	67.9	261.6	-	-	-	401.1	-	-	-	-	244.1	157.0
סך כל החשיפות למדינות LDC	-	-	0.2	-	-	-	0.2	-	-	-	-	-	0.2

הערות:

שורת "סך הכל מדינות LDC", כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים"; הסכום כולל את נתוני מדינה ליבריה, כמפורט בטבלה לעיל;

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים; חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

פירוט ההערות, ראו בטבלת ההשוואה לתקופה קודמת בעמוד הבא.

טבלה מספר 9 – פירוט חשיפות לפי אזורים גאוגרפיים (המשך):

חשיפות עיקריות למדינת זרות (על בסיס מאוחד)

ליום 31 בדצמבר 2022												
חשיפה חוץ מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾												
חשיפה מאזנית ⁽²⁾						חשיפה מאזנית ⁽⁵⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾												

שיטות להפחתת סיכון אשראי – סקירה (CR3)

טבלה מספר 10 - נתונים על הפחתת סיכון אשראי (CR3)

ליום 30 בספטמבר 2023								
מובטחים								לא מובטחים
מזה: על ידי נכרי אשראי	מזה: על ידי ערבויות פיננסיות			מזה: על ידי ביטחון		מזה: סכום מובטח	סך הכל: יתרה מאזנית	סך הכל: יתרה מאזנית
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית			
במיליוני ₪								
41.5	41.5	4.0	0.0	-	111.8	45.5	153.3	15,566.3
-	-	-	-	-	-	-	-	1,820.5
41.5	41.5	4.0	0.0	-	111.8	45.5	153.3	17,386.8
-	-	-	-	-	-	-	-	181.0
חובות, למעט אגרות חוב								
אגרות חוב								
סך הכל								
מזה: לא צובר או בפיגור של 90 ימים או יותר								

ליום 30 בספטמבר 2022								
מובטחים								לא מובטחים
מזה: על ידי נכרי אשראי	מזה: על ידי ערבויות פיננסיות			מזה: על ידי ביטחון		מזה: סכום מובטח	סך הכל: יתרה מאזנית	סך הכל: יתרה מאזנית
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית			
במיליוני ₪								
41.5	41.5	3.0	-	1.6	97.2	46.1	138.7	14,262.0
-	-	-	-	-	-	-	-	942.6
41.5	41.5	3.0	-	1.6	97.2	46.1	138.7	15,204.6
-	-	-	-	-	-	-	-	142.4
חובות, למעט אגרות חוב								
אגרות חוב								
סך הכל								
מזה: לא צובר או בפיגור של 90 ימים או יותר								

טבלה מספר 10 - נתונים על הפחתת סיכון אשראי (CR3) (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022										
מובטחים									לא מובטחים	
מזה: על ידי נכרי אשראי		מזה: על ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על ידי ביטחון		מזה: סכום מובטח	סך הכל: יתרה מאזנית	סך הכל: יתרה מאזנית		
מזה: סכום	יתרה מאזנית	מזה: סכום	יתרה מאזנית	מזה: סכום	יתרה מאזנית					
במיליוני ₪										
41.5	41.5	5.6	0.0	-	44.8	47.1	86.3	14,412.5	חובות, למעט אגרות חוב	
-	-	-	-	-	-	-	-	679.8	אגרות חוב	
41.5	41.5	5.6	0.0	-	44.8	47.1	86.3	15,092.3	סך הכל	
-	-	-	-	-	-	-	-	145.5	מזה: לא צובר או בפיגור של 90 ימים או יותר	

הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)

טבלה מספר 11 – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (הגישה הסטנדרטית) (CR5)

ליום 30 בספטמבר 2023											
משקל סיכון	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%	250%	סך כל סכום חשיפת האשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)
במיליוני ₪											
ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית	3,690.1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,690.1
ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית	-	-	39.3	-	-	-	-	-	-	-	39.1
בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))	-	-	296.3	-	0.5	-	-	-	-	-	296.9
חברות ניירות ערך	-	-	42.4	-	-	-	-	-	-	-	42.4
תאגידים	-	-	12.3	-	80.3	-	-	2,748.5	47.2	-	2,888.4
חשיפות קמעונאיות ליחידים	-	-	-	-	-	-	2,735.2	22.2	-	-	2,757.4
הלוואות לעסקים קטנים	-	-	-	-	-	-	234.5	-	-	-	234.5
בביטחון נכס למגורים	-	-	-	2,684.0	1,997.0	2,559.2	2,819.8	116.7	-	-	10,176.7
בביטחון נדל"ן מסחרי	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
הלוואות בפיגור	-	-	-	-	-	-	-	59.7	64.6	-	124.3
נכסים אחרים*	278.5	-	5.6	-	-	-	-	466.9	-	-	751.0
*מזה: בגין מניות	-	-	-	-	-	-	-	87.7	-	-	87.7
סך הכל	3,968.6	-	396.0	2,684.0	2,077.8	2,559.2	5,789.5	3,414.1	111.8	-	21,000.9

ליום 30 בספטמבר 2022											
משקל סיכון	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%	250%	סך כל סכום חשיפת האשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)
במיליוני ₪											
ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית	3,258.4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,258.4
ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית	-	-	27.6	-	-	-	-	-	-	-	27.6
בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))	-	-	191.9	-	14.0	-	-	-	-	-	205.9
חברות ניירות ערך	-	-	40.0	-	-	-	-	-	-	-	40.0
תאגידים	-	-	24.9	-	-	-	-	2,486.3	-	-	2,511.2
חשיפות קמעונאיות ליחידים	-	-	-	-	-	-	2,069.2	1.0	-	-	2,070.2
הלוואות לעסקים קטנים	-	-	-	-	-	-	161.6	-	-	-	161.6
בביטחון נכס למגורים	-	-	-	2,653.1	1,870.9	2,274.9	2,996.6	235.0	-	-	10,030.5
בביטחון נדל"ן מסחרי	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
הלוואות בפיגור	-	-	-	-	-	-	-	43.4	50.9	-	94.3
נכסים אחרים*	219.8	-	35.8	-	-	-	-	460.9	-	-	716.5
*מזה: בגין מניות	-	-	-	-	-	-	-	80.2	-	-	80.2
סך הכל	3,478.2	320.2	2,653.1	1,884.9	2,274.9	5,227.4	3,226.6	50.9	-	-	19,116.2

טבלה מספר 11 - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקולות סיכון (CR5) (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022												
משקל סיכון	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%	250%	אחר	סך כל סכום חשיפת האשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)
	במיליוני ₪											
ריבונות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית	3,573.4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,573.4
ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית	-	-	27.2	-	-	-	-	-	-	-	-	27.2
בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))	-	-	196.3	-	12.9	-	-	-	-	-	-	209.2
חברות ניירות ערך	-	-	45.9	-	-	-	-	-	-	-	-	45.9
תאגידים	-	-	14.9	-	128.1	-	-	2,451.7	66.2	-	-	2,660.9
חשיפות קמעונאיות ליחידים	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
הלוואות לעסקים קטנים	-	-	-	-	-	-	2,148.5	5.1	-	-	-	2,153.6
בביטחון נכס למגורים	-	-	-	-	-	-	157.6	-	-	-	-	157.6
בביטחון נדל"ן מסחרי	-	-	-	2,527.5	1,792.7	2,318.1	2,907.1	312.4	-	-	-	9,857.8
הלוואות בפיגור	-	-	-	-	-	-	-	42.7	55.1	-	-	97.8
נכסים אחרים*	285.4	-	12.9	-	-	-	-	490.8	-	-	-	789.1
*מזה : בגין מניות	-	-	-	-	-	-	-	88.4	-	-	-	88.4
סך הכל	3,858.8	-	297.3	2,527.5	1,933.7	2,318.1	5,213.2	3,302.6	121.3	-	-	19,572.6

חלק 5 א - סיכון אשראי של צד נגדי

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

טבלה מספר 12 – ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

ליום 30 בספטמבר 2023					
RWA	EAD לאחר CRM	Alpha ששימש לצורך חישוב EAD רגולטורי במיליוני ₪	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
2.8	5.0	1.4	2.7	5.0	הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי של צד נגדי – SA-CCR (עבור נגזרים)
-	-	-	-	-	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי לעסקאות מימון ניירות ערך (SFT)
2.8	5.0	1.4	2.7	5.0	סך הכל
ליום 30 בספטמבר 2022					
RWA	EAD לאחר CRM	Alpha ששימש לצורך חישוב EAD רגולטורי במיליוני ₪	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
1.1	4.3	1.4	1.2	1.2	הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי של צד נגדי – SA-CCR (עבור נגזרים)
-	-	-	-	-	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי לעסקאות מימון ניירות ערך (SFT)
1.1	4.3	1.4	1.2	1.2	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2022					
RWA	EAD לאחר CRM	Alpha ששימש לצורך חישוב EAD רגולטורי במיליוני ₪	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
3.0	12.1	1.4	5.9	12.1	הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי של צד נגדי – SA-CCR (עבור נגזרים)
-	-	-	-	-	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי לעסקאות מימון ניירות ערך (SFT)
3.0	12.1	1.4	5.9	12.1	סך הכל

פעילות הבנק מול צדדים נגדיים מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי. רמת הסיכון של הבנק נמוכה מאוד בגין אופן פעילותו מול הצדדים הנגדיים, וכפי שעולה מהחשיפה והקצאת ההון הנמוכה המצוינות בטבלה מספר 12 ובטבלה מספר 13.

הגישה הסטנדרטית – חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3)

טבלה מספר 13 – חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (הגישה הסטנדרטית) (CCR3)

ליום 30 בספטמבר 2023									
משקל סיכון	0%	10%	20%	50%	75%	100%	150%	אחר	סך חשיפת אשראי
סוגי נכסים					במיליוני ש"ח				
ריבוניות	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ישויות סקטור ציבורי (PSES) שאינן ממשלה מרכזית	-	-	-	-	-	-	-	-	-
בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDBS))	-	-	5.0	-	-	-	-	-	5.0
חברות ניירות ערך	-	-	-	-	-	-	-	-	-
תאגידים	-	-	-	-	-	1.8	-	-	1.8
תיקים קמעונאיים פיקוחיים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
נכסים אחרים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל	-	-	5.0	-	-	1.8	-	-	6.8
ליום 30 בספטמבר 2022									
משקל סיכון	0%	10%	20%	50%	75%	100%	150%	אחר	סך חשיפת אשראי
סוגי נכסים					במיליוני ש"ח				
ריבוניות	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ישויות סקטור ציבורי (PSES) שאינן ממשלה מרכזית	-	-	-	-	-	-	-	-	-
בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDBS))	-	-	4.0	-	-	-	-	-	4.0
חברות ניירות ערך	-	-	-	-	-	-	-	-	-
תאגידים	-	-	-	-	-	0.3	-	-	0.3
תיקים קמעונאיים פיקוחיים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
נכסים אחרים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל	-	-	4.0	-	-	0.3	-	-	4.3
ליום 31 בדצמבר 2022									
משקל סיכון	0%	10%	20%	50%	75%	100%	150%	אחר	סך חשיפת אשראי
סוגי נכסים					במיליוני ש"ח				
ריבוניות	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ישויות סקטור ציבורי (PSES) שאינן ממשלה מרכזית	-	-	-	-	-	-	-	-	-
בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDBS))	-	-	12.1	-	-	-	-	-	12.1
חברות ניירות ערך	-	-	-	-	-	-	-	-	-
תאגידים	-	-	-	-	-	0.6	-	-	0.6
תיקים קמעונאיים פיקוחיים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
נכסים אחרים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל	-	-	12.1	-	-	0.6	-	-	12.7

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)

טבלה מספר 14 – הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)

ליום 30 בספטמבר 2023						
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)		ביטחון שמשמש בעסקאות נגדים				
שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד		שווי הוגן של ביטחון שהתקבל		
		לא מנותק	מנותק	לא מנותק	מנותק	
-	-	-	-	62.5	-	מזומן – מטבע מקומי
-	-	-	-	-	-	מזומן – מטבעות אחרים
-	-	-	-	-	-	חוב ריבוני מקומי
-	-	-	-	-	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	-	-	-	-	-	אגרות חוב קונצרניות
-	-	-	-	8.9	-	מניות
-	-	-	-	-	-	ביטחון אחר
-	-	-	-	71.4	-	סה"כ

ליום 31 בדצמבר 2022						
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)		ביטחון שמשמש בעסקאות נגדים				
שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד		שווי הוגן של ביטחון שהתקבל		
		לא מנותק	מנותק	לא מנותק	מנותק	
-	-	-	-	75.5	-	מזומן – מטבע מקומי
-	-	-	-	-	-	מזומן – מטבעות אחרים
-	-	-	-	-	-	חוב ריבוני מקומי
-	-	-	-	-	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	-	-	-	-	-	אגרות חוב קונצרניות
-	-	-	-	8.5	-	מניות
-	-	-	-	-	-	ביטחון אחר
-	-	-	-	84.0	-	סה"כ

חלק 5 ב – הקצאת הון בגין התאמת שיערוך לסיכון אשראי (CVA)

לפי הוראה A208 תאגידים בנקאיים שאינם מגיעים לסף המהותיות שנקבע בסעיף 50.9(1) רשאים לבחור שלא לחשב את דרישת ההון בגין CVA באמצעות גישות SA-CVA או BA-CVA, ותחת זאת לבחור בטיפול חלופי:

(1) כל תאגיד בנקאי עם ערך רעיוני מצרפי של עסקאות נגזרים שאינם נסלקות באופן מרכזי נמוך או שווה ל-100 מיליארד אירו נחשב כנמצא מתחת לסף המהותיות.

(2) כל תאגיד בנקאי שאינו מגיע לסף המהותיות רשאי לבחור לקבוע את דרישת ההון בגין CVA בגובה השווה ל-100% מדרישת ההון של התאגיד הבנקאי בגין סיכון אשראי צג נגדי (CCR).

הבנק בחר באופציה 2. טבלאות מספר 15 ו-16 מציגות את תוצאות הבנק לפי אופציה 2. העלייה בתוצאות הבנק ברבעון הנוכחי, יחסית לרבעון הקודם, נובעת משינוי שיטת החישוב כאמור לעיל, ומעלייה מסוימת בחשיפה.

הגישה הסטנדרטית (SA-CVA) (CVA3)

טבלה מספר 15 –

מספר של צדדים נגדיים	SA-CVA	
	RWA	
-	-	סיכון שיעור ריבית
10	1.6	סיכון שער חליפין
-	-	סיכון מרווח אשראי ייחוס
11	1.1	סיכון מניות
-	-	סיכון סחורות (commodity risk)
-	-	סיכון מרווח אשראי של צד נגדי
21	2.7	סך הכל

דוחות תזרים נכסי סיכון משוקללים (RWA) בגין סיכונים חשיפות התאמת שיערוך לסיכון אשראי (CVA) לפי הגישה הסטנדרטית (SA-CVA)

טבלה מספר 16 –

SA – CVA RWA	
14,779.0	סה"כ נכסי סיכון משוקללים (RWA) בגין התאמת שיערוך לסיכון אשראי (CVA) ברבעון הקודם
6,807.0	סה"כ נכסי סיכון משוקללים (RWA) בגין התאמת שיערוך לסיכון אשראי (CVA) בסוף תקופת הדיווח

סיכון השוק הוא הסיכון שנובע מההסתברות ששינויים בלתי צפויים במחירי השוק – שיעורי ריבית, מדדי מחירים, שערי חליפין, מחירי מניות ועוד – יפגעו בהכנסות הבנק או בערך ההון שלו בשל פוזיציות מאזניות וחוז'מאזניות שמושפעות משינוי בשווי ההון של מכשירים פיננסיים עקב שינויים בתנאי השוק. התוצאות העסקיות, השווי ההון של הנכסים, התחייבויות, ההון העצמי ותזרימי המזומנים חשופים לסיכונים שוק שמקורם בתנודתיות בשיעורי הריבית, בשער החליפין, במדד המחירים, במחירי ניירות ערך בארץ ובחו"ל ובמדדים כלכליים נוספים.

סיכון השוק כולל מספר סוגי סיכונים ספציפיים, המנוהלים בבנק באופן דומה, על בסיס מסגרת עבודה, מדיניות ותאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, כדלקמן:

- **סיכון ריבית** – הסיכון שנשקף להון ולרווחי הבנק כתוצאה מתנודות בשיעורי הריבית שמשפיעות על הפוזיציות הקיימות בבנק.
- **סיכון שער חליפין** – החשיפה לרווחי הבנק כתוצאה משינויים בשערים של המטבעות השונים בהם הבנק פועל במסגרת עסקיו.
- **סיכון אינפלציה** – הסיכון הנובע משינויים לא צפויים בקצב האינפלציה, כלומר משינויים במדד המחירים לצרכן.
- **סיכונים בסיס אחרים** – חשיפה לשינוי של מחירים של מניות, אופציות וכולי.

פעילותו הקמעונאית של הבנק חושפת אותו לסיכונים אלה, ובעיקר, סיכון ריבית, שכן רמת החשיפה של הבנק לסיכון שער חליפין וסיכון אינפלציה, כמו גם סיכונים מניות ואופציות בתיק ההשקעות שלו היא מצומצמת והוגבלת בתאבון סיכון הדוק שנקבע על ידי הדירקטוריון. סיכון הריבית, שכאמור לעיל נובע מהשפעת תנודות של עקום הריבית היכולות להיות תנודות לאורך העקום (ביניהן, תנודות מקבילות או תנודות בעוצמה שונה בטווחי זמן שונים לאורכו), או תנודות של העקום שבהן קיימת אפשרות כי חלק מן העקום יעלה וחלקו האחר יירד. סיכון הריבית הוא סיכון השוק העיקרי של הבנק והוא נובע בעיקר, מהנכסים וההתחייבויות של הבנק (התיק הבנקאי) ומתיק ההשקעות שלו, המורכב ברובו מאג"חים בדירוג אשראי גבוה, הנתונים לשינויים בעקומי הריבית הרלוונטיים להשקעה. להגדרת סוגי סיכון הריבית השונים, ראו בהמשך בפרק הדין בסיכון זה. סיכון הריבית של הבנק והסיכון הנובע מפעילותו בתיק ההשקעות ובתיק הבנקאי הוגבלו על ידי דירקטוריון הבנק בתאבון סיכון נמוך במונחי שיעור מהון רובד 1 של סיכון שוק וסיכון ריבית. השינוי במגמת הריבית ותחילת העלייה בריבית כמו גם השינוי ברמת האינפלציה הגדילו את סיכון השוק של הבנק. התנודות החריפות והתדירות בעקומי הריבית גרמו לבנק, בדומה למערכת, לירידה בשווי התיק, אך על אף התנודות הקיצוניות, פעולות הגידור של הבנק וההקפדה על עמידה במגבלות סיכון מזערו את רמת הסיכון והביאו לכך שההפסד מאירוע זה הוא נמוך יחסית לפוטנציאל אירוע קיצון שכזה. לעלייה בריבית יש השפעה חיובית על הכנסות הבנק, וניתוחי הרגישות כמו גם מבחני הקיצון שמבצע הבנק, מלמדים כי השפעת האירוע על יעדי הבנק הייתה מתונה יחסית והבנק לא נכנס לשולי הביטחון שנקבעו ליעד הון רובד 1 למרות הפגיעה בקרן ההון. ניהול סיכון הריבית כרוך גם בניטור הפרעונות המוקדמים בעיקר, בתיק המשכנתאות של הבנק. לשיעור זה יש השפעה על מבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק ועל רמת הסיכון והוא מחייב ניטור והחלטות מושכלות בקשר עם השפעת הפרעונות על סיכון השוק והריבית. שיעור הפרעונות עלה בשנת 2021 בהמשך להנחיית בנק ישראל שהגדילה את חלקן של ההלוואות בריבית משתנה, והגיע לשיעורים של מעל 12%, הגבוהים משמעותית מהממוצע הרב שנתי בעשר השנים שקדמו לשנת 2021. במהלך שנת 2022, על רקע השינויים בסביבה הכלכלית ועליית הריבית, שיעור הפירעון המוקדם בתיק המשכנתאות בבנק ירד. במטרה להפחית את ההחזר החודשי, במהלך 2023 ניתן היה לראות לווים אשר ביצעו פרעון מוקדם של המשכנתא במטרה לפרוס מחדש לתקופה ארוכה יותר או החלפה למסלול אחר. לאור זאת אנו מזהים מתחילת השנה עליה בשיעור הפרעונות בהלוואות לדיר או כל מטרה, מה שמגדיל מעט את תנודתיות סיכון הריבית של הבנק הטמון בתיק הבנקאי שלו.

הרבעון השלישי לשנת 2023 התאפיין בהמשך שינוי בפרופיל סיכון השוק והריבית של הבנק, זאת, עקב העלייה בשיעור הריבית והאינפלציה, לאחר שנים ששיעוריהם היו נמוכים ויציבים. העלייה בשיעור הריבית הביאה לעלייה בביקוש לפיקדונות והבנק הגדיל את גיוס הפיקדונות, בעיקר ממשקי הבית בנוסף, בסביבה הנוכחית היה ניתן לראות עליה בשיעור הפירעונות המוקדמים, הנובעים בעיקר מהעלייה בהיקפי המחזורים הפנימיים בתיק וביצוע פריסה מחדש על מנת להפחית את ההחזר החודשי ולעלייה בהכנסות מהריבית.

עם פרוץ המלחמה החלה בשוק תנודתיות משמעותית במחירי הנכסים הפיננסיים. היה ניתן לראות שינויים מהותיים בשער הדולר, במחירי אג"ח ממשלת ישראל, במחירי המניות ובמרווחים באג"ח קונצרניים ותנודתיות רבה בגורמי סיכון אלה במהלך חודש נובמבר. לתנודתיות בשער הדולר ובמחירי המניות הייתה השפעה נמוכה על פרופיל סיכון השוק של הבנק, כיוון שלבנק יש חשיפה נמוכה לשני גורמי סיכון אלה. התנודתיות בתשואות האג"חים השפיעה על תיק ההשקעות של הבנק. רמת הסיכון של תיק זה היא נמוכה יחסית שכן מדיניות ההשקעות של הבנק היא להשקיע בעיקר באג"חים ממשלתיים, אולם התנודתיות בתשואות אלה גרמו להפסדים בקרן ההון של הבנק (שנכון לאמצע נובמבר, התמתנו, עקב הירידה בתשואות האג"חים), ולכן, הייתה השפעה על יחס הון רובד 1 של הבנק, שירד לתוך שולי הביטחון שנקבעו ליחס זה. להורדת אופק הדירוג של מדינת ישראל, וכן, בנקים במערכת (כולל, בנק ירושלים) לא הייתה השפעה על סיכון השוק של הבנק. עם זאת, לאי הוודאות הנוכחית (המתבטאת בין היתר, בפערים בתחזיות לגבי מצב המאקרו במדינה, בין חברות הדירוג ובנק ישראל) פוטנציאל להשפיע על גורמי סיכון הרלוונטיים לפרופיל הסיכון של

הבנק, כמו, המשך התנדויות במחירי האג"ח, תנדויות הדולר היכולה להשפיע על שיעור האינפלציה במשק, ושיעור הריבית במשק. למתווה ההקפאות שנקבע בגין המלחמה השפעה לא רק על פרופיל סיכון האשראי של הבנק אלא גם על שיעור הפרעונות המוקדמים בתיק המשכנתאות של הבנק, ומכאן, גם על תמהיל הנכסים וההתחייבויות של הבנק.

הבנק מנטר את הפעילות ואת מצב המאקרו בקפידה, שכן חוסר הוודאות מתבטא בשווקים וככל שימשך, קיים סיכוי כי פוטנציאל לאירועים נוספים מסוג זה יתמש בפועל. יחד עם זאת, לאור אי הוודאות הקיימת לגבי התנהגות גורמי המאקרו במהלך המלחמה ואחריה, מגוון תחזיות מומחים השונות זו מזו, ואף מתחזית בנק ישראל ולאור הקשת הנרחבת של התרחישים היכולים להתפתח עקב המלחמה, העלה הבנק את דירוג סיכון השוק הכולל (כולל: סיכון ריבית, סיכון מחירי מניות ואג"ח, סיכון אינפלציה. סיכון מטבע חוץ נשאר על דירוג נמוך) מרמה של סיכון נמוך לרמה של סיכון נמוך – בינוני.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2023 הבנק עדכן את מסמך המדיניות שלו לניהול סיכויי שוק וריבית, ועדכן את המגבלות במונחי הון רובד 1 על מכלול גורמי הסיכון הנמצאים בתיקי הבנק, על תיקים שונים (תיק ההשקעות והתיק הבנקאי) בעת שגרה ובעת קיצוץ, ובהתבסס על שימוש במודל ה- VAR ועל שימוש בתרחישים שונים שאינם מקזזים בין גורמי הסיכון בתיקים. התרחישים שנקבעו בקיצוץ הם תרחישים המבטאים שמרנות מרובה, שכן הם נקבעו כערך הגבוה מבין התנדויות בשוק בחלונות זמן המייצגים תקופות תנדויות בשווקים, וערכי המקדמים הסטנדרטיים שקבע בנק ישראל בהמשך להוראות וועדת באזל לחישוב הקצאת ההון בשיטה הסטנדרטית, המייצגת הפסד לא צפוי. מגבלות הסיכון שנקבעו הן נמוכות יחסית, ומבטאות פגיעה נמוכה בהון רובד 1 לרבות בתיק ההשקעות של הבנק במצב קיצוץ, גם לו ינצל הבנק את מלוא ערכה של המגבלה שקבע הדירקטוריון. תאבון הסיכון לפעילות תיק ההשקעות במצב קיצוץ הוקטן על ידי הדירקטוריון כדי להבטיח כי פוטנציאל ההפסד בקיצוץ אינו עולה על שולי הביטחון שקבע הבנק ליעד הון רובד 1, קרי, גם במצב קיצוץ או הפתעה בשווקים, יעלה ערך שולי הביטחון על פוטנציאל ההפסד מתיק ההשקעות, וימנע חריגה מיעדי ההון שנקבעו. נכון לרבעון השלישי של שנת 2023, ניתן לראות יציבות בערך ה- VAR וחשיפת הריבית במונחי שווי הוגן וכמו כן, עליה בפוזיציה הבסיסית המדדית, בעיקר, עקב התנדויות בשווקים, במיוחד בשנה האחרונה. פרופיל סיכון השוק והריבית של הבנק במונחי VAR מרוחק במידה סבירה מתאבון הסיכון שנקבע במונחי הון רובד 1 של הבנק. המגבלה שנקבעה לסיכון הריבית בתיק הבנקאי עודכנה ברבעון האחרון, ראו בהמשך פרק זה. לפרטים נוספים, ראו [בפרק 3.2 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023](#).

מדיניות הבנק קובעת את הגורמים והפורומים האחראים לפיקוח, ניהול ובקרת סיכון השוק והריבית, ואת הדיווחים הנדרשים בעת התקרבות למגבלות הסיכון, ובעת חריגה מהן. המודלים והחישובים ומערכת החישוב המשמשת את הבנק נמצאים בתהליכי תיקוף בהתאם למדיניות הבנק לתיקוף מודלים (סיכון מודל). נכון לסוף הרבעון, הקצאת ההון בגישה הסטנדרטית המוצגת בטבלה מספר 17 להלן, עלתה מעט יחסית לרבעון קודם אך היא ממשיכה להיות נמוכה מאוד (ומהווה אחוז נמוך מסך נכסי הסיכון של הבנק), מה שמבטא, כאמור לעיל, סיכון בסיס נמוך של הבנק וסיכון נמוך בתיק למסחר שלו (סיכון ריבית וסיכון מניות). עם זאת, נדגיש כי הקצאת ההון בשיטה הסטנדרטית איננה מבטאת את חשיפת הבנק המלאה לסיכון שוק, שכן, היא איננה מבטאת את החשיפה בתיק הבנקאי. הבנק מבצע הקצאת הון נוספת על פי הנחיות בנק ישראל במסגרת הנדבך השני של באזל 2 בגין סיכון הריבית שלו בתיק הבנקאי, כחלק מתכנון ההון שלו בדוח ה- ICAAP.

הבנק מכמת את סיכוני השוק בשגרה (מצב שוק רגיל) גם על פי מתודולוגית הערך הנתון לסיכון - VAR המתייחס להפסד המקסימלי הצפוי לבנק בשל התממשות סיכוני השוק בתקופת זמן נתונה וברמת בטחון סטטיסטית קבועה מראש על פי תנאי השוק שנצפו בעבר. במהלך המחצית הראשונה של שנת 2022 עדכן הבנק את אופן חישוב ה- VAR שלו, כאחד מלקחי אירוע הקורונה, וקבע חלונות זמן היסטוריים שונים לחישוב המייצגים גם תקופות שונות לחישוב, במקום להסתמך על תוצאת חישוב הקובעת חלון זמן אחד ארוך טווח. פעולה זו הגדילה את רגישות ה- VAR לתנדויות בשווקים והקטינה את משך התגובה שלו לאירוע שכזה. אומדן ה- VAR נקבע לפי הערך המקסימלי מבין תקופות הזמן השונות (חלונות הזמן) הנלקחות לחישוב. ערך ה- VAR עמד ביום 30 בספטמבר 2023 על 35.5 מ' ש"ח. ערך זה מרוחק במרחק סביר, בהינתן התנדויות ואי הוודאות בשווקים ממגבלת הדירקטוריון העומדת על 53.2 מ' ש"ח (נקבעה כאמור לעיל במונחי הון רובד 1: 4% מהון רובד 1 של הבנק, ע"פ הון הבנק ל- 30.09.23). ערך ה- VAR של הבנק שמר על יציבות ברבעון הנוכחי. ערך זה, בנוסף על תוצאות תרחישי הרגישות לריבית ברמת סה"כ הבנק, מעידים על רמת סיכון השוק הנמוכה של הבנק. עם זאת, היות ולמודל ה- VAR מגבלות ובפרט, הוא איננו מתאים לאמידת סיכון בו השווקים תנדויתיים אלא למצב שוק שבשגרה, קבע דירקטוריון הבנק מגבלות למצב שוק רגיל במונחי תרחישים, המשלימים את אומדן ה- VAR (שכן, תרחישים אלה אינם מתחשבים בקשרים, הקורלציות בין גורמי הסיכון), והגביל את תאבון הסיכון למצב המבטא פגיעה נמוכה בהון רובד 1 של הבנק וביחס הון רובד 1, גם אם תרחישים אלה יתמשו בפועל. בנוסף, כאמור לעיל, קבע הבנק בתהליך סדור תרחישים למצב שוק קיצוץ, על מנת להשלים את החישובים בשגרה, המתבצעים באמצעות VAR ותרחישים. הבנק, מתוקף אי הוודאות בשווקים, מייחס חשיבות רבה לשימוש בתרחישי הקיצוץ שנקבעו בתאבון הסיכון, בוודאי יחסית לערך ה- VAR שלא בהכרח, יכול לבטא את מלוא הסיכון במצב השוק הנוכחי. בחודש אוקטובר אישר הדירקטוריון הגדלה של מגבלת PV200 (או תרחישים נוספים שאינם בהכרח מקבילים כפי שהוגדרו במדיניות הבנק, ראו להלן בפרק הדן בסיכון הריבית) בתיק הבנקאי + הזמין ל- 13% מהון עצמי רובד 1 למול 11% שהוגדר קודם לכן. כתוצאה מהגבלה גדלה מ- 144.5 מ' ש"ח (במונחי הון רובד 1 ל- 30.06.23) ל- 172.9 מ' ש"ח (במונחי הון רובד 1 ל- 30.09.23).

הבנק נמצא בתהליך יישום נוהל בנקאי תקין מספר 333 של בנק ישראל, הקובע את העקרונות הנדרשים לניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי.

סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MRI)

טבלה מספר 17 - סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MRI)

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 30 בספטמבר 2022	ליום 30 בספטמבר 2023	
סכומים* במיליוני ₪			
מוצרים ישירים (outright products)			
1.2	1.0	6.6	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
0.5	2.1	3.1	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
0.9	0.4	1.1	סיכון שער חליפין
-	-	-	סיכון סחורות
אופציות			
-	-	-	הגישה הפשוטה
-	-	-	גישת דלתה-פלוס
-	-	-	גישת התרחישים
-	-	-	איגוח
2.6	3.6	10.7	סך הכל

*סכומים במנחה הון.

סיכון ריבית (ללא מרווח סיכון האשראי) הוא הסיכון הנשקף להונו ולרווחיו של הבנק כתוצאה מתנועות שליליות בשיעורי הריבית המשפיעות על הפוזיציות הקיימות בתיק הבנק. כאשר שיעורי הריבית משתנים, משתנים עמם השווי הנוכחי והעתידי של תזרימי המזומנים העתידיים. אלה, בתמורה, גורמים לשינוי בערכם הבסיסי של נכסי הבנק, התחייבויותיו ופריטים חוץ מאזניים, ולפיכך, הם משנים את ערכו הכלכלי של התאגיד. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים גם על הרווחים של הבנק, על ידי שינוי ההכנסות וההוצאות הרגישות לריבית, דבר המשפיע על הכנסות הריבית נטו (NII). סיכון ריבית גבוה יכול להוות איום משמעותי על בסיס ההון הנוכחי של תאגיד בנקאי או על רווחיו העתידיים אם לא ינוהל כהלכה.

על פי הגדרות באזל ובנק ישראל, צורותיו העיקריות של סיכון הריבית הם:

א. **סיכון תמחור מחדש (Repricing risk):** סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (בריבית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (בריבית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניים של הבנק. אי התאמות במועדי התמחור מחדש עלולות לחשוף את הרווחים ואת השווי הכלכלי לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית.

ב. **סיכון עקום התשואה (Yield curve risk):** סיכון הנובע מתזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה אשר משפיעות באופן שלילי על רווחי הבנק או על השווי הכלכלי. התזוזות בעקום התשואה נובעות משינויים בקשרים בין שיעורי ריבית לתקופות פירעון שונות של אותו מדד או שוק. השינויים בקשרים בין שיעורי הריבית יבואו לידי ביטוי בשינוי בשיפוע העקום (התללה או השטחה) או בצורתו (פיתול).

ג. **סיכון בסיס (Basis risk):** סיכון הנובע ממתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים הפיננסיים השונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש. הבדלים אלו יכולים לגרום לשינויים בלתי צפויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים בעלי תקופות לפירעון או תדירויות תמחור מחדש דומות.

ד. **סיכון אופציונליות (Optionality risk):** סיכון הנובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרימי המזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק. (לדוגמה - הלוואות המקנות ללווים את הזכות לפרוע פירעון מוקדם, סוגים שונים של מכשירי הפקדה ללא מועד פירעון המקנים למפקידים את הזכות למשוך כספים בכל עת, לעיתים ללא קנסות, פקדונות ברירה ועוד). נעיר כי בחלק לא מבוטל מהמקרים הללו, האופציה נתונה בידי הלקוח ומכאן, צרכי ואופן התנהגותו הכלכלית, ולפיכך, היא איננה בהכרח מבטא שיקולים כלכליים בלבד.

המעקב אחר החשיפה לסיכון ריבית מבוצע ברמת התיק הבנקאי ותיק הנוסטרו וברמה של מגזרי פעילות הבנק, שקלי, צמוד מדד ומט"ח, והוא מהווה את המרכיב העיקרי בסיכון השוק של הבנק בגין פרופיל הפעילות של הבנק. סיכון הריבית של הבנק נובע מהפעילות במגזרים השקלי וצמוד מדד. פעילות הבנק במגזר המט"ח היא נמוכה מאוד. אתגר תכנית העבודה של הבנק לשנת 2023, שבוצע על ידי חטיבת הסיכונים (בתוספת תרחישים שבוצעו על ידי הקו הראשון, חטיבת פיננסית ואסטרטגיה) כלל שורה מגוונת של תרחישים הבוחנים את השפעת סיכון הריבית, כאשר מסקנות האתגר העלו כי רמת סיכון הריבית של הבנק היא נמוכה יחסית. החשיפה לסיכון ריבית עשויה להשפיע על הרווחים, על השווי הכלכלי ועל ההון של הבנק. בהתאם לכך, נקבעו מגבלות בגישת השווי הכלכלי, שחיקת ההון, ובגישת הרווחים (רו"ה).

■ גישת השווי הכלכלי – ניתוח השפעתם האפשרית של שינויים לא צפויים בריבית על השווי הכלכלי הנוכחי של כל תזרימי המזומנים העתידיים. חישוב החשיפה הכלכלית מתבצע באמצעות תרחישים שנקבעו למצב שגרה ולמצב קיצון, כגון: שינוי של 1% בריבית בשגרה (על תיק הנוסטרו) ו- 2% בריבית בקיצון (בתיק הבנקאי, בתיק הנוסטרו ובתיק הנוסטרו למסחר, כ"א בנפרד) והן באמצעות VAR על כלל התיק, התיק הבנקאי (התיק המאזני) ותיק הנוסטרו. התרחישים כוללים תזוזה מקבילה של העקום, וכן, תזוזות שאינן מקבילות, בשיעורים שונים לאורך העקום ובחלקים שונים שלו, המבטאים את סיכון הבסיס של הריבית, בהתאם להגדרה לעיל.

■ גישת הרווחים (רו"ה לשנה) – מתבצעת בהתאם לנב"ת 333 - ניתוח השפעתם של שינויי ריבית על הרווח והפסד של הבנק בהתאם להוראות החשבונאיות לתקופה של 12 חודשים.

במהלך הרבעון הנוכחי נמשכה מגמת השינוי בתמהיל הנכסים והתחייבויות של הבנק, תוצאת המשך מגמת עליית הריבית. חלה עלייה בפקדונות הציבור, שלווה בעליה ביתרת הפיקדונות בריבית משתנה, ובמקביל באשראי, עליה בהיקף ביצועי המשכנתאות בריבית קבועה ובמסלולים צמודי המדד. עליית הריבית במשק הגדילה את ההכנסות המימוניות, בעיקר, מעליה במרווח הפיקדונות.

במהלך הרבעון השלישי התשואות בחלק הקצר של העקום נותרו ללא שינוי. בחלק הארוך של העקום היתה עליית תשואות. המרווח של התיק הזמין למכירה עלה ותרם לעליה ברווחי הנוסטרו ברבעון.

כחלק מהמהלכים השוטפים הנהוגים בבנק (וגם כחלק מהיערכותו לישום הוראת בנק ישראל לניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי, הוראה מספר 333), נמצא הבנק

בתהליך לתיקוף המערכות והמודלים המשמשים אותו לחישוב סיכון השוק והריבית.

טבלה מספר 18 - שווי הוגן מתואם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו (במיליוני שקלים):

יתרה ליום 30 בדצמבר 2022			יתרה ליום 30 בספטמבר 2022			יתרה ליום 30 בספטמבר 2023			
שקל	מט"ח	סך הכול	שקל	מט"ח	סך הכול	שקל	מט"ח	סך הכול	
1,088.4	(33.8)	1,054.6	1,015.8	(9.4)	1,006.4	1,032.7	(18.6)	1,014.1	שווי הוגן מתואם ⁽¹⁾
1,078.9	(34.0)	1,044.9	1,032.7	(18.6)	1,014.1	1,032.7	(18.6)	1,014.1	מזה: תיק בנקאי

(1) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

הטבלאות הבאות מציגות את רמת סיכון הריבית של הבנק תחת תרחישים שונים להתנהגות עקום הריבית, הכוללים שינויים מקבילים ושינויים מקבילים לאורך העקום, שינויים בשיפוע העקום, כשרמת הסיכון נמדדת במונחי השפעת התרחישים על השווי ההוגן, ראו טבלה מספר 19, ועל הכנסות הריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית, ראו טבלה מספר 20. בטבלה מספר 19 נמדד סיכון הריבית באמצעות התוצאה המקסימלית מבין השפעת תוצאות התרחישים השונים על השווי ההוגן (הערך הכלכלי) של התיק הבנקאי. הטבלה מציגה רמה נמוכה של סיכון במונחי הון רובד 1 (כ - 6.5%) הנמצאת במרחק סביר ממגבלת הדירקטוריון. הטבלה מלמדת כי נכון לרבעון הנוכחי, תוצאת התרחיש הערך הכלכלי של הבנק המקסימלית מתקבלת בגין תרחיש של עלייה מקבילה בעקום הריבית, המשפיעה הן על התיק הבנקאי והן על התיק למסחר של הבנק. תוצאת תרחיש זה גבוהה יחסית לתוצאת התרחיש של סוף השנה הקודמת, כתוצאה מפעילות הבנק שהביאה לעלייה בסיכון הריבית של הבנק כפי שהוא נמדד במונחי תזוזה מקבילה של 2%, וכפי שפרטנו לעיל. טבלה מספר 20 מציגה את השפעת תרחיש של עלייה מקבילה של 1% על הכנסות הבנק. הטבלה מלמדת על הכנסה הנמצאת בקשר חיובי עם מגמת עליית הריבית. הכנסה זו נמוכה יחסית לתחילת השנה, שבה הגידול בהכנסות נבעה מעודף משמעותי בנכסים בריבית משתנה ועליה במרווחי הפקדונות. כפי שצינו לעיל, פרעונות ומחזורים של פקדונות בריבית גבוהה יותר הקטינו את הכנסת הריבית. אי הוודאות הנוכחית, תוצאת המלחמה, חלה בפרט, על גורמי המאקרו הרלוונטיים לתמהיל הנכסים וההתחייבויות - שיעור הריבית הצפוי במשק ורמת האינפלציה, מבנה וצורת העקום, ואף, שינוי בטעמי הלקוחות. הבנק בוחן את סיכון הריבית שלו בצורה שוטפת על מנת לנטר התפתחותו והשפעתו על פרופיל הסיכונים של הבנק.

טבלה מספר 19 - השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם¹ של הבנק:

30 בספטמבר 2023					
שקל לא צמוד	שקל צמוד למדד	מטבע חוץ דולר	מטבע חוץ אחר	סך הכל ²	
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
עלייה במקביל של 1%	(31.1)	(49.2)	(0.1)	(5.6)	(86.0)
מזה: תיק בנקאי	(9.7)	(42.4)	2.8	0.0	(49.3)
ירידה במקביל של 1%	35.2	57.2	0.1	6.1	98.6
מזה: תיק בנקאי	12.3	49.8	(2.9)	0.1	59.2
שינויים לא מקבילים					
התללה ⁽²⁾	(16.6)	(29.7)	(0.7)	(2.9)	(49.9)
מזה: תיק בנקאי	(19.5)	(27.6)	(1.0)	(0.5)	(48.6)
השטחה ⁽³⁾	9.6	20.0	0.6	1.8	32.0
מזה: תיק בנקאי	17.4	19.4	1.6	0.6	38.9
עליית ריבית בטווח הקצר	0.5	(1.5)	0.4	(0.7)	(1.3)
מזה: תיק בנקאי	12.8	0.3	2.1	0.3	15.6
ירידת ריבית בטווח הקצר	(0.4)	1.2	(0.3)	0.5	1.0
מזה: תיק בנקאי	(10.6)	(0.3)	(1.7)	(0.3)	(13.0)
מקסימום					
מזה: תיק בנקאי	(19.5)	(27.6)	(1.0)	(0.5)	(48.6)
31 בדצמבר 2022					
שקל לא צמוד	שקל צמוד למדד	מטבע חוץ דולר	מטבע חוץ אחר	סך הכל ²	
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
עלייה במקביל של 1%	(6.6)	(27.2)	0.4	(4.2)	(37.5)
מזה: תיק בנקאי	(7.4)	(26.6)	(0.9)	(6.0)	(40.9)
ירידה במקביל של 1%	9.6	32.4	(0.4)	4.6	46.2
מזה: תיק בנקאי	10.5	31.7	1.0	6.7	49.9
שינויים לא מקבילים					
התללה ⁽²⁾	(25.7)	(19.1)	(0.9)	(2.7)	(48.4)
מזה: תיק בנקאי	(27.0)	(18.9)	(1.0)	(3.3)	(50.1)
השטחה ⁽³⁾	24.1	14.0	1.0	1.8	40.9
מזה: תיק בנקאי	25.3	13.9	0.8	1.9	41.9
עליית ריבית בטווח הקצר	19.5	1.5	0.8	(0.2)	21.7
מזה: תיק בנקאי	20.5	1.6	0.3	(0.7)	21.7
ירידת ריבית בטווח הקצר	(16.2)	(1.3)	(0.7)	0.1	(18.0)
מזה: תיק בנקאי	(17.0)	(1.3)	(0.2)	0.6	(17.9)
מקסימום					
מזה: תיק בנקאי	(27.0)	(18.9)	(0.9)	(6.0)	(50.1)

(1) שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים, ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פקדונות לפי דרישה.

(2) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועליה בריבית בטווח ארוך.

(3) השטחה - עליה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח ארוך.

טבלה מספר 20 - השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

ליום 30 בספטמבר 2023			ליום 31 בדצמבר 2022		
הכנסות מימון שאינן			הכנסות מימון שאינן		
הכנסות ריבית	מריבית	סך הכל ¹	הכנסות ריבית	מריבית	סך הכל ¹
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
עלייה במקביל של 1%	6.8	(3.2)	3.6	2.7	22.8
מזה: תיק בנקאי	6.8	(1.7)	5.1	(1.2)	18.8
* לאחר השפעות מקזזות.					

חלק 7 - סיכון נזילות

סיכון נזילות הוא הסיכון הנובע מאי-ודאות לגבי משיכות בלתי צפויות של פיקדונות ומביקוש בלתי צפוי לאשראי שעל הבנק לספק באופן מיידי ושייגרמו לכך שהבנק לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו למפקידים. מקורו בסיכון לרווחי הבנק וליציבותו אשר נובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו. הסיכון נוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או לממש נכסים באופן בלתי צפוי ובפרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי.

הבנק מנהל את הנזילות בהתאם לנדרש בנוהל בנקאי תקין 342, 221 ו-222 וכללי באזל שאומצו על ידי בנק ישראל. בהתאם לנדרש בהוראות אלו ובהתאם לסטנדרטים המקובלים בעולם, הבנק מנהל מודלים לאמידת סיכון הנזילות קצר הטווח וארוך הטווח, מנתח פערי נזילות ובונה תוכנית גיוס מקורות בהתאם, תוך שהוא מתחזק באופן שוטף את תכנית החירום שלו למקרה של אירוע נזילות מערכתי ו/או ספציפי לבנק.

יחס כיסוי נזילות – גילויים עיקריים (LIQ)

החל מיום 1 באפריל 2015 מיישם הבנק את הוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא "יחס כיסוי נזילות" (LCR) של בנק ישראל אשר מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל.

יחס כיסוי הנזילות בוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים זילים באיכות גבוהה, HQLA, שנותן מענה לצורכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש הגלום בהוראה. במסגרת ההוראה נקבע אופן החישוב של יחס כיסוי הנזילות, לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים זילים באיכות גבוהה" (המונה) ומקדמי הביטחון בגינם, וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכונה). תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה מסוימת של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים בתרחיש, ניצול מסוים של מסגרות אשראי שהבנק העמיד ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד במקדמים מסוימים וכו'. הסיווגים של אגרות-החוב, סוגי הפיקדונות, סוגי המסגרות וכו' ומקדמיהם נקבעו בהוראה. בהתאם, שינוי בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינוי בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף מסגרות האשראי והערבויות מולם יש לשמור נזילות וכיוצא בזה יכולים להביא לשינוי היחס.

ככלל, יחס כיסוי הנזילות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 שונה מהמודלים הפנימיים החלים בבנק.

הדירקטוריון קבע מגבלה ליחס כיסוי הנזילות (LCR) בגובה 140% שהינו היחס המזערי אשר נקבע ע"י בנק ישראל (100%) בתוספת שולי בטחון של הדירקטוריון שנקבעו על 40%. בנוסף, נקבעו גם שולי ביטחון נוספים של ההנהלה בשיעור של 10% כך שסך יעד יחס כיסוי של הנזילות בתוספת שולי הביטחון עומד על 150%. בסוף הרבעון השלישי של השנה, יחס כיסוי הנזילות עמד על 216%. יחס ה- LCR הממוצע ברבעון עמד על 225%. היחס הממוצע ברבעון השלישי של השנה גבוה מזה של סוף שנת 2022, 202%, ראו בחלקה השני של טבלה מספר 21 להלן.

הבנק מנהל פעילות עסקית מול מוסדות פיננסיים. בשנה האחרונה הבנק הגדיל את היקף הפיקדונות הקצרים ממוסדות כספיים (עד חודש). מסיבות מתמטיות הקשורות להגדרת היחס, הוספת פיקדונות אלה או משיכתם, משפיעים על ערכו של יחס כיסוי הנזילות, למרות שהם אינם משנים את פער הנזילות. השינוי בערכו של יחס כיסוי הנזילות נובע מהעובדה שהוא בנוי מיחס (מונה ומכונה), שכלל שהיחס מתרחק מערך של 100% (כמו במקרה של הבנק), תוספת חיובית או שלילית זהה במונה ובמכונה גורמת ליחס להשתנות. דוגמא לכך, ניתן למצוא בערכי הבנק, נכון ל- 30.9.2023: בעוד שהיחס הממוצע הרבעוני כולל הפיקדונות הקצרים מהמוסדיים עומד על 225%, הרי שלאחר נטרול הפיקדונות ממוסדות פיננסיים עד חודש, יחס ה-LCR הממוצע הרבעוני של הבנק עומד על 329%. לנקודה זו, כפי שפרטנו לעיל, יש השפעה משמעותית על יחס ה- LCR של הבנק לו יתפתח משבר נזילות. פיקדונות אלה קצרים, וניתנים למשיכה בפרק זמן קצר מתחילת משבר, ביזמת הבנק או המפקידים, קרי, ערך המדד יעלה ללא שינוי בפער הנזילות של הבנק, שהוא כאמור לעיל, גבוה מאוד ומעיד על רמה גבוהה מאוד של נזילות בבנק.

העליה בממוצע הרבעוני ביחס כיסוי הנזילות נובעת בעיקר מעליה ממוצעת ביתרת הנכסים הנזילים שנגרמו בעיקר ע"י ביצועי אשראי מוגברים ומכירת תיק, הבנק שומר באופן שוטף על יחס גבוה יחסית למערכת, ונמצא במרחק משמעותי מעל המגבלות הפנימיות שקבע הדירקטוריון ומעל הדרישות הרגולטוריות. ברבעון הנוכחי חלה עלייה בסך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA) וערכם עומד על 3,946 מיליון שקלים (לעומת כ- 3,000 בתחילת השנה הנוכחית).

הבנק מנהל מעקב שוטף אחר מצב הנזילות שלו וריכוזיות מקורות המימון בחתכים שונים, לפי אינדיקטורים המבטאים שינויים בפעילות הבנק (שיש להם השפעה על מצב הנזילות) ובמצב המאקרו ובתרחישים שונים, הן בשקלים והן במטבע-חוץ, באמצעות מודלים ומדדים המיועדים להתריע על שינויים במצב הנזילות, בין היתר, באמצעות מודל רגולטורי, כמו ה- LCR ומודלים פנימיים שנמצאים בתהליך שוטף של תיקוף מודלים כנדרש בהוראה (סיכון מודל) ובהתאם למדיניות הבנק לתיקוף מודלים. כפי שצינו לעיל, הבנק ממשיך באסטרטגיה, שהחלה לפני מספר שנים, של התמקדות בגיוס מקורות ממשקי בית תוך חתירה להרחבת בסיס המפקידים בשל ההנחה כי הישענות רחבה על מפקידים קטנים (משקי בית) וצימצום ההישענות על מפקידים גדולים תתרום ליציבות מקורות המימון ובכך לחוסנו של הבנק ולשיפור כרופיל הנזילות שלו, 84% מפקדונות הציבור הן פקדונות ממשקי בית, 86% הן לזמן קצוב ו- 32% מסך יתרת פקדונות הציבור הם פקדונות עם אופציה למשיכה

מוקדמת (זמינים למשיכה) בהתראה של 7/35/60 ימים. לפרטים נוספים ראו ביאור 8 בדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023. בהתאם לתכנית הבנק הוקצו משאבים לטובת גיוס ממשקי בית, ובפרט מבצעי שיווק. הבנק מגוון את סל המוצרים המוצע למשקי בית, ובין היתר, פיתח פקדון דיגיטלי, ופועל לשיפור מתמשך ביכולת הגיוס שלו מאפיק זה, וכן, הגדיל את יכולת שימור הפקדונות שהגיע מועד פרעונם.

במהלך הרבעון השלישי שמר הבנק על רמת נזילות נאותה, יחסי נזילות ועודפי נזילות גבוהים, כשהוא ממשיך לבחון את השפעת העלייה בסיכון הריבית על הפרעונות והמחזורים של הלקוחות הפרטיים והמוסדיים על תכנון הנזילות שלו. במהלך השנה וחצי האחרונות השכיל הבנק לשפר עוד יותר את פרופיל הנזילות שלו, והגדיל את אחוז הפיקדונות מהציבור מסך הפיקדונות שלו, כפי שציינו לעיל. הדבר נבע מיכולת הבנק להציע ללקוחות הפרטיים הצעות ערך מהטובות בשוק, החל מתחילת תהליך העלאת הריבית בשנת 2022.

כפי שציינו בתחילת דוח זה, וכן, מתיאור מצב הנזילות של הבנק לרבעון השלישי- הבנק נכנס למצב המלחמה ברמת נזילות גבוהה מאוד. עם פרוץ המלחמה החל הבנק בניטור מוגבר של אינדיקטורים מרכזיים בנזילות. במהלך הימים שחלפו מאז השבעה באוקטובר, המשיך הבנק בצבירה חיונית של פיקדונות מהציבור, כאשר הוא מצליח לגייס פיקדונות חדשים, וזאת, עדות למוניטין ואמון הציבור בבנק לאור הצעות הערך שהציע ללקוחותיו עוד טרום המלחמה. יחס כיסוי הנזילות, ה- LCR, המשיך לשמור על ערכים גבוהים והוא נע במהלך התקופה הנע בין 180% - 200%. בניכוי הפיקדונות לזמן קצר מהמוסדיים עמד יחס כיסוי הנזילות על ערכים הנעים בין 230% - 260 בהתאם להיקף פיקדונות אלה במועד החישוב. פער הנזילות נשמר על ערך גבוה (כ- 4 מיליארד שקלים). לבקשת בנק ישראל מהמערכת הבנקאית, העביר הבנק אליהם תוצאת תרחיש קיצון שבוצע ליחס כיסוי הנזילות. בתרחיש זה, גדלו שיעור המשיכות מפיקדונות הבנק לשיעורים גבוהים מאוד יחסית להנחות ה- LCR כפי שהוא מחושב בשגרה. נציין, שגם בחישוב שבשגרה, מניח ה- LCR שיעורי משיכות בקיצון. שיעורים אלה הוגדלו על ידי הבנק בתרחיש המלחמה. גם בתרחיש זה, שמר הבנק על יחס ה- LCR הגבוה באופן משמעותי מהיחס הרגולטורי שנקבע.

למרות מצב הנזילות של הבנק, לאור אי הוודאות לגבי התנהגות גורמי המאקרו במהלך המלחמה ואחריה, מגוון תחזיות מומחים השונות זו מזו, ואף מתחזית בנק ישראל, ולאור הקשת הנרחבת של התרחישים היכולים להתפתח עקב המלחמה, העלה הבנק את דירוג סיכון הנזילות מרמה של סיכון נמוך לרמה של סיכון נמוך - בינוני.

טבלה מספר 21 - מתכונת גילוי על יחס כיסוי הסילות (Liquidity)

מאוחד			
לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימו ביום 30.09.2023			
סך ערך לא משוקלל ^(א) (ממוצע)		סך ערך משוקלל ^(ב) (ממוצע)	
במליוני ש"ח			
סך הכל נכסים סילים באיכות גבוהה			
סך הכל נכסים סילים באיכות גבוהה (HQLA)		3,945.9	
תזרימי מזומנים יוצאים			
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:	10,258.3	471.8	
פיקדונות יציבים	423.6	21.2	
פיקדונות כחות יציבים	1,707.9	206.9	
פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראה ניהול בנקאי תקין 221)	8,126.8	243.8	
מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:	2,042.6	1,343.8	
פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים	0.0	0.0	
פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)	2,033.6	1,334.7	
חובות לא מובטחים	8.9	8.9	
מימון סיטונאי מובטח		0.0	
דרישות נזילות נוספות, מזה:	2,638.1	484.5	
תזרימי יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות	169.4	169.4	
תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב	0.0	0.0	
קווי אשראי ונזילות	2,061.1	125.7	
מחויבויות מימון חוזיות אחרות	0.0	0.0	
מחויבויות מימון מותנות אחרות	407.7	189.4	
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים		2,300.2	
תזרימי מזומנים נכנסים			
הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)	0.0	0.0	
תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן	546.6	369.4	
תזרימי מזומנים נכנסים אחרים	164.4	164.4	
סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים		711.0	
סך ערך מתואם(3)			
סך הכל נכסים סילים באיכות גבוהה (HQLA)		3,945.9	
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו		1,766.4	
יחס כיסוי סילות ⁽⁴⁾ (%)		225%	

1. ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
2. ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס או יוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
3. ערכים מתאים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים סילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).
4. בנטרול פיקדונות עד חודש ממוסדות פיננסיים יחס Icr הממוצע לרבעון הינו 329%.

טבלה מספר 21 - מתכונת גילוי על יחס כיסוי הנדל"ל (LIQ1) (המשך)

מאוחד		
לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31.12.2022		
סך ערך לא משוקלל ^(א) (ממוצע)	סך ערך משוקלל ^(ב) (ממוצע)	
במיליוני ש"ח		
סך הכל נכסים נדילים באיכות גבוהה		
סך הכל נכסים נדילים באיכות גבוהה (HQLA)	2,898.9	
תזרימי מזומנים יוצאים		
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:	10,662.3	506.1
פיקדונות יציבים	508.9	25.4
פיקדונות פחות יציבים	1,924.9	233.8
פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראה ניהול בנקאי תקין 221)	8,228.5	246.9
מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:	1,706.6	916.5
פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיביים	0.0	0.0
פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)	1,636.0	845.5
חובות לא מובטחים	70.6	70.6
מימון סיטונאי מובטח		0.0
דרישות נדילות נוספות, מזה:	2,285.9	320.4
תזרימי יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות	36.5	36.5
תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב	0.0	0.0
קווי אשראי ונדל"ל	1,865.7	118.5
מחויבויות מימון חוזיות אחרות	0.0	0.0
מחויבויות מימון מותנות אחרות	383.6	165.3
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים	1,742.9	
תזרימי מזומנים נכנסים		
הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)	0.0	0.0
תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן	438.9	275.7
תזרימי מזומנים נכנסים אחרים	31.5	31.5
סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים	470.4	307.3
סך ערך מתואם ^(א)		
סך הכל נכסים נדילים באיכות גבוהה (HQLA)	2,898.9	
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו	1,435.7	
יחס כיסוי נדל"ל (%)	202%	

יחס מימון יציב נטו (LIQ2)

טבלה מספר 22 – מתכונת גילוי על יחס מימון יציב נטו (LIQ2)

ליום 30 בספטמבר 2023				
ערך משוקלל	ערך לא משוקלל לפי תקופות לפירעון			
	שנה או יותר	מ-6 חודשים עד שנה	עד 6 חודשים	ללא מועד פירעון ¹
פריטי מימון יציב זמין (AFS)				
הון:				
הון פיקוחי	1,602.8	-	-	1,602.8
מכשירי הון אחרים	-	-	-	-
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים:	-	-	-	-
פיקדונות יציבים	522.3	-	-	549.8
פיקדונות פחות יציבים	11,250.7	1,049.9	2,399.3	8,047.9
מימון סיטונאי:	-	-	-	-
פיקדונות לצרכים תפעוליים	-	-	-	-
מימון סיטונאי אחר	908.6	149.2	230.9	1,287.9
התחייבויות עם נכסים תואמים בעלי תלות הדדית	-	-	-	-
התחייבויות אחרות:	-	-	-	-
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו	-	-	-	-
כל יתר ההתחייבויות וההון שלא נכללו בקטגוריות לעיל	2,696.0	2,433.1	525.8	1,298.6
סך מימון יציב זמין (AFS)	16,980.5	-	-	-
פריטי מימון יציב נדש (RSF)				
סך נכסים נזילים באיכות גבוהה לפי יחס מימון יציב נטו (HQLA)	494.2	-	-	-
פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות	-	-	-	-
הלוואות וניירות ערך הנפרעים כסדרם:	-	-	-	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה	-	-	-	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה שאינם ברמה 1 והלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שאינן מובטחות	-	-	-	-
הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים הנפרעות כסדרן, הלוואות ללקוחות קמעונאיים ולעסקים קטנים, והלוואות לריבניות, לבנקים מרכזיים ולישויות סקטור ציבורי, מזה:	2,784.7	2,507.6	568.2	552.6
עם משקל סיכון של 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	-	-	-	-
הלוואות לדיר המובטחות במשכנתא שנפרעות כסדרן, מזה:	9,559.2	11,571.4	222.1	272.6
עם משקל סיכון של 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	1,759.8	2,618.9	51.9	63.1
ניירות ערך שאינם בכשל ושאינם כשירים להיחשב נכסים נזילים באיכות גבוהה, לרבות מניות	-	-	-	-
נסחרות בבורסה	73.9	-	-	86.2
נכסים עם הקבלה להתחייבויות בעלות תלות הדדית	-	-	-	-
נכסים אחרים:	-	-	-	-
סחורות הנסחרות פיזית, לרבות זהב	-	-	-	-

נכסים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים והעמדות לטובת קרן למימון כשל				
-	-	-	-	-
(default fund) של צדדים נגדיים מרכזיים (CCPs)				
-	-	-	-	-
נכסים בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו				
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו לפני ניכוי בטחונות משתנים				
-	-	-	-	-
שהופקדו				
-	-75.3	-	15.7	-35.4
כל יתר הקטגוריות של הנכסים שלא נכללו בקטגוריות לעיל				
-	1,740.1	-	-	87.0
פריטים חוץ מאזניים				
-	-	-	-	12,963.7
סך מימון יציב נדרש (RSF)				
יחס מימון יציב נטו (NSFR) (%)				
131%				

¹ פריטים שידווחו במסגרת הטור "ללא מועד פירעון" הינם פריטים ללא מועד פירעון מוגדר. זה כולל, אך לא מוגבל, לפריטים 1 כגון הון צמית, פיקדונות ללא מועד פירעון, פוזיציות בחסר, פוזיציות בעלות מועד פירעון פתוח, מניות שאינן כשירות להיחשב כנכסים נדילים באיכות גבוהה וסחורות הנסחרות פיזית.

טבלה מספר 22 – מתכונת גילוי על יחס מימון יציב נטו (LIQ2) (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022				
ערך משוקלל	ערך לא משוקלל לפי תקופות לפירעון			
	שנה או יותר	מ-6 חודשים עד שנה	עד 6 חודשים	ללא מועד פירעון
פריטי מימון יציב זמין (AFS)				
הון:				
הון פיקוחי	1,643.7	-	-	1,643.7
מכשירי הון אחרים	-	-	-	-
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים:	-	-	-	-
פיקדונות יציבים	577.7	-	-	608.1
פיקדונות פחות יציבים	9,713.9	1,548.0	1,901.6	6,109.0
מימון סיטונאי:	1,062.7			
פיקדונות לצרכים תפעוליים	-	-	-	-
מימון סיטונאי אחר	926.4	60.8	184.3	1,546.9
התחייבויות עם נכסים תואמים בעלי תלות הדדית	-	-	-	-
התחייבויות אחרות:	-	-	-	-
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו	-	-	-	-
כל יתר ההתחייבויות וההון שלא נכללו בקטגוריות לעיל	2,092.5	2,092.2	0.6	1,161.3
סך מימון יציב זמין (AFS)	14,954.1	-	-	-
פריטי מימון יציב נדרש (RSF)				
סך נכסים נזילים באיכות גבוהה לפי יחס מימון יציב נטו (HQLA)	517.1	-	-	-
פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות	-	-	-	-
הלוואות וניירות ערך הנפרעים כסדרם:	-	-	-	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה	-	-	-	-
ברמה	-	-	-	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה	-	-	-	-
שאינם ברמה 1 והלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שאינן מובטחות	-	-	-	-
הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים הנפרעות כסדרן, הלוואות ללקוחות קמעונאיים ולעסקים קטנים, והלוואות לריבונות, לבנקים מרכזיים ולישויות סקטור ציבורי, מזה:	2,464.3	2,252.2	383.7	548.1
עם משקל סיכון של 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	-	-	-	-
הלוואות לדיור המובטחות במשכנתא שנפרעות כסדרן, מזה:	8,311.0	9,723.4	338.8	657.2
עם משקל סיכון של 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	1,602.2	2,259.2	79.2	188.3
ניירות ערך שאינם בכשל ושאינם כשירים להיחשב נכסים נזילים באיכות גבוהה, לרבות מניות	-	-	-	-
נסחרות בבורסה	87.4	-	-	93.6
נכסים עם הקבלה להתחייבויות בעלות תלות הדדית	-	-	-	-
נכסים אחרים:				
סחורות הנסחרות פיזית, לרבות זהב	-	-	-	-
נכסים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים והעמדות לטובת קרן למימון כשל (default fund)	-	-	-	-
של צדדים נגדיים מרכזיים (CCPs)	-	-	-	-
נכסים בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו	-	-	-	-
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו לפי ניכוי בטחונות משתנים שהופקדו	-	-	-	-

ליום 31 בדצמבר 2022				
ערך משוקלל	ערך לא משוקלל לפי תקופות לפירעון			
	שנה או יותר	מ-6 חודשים עד שנה	עד 6 חודשים	ללא מועד פירעון ¹
	46.4	125.8	24.6	17.5
כל יתר הקטגוריות של הנכסים שלא נכללו בקטגוריות לעיל	-	-	-	-
פריטים חוץ מאזניים	86.1	-	-	1,722.0
סך מימון יציב נדרש (RSF)	11,512.4	-	-	-
יחס מימון יציב נטו (NSFR) (%)	130%	-	-	-

¹ פריטים שידווחו במסגרת הטור "ללא מועד פירעון" הינם פריטים ללא מועד פירעון מוגדר. זה כולל, אך לא מוגבל, לפריטים 1 כגון הון צמית, פיקדונות ללא מועד פירעון, פוזיציות בחסר, פוזיציות בעלות מועד פירעון

פתוח, מניות שאינן כשירות להיחשב כנכסים נזילים באיכות גבוהה וסחורות הנסחרות פיזית.

החל מיום 31 בדצמבר, 2021 נכנסה לתוקפה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 222 (יחס המימון היציב נטו), בהתאם להוראה, חישוב יחס מימון יציב. יחס זה מוגדר כסכום המימון היציב הזמין חלקי סכום המימון היציב הנדרש, שיחושב על פני סך המטבעות. ערכו הרגולטורי המזערי נקבע על 100%.

הדירקטוריון קבע מגבלה ליחס המימון היציב בגובה 115% שהינו היחס המזערי אשר נקבע ע"י בנק ישראל (100%) בתוספת שולי בטחון של הדירקטוריון 15%. בנוסף, נקבעו שולי ביטחון נוספים של ההנהלה מעל שולי הביטחון של הדירקטוריון העומדים על 5%, כך שמגבלת יחס המימון היציב של הבנק כולל שולי הביטחון נקבע על 120%. מודל הבנק עבר תיקוף בהתאם למדיניות הבנק לתיקוף מודלים, והשימוש בו אושר על ידי הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים ודירקטוריון הבנק.

יחס מימון יציב נטו בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 222, עמד נכון ליום 30 בספטמבר 2023 על 131% (בסוף הרבעון השני היחס עמד על 134%, ו-136% בסוף הרבעון הראשון של שנת 2023), מעל ליעד שנקבע ליחס כולל שולי הביטחון. פרופיל המימון היציב שמר על ערכים דומים, ומעל היעד שנקבע על ידי הדירקטוריון, החל מפרוץ המלחמה ועד למועד פרסום דוח זה.

חלק 8 – סיכון סביבתי וסיכון אקלים

עקרונות הקיימות והאחריות התאגידית מהווים חלק בלתי נפרד מפעילותו העסקית של הבנק, מתוך הכרה שלא ניתן להפריד בין הצלחה עסקית לבין שיקולי חברה, סביבה וממשל תאגידי. תפיסה זו התחדדה בשנים האחרונות בישראל ובעולם ואף שולבה באסטרטגיה הכוללת של הבנק, אשר חרת על דגלו את ערכי השקיפות וההוגנות.

האסטרטגיה העסקית של הבנק עודכנה עבור השנים 2022-2026 ביום 15 ביולי, 2021, ומשלבת בתוכה היבטי ESG הכוללים התייחסות לגיוון תיק האשראי, מתן דגש על דיגיטציה וחדשנות, אבטחת מידע וסייבר ופיתוח ההון האנושי בבנק. הבנק נוקט אמצעים להטמעת ערכי הסביבה, חברה וממשל ESG וכחלק מאמצעים אלה, השיק הבנק פורום ייעודי לטיפול בנושא זה. כחלק מתכנית ההמשכיות העסקית של הבנק שהופעלה עם פרוץ המלחמה, פעל הבנק כדי לתמוך בעובדי הבנק, לחזק את החוסן שלהם, ובפרט, לפעול ככל הניתן, לרווחת העובדים המגויסים ובני משפחתם. הבנק הגדיל את התרומות שלו לגופים התומכים בתושבי הדרום, ועובדי הבנק התנדבו לעזרה לתושבים שנזקקו לכך. למידע נוסף, ראו חלק 9 לדוח זה, בפרק הדן בתכנית ההמשכיות העסקית של הבנק.

בגין אופי פעילות האשראי ומדיניות ההשקעות של הבנק, פוטנציאל לסיכון סביבתי קיים בעיקר בפעילות הנדל"ן, שכן הבנק איננו נוהג להשקיע באג"חים או ניירות ערך של חברות (שיש לוודא כי אופי פעילותם איננו פוגם בערכי ה- ESG). מדיניות הבנק לטיפול בסיכון סביבתי קובעת תנאים מתלים שונים לפתיחת ליווי פרויקטים. כל עוד לא הושלמו תנאים אלה, לא ניתנים שירותים בנקאיים בפרויקטים אלו לשלב הבניה. חטיבת הסיכונים אחראית לדיווח רבעוני על סטאטוס הפרויקטים שאושרו במוסדות הבנק ושקיים בהם סוגיות בקשר עם הסיכון הסביבתי. הבנק פועל בהתאם לעקרונות שנקבעו בטיזת הוראת בנק ישראל בנוגע לסיכון האקלים, החל להיערך ליישומה, ולומד את היבטי סיכון האקלים, בהתבסס על שורה של פרסומים של רגולטורים וגורמים נוספים בארץ ובחו"ל, כולל תוצאות מבחן הקיצון האקלים שערך הבנק המרכזי האירופי למערכת הבנקאית.

לפרטים נוספים אודות סביבה, חברה וממשל תאגידי, ראו דוח סביבה, חברה וממשל תאגידי של הבנק לשנים 2020-2021 באתר הבנק וכן בדוח השנתי לשנת 2022.

חלק 9 – סיכון תפעולי וסיכונים בקרה פנימית נוספים

הבנק פועל בתהליכים מתמשכים במטרה להמשיך ולשדרג את הטיפול שלו בסיכון התפעולי וביסיון בקרה פנימית נוספים, ובהם: המשכיות עסקית, סיכון מודל, סיכון מוניטין, מניעת מעילות והונאות, סיכונים טכנולוגיים המידע, מיקור חוץ (סיכונים שרשרת אספקה), אבטחת מידע וסייבר, הגנת הפרטיות, ציות ורגולציה, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור וסיכון מודל. הבנק פועל בהתאם להנחיות בנק ישראל ובפרט, מכתבי המפקח, לטיפול בסיכונים אלה. העקרונות לטיפול מעוגנים במסמכי מדיניות ייעודיים הקובעים את האמצעים לזיהוי ומיפוי סיכונים אלה, את קווי ההגנה האחראים לניהול ובקרת הסיכון, תאבון ומגבלות הסיכון (תקרות החשיפה המותרות), המתודולוגיות להערכת הסיכון, מזעור והדיווח בגינו. ראיית הבנק היא כי טיפול נאות בסיכונים אלה תוך יצירת תרבות בקרה מתאימה בכל יחידות הבנק תורם לאיתנות הבנק בשגרה ובמצבי קיצון, ותומך בהשגת יעדי העסקיים של הבנק. כחלק מזה, פועל הבנק להטמעת סיכונים הבקרה הפנימית בעת השקת או עדכון מוצר חדש (או פעילות חדשה), על מנת להבטיח שהפעלת מוצרים ופעילויות בעלי ערך עסקי בבנק מלווים בהערכה מלאה של סיכונים הבקרה הפנימית.

סיכון תפעולי

סיכון תפעולי הוא הסיכון להפסד או לפגיעה בהמשכיות העסקית של הבנק, שנובעת מאי-נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, משאבי אנוש ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

הסיכונים התפעוליים שונים מהסיכונים הבנקאיים האחרים בהיותם סיכונים פסיביים, שאינם מקושרים ישירות לפעילות המניבה תגמול צפוי, אלא קיימים כחלק טבעי בפעילות הבנק. לאירוע של סיכון תפעולי או סיכון בקרה פנימית אחר יכול להיות השפעה גם על מוניטין הבנק. מוניטין הבנק הוא נכס אסטרטגי ועסקי של הבנק המסייע לו לתמוך בהשגת יעדי העסקיים.

ראיית הבנק בנוגע לסיכון התפעולי היא רחבה והמסגרת שנקבעה לטיפול בו כוללת גם סיכונים בקרה פנימית. בהתאם לראיה זו, הבנק קבע מסגרת מקיפה של תהליכים ושיטות על מנת לנהל ולמזער את החשיפה להפסדים הנובעים מסיכונים תפעוליים, ופועל כדי שמסגרת זו תהיה אינטגרטיבית ככל שניתן, על מנת לטפל בשיטות דומות בכל משפחת סיכונים הבקרה הפנימית, כפי שצוינו לעיל.

המסגרת שנקבעה לטיפול נסמכת על מסמכי בנק ישראל ומסמך באזל לטיפול בסיכון התפעולי משנת 2021 והיא עוגנה במסמך מדיניות ייעודי, הכולל את העקרונות לניהול הסיכון, קביעת קווי ההגנה השותפים לניטור ובקרת הסיכון, תהליכי הערכה שהבנק מרחיב כחלק מתרבות ניהול הסיכונים, וביניהם: סקרים, איסוף מידע על אירועים תפעוליים, תהליכי הפקת לקחים ולמידה מאירועים, קביעת קווי ההגנה האחראים לניטור וניהול הסיכון, קביעת נהלים לטיפול בתהליכים, קביעת תהליך סדור המעגן במסמך מדיניות להשקת מוצר או פעילות חדשה, יצירת בקורות ממוכנות מונעות ומגלות, קביעת שרשרת הדיווחים הנדרשת בעת אירוע או פוטנציאל לאירוע, פורומים ברמות שונות של הארגון האחראים להערכות מצב ונקיטת פעולות למזעור הסיכונים, ככל שהתרחש אירוע או קיים פוטנציאל לאירוע וכן, מהלכי הדרכה שוטפים. ראיית הבנק היא כי הסיכון התפעולי רלוונטי לפעילות מרבית יחידות הבנק. ריכוז הטיפול בסיכון התפעולי מתבצע בחטיבת הסיכונים, המשמשת כמנהלת הסיכון ופועלת מול הקווים העסקיים, הטכנולוגיה והסייבר, ויחידות נוספות של הבנק שבהם מונח נאמנים או בקרים לטיפול בסיכון. הבנק נותן דגש בתהליכי ההערכה שלו לסיכון המוניטין, המהווה את אחד מנכסי הבנק ויש לו פוטנציאל להתממש לו יתרחש אירוע סיכון תפעולי או סיכון בקרה פנימית אחר.

לבנק תכנית עבודה סדורה לטיפול בסיכון התפעולי ולמניעת מעילות והונאות. תכנית העבודה, כמו גם המדיניות לטיפול בסיכונים אלה, כוללת אמצעי ניטור, אינדיקטורים ומדדים שהטמעתם מאפשרת מזעור הסיכונים. במהלך הרבעון הנוכחי המשיך הבנק לפעול להטמעת תרבות הפקת לקחים כלל ארגונית, לחיזוק תהליכי ההערכה באמצעות ביצוע סקרים ותהליכי הערכה ביחידות הבנק, לקביעת אמצעי בקרה נוספים (אנושיים וטכנולוגיים), לשדרוג יכולות הטיפול שלו במוצרים חדשים ובפריקטים, וליצירת מבנה בקרה התואם את צרכי הבנק ביחידות השונות, כולל מינוי בקר סיכונים בפעילות חטיבת משאבים וטכנולוגיה שמשולב בתהליכי ניהול והערכת הסיכון. הבנק עדכן בשנה האחרונה את המתודולוגיה של "מפת החוס" בראייה שצוינה בפרק זה לעיל – יצירת מפת סיכונים המקשרת בין התהליכים העסקיים המהותיים שזוהו בבנק למגוון רחב של סיכונים בקרה פנימית: ניהול סיכונים איסור הלבנת הון, ציות והגנות, איסור מימון טרור, סיכון תפעולי ומעילות והונאות, המשכיות עסקית וסיכונים מערכות המחשוב של הבנק (הממופים באמצעות סקר מערכות ותהליכי הערכה נוספים) בהם יש לטפל בקשר עם התהליכים העסקיים – טכנולוגיה, סייבר והגנת הפרטיות.

עם פרוץ המלחמה הפעיל הבנק את מערך הטיפול בסיכון תפעולי וסיכונים בקרה פנימית שלו במתכונת חירום וממועד זה ועד למועד אישור דוח זה, פועל מערך הבקרה הפנימית של הבנק כהלכה. להלן, נתאר את אופן הטיפול של הבנק בסיכונים אלה מעת פרוץ המלחמה. תיאור זה משולב במידע לגבי אופן הטיפול השוטף של הבנק בסיכונים הבקרה הפנימית, ובפרט, ברבעון השלישי.

סיכון המשכיות עסקית

הבנק נדרש לשמור על רציפות מתן שירות ותפקוד, ומקדיש תשומת לב גבוהה לניהול סיכון המשכיות עסקית מול ספקים אשר עובדים עם הבנק. הבנק ממשיך לשדרג את יכולות ההמשכיות העסקית שלו לנוכח תרחישי ייחוס נוספים להם נערך כבר בעבר, בהם תרחיש מלחמה (שעודכן על ידי בנק ישראל, טרום פרוץ המלחמה) ותרחיש רעידת אדמה, ובהתאם לדרישות בנק ישראל. תכנית ההמשכיות העסקית של הבנק קבעה מבנה ארגוני בחרום ואת הפעולות שיש לבצע בהתאם להתפתחות האירועים, בעיקר בכל הקשור להערכת הסיכון בעת אירוע. הבנק מקפיד לתרגל את התכנית שלו בהתאם לתכנית תרגיל סדורה.

עם פרוץ המלחמה, הופעלה תכנית ההמשכיות העסקית של הבנק באופן מיידי. התכנית פועלת כהלכה. כל התהליכים העסקיים ומערכות המחשוב של הבנק פועלים. פעילות ההמשכיות העסקית היא ברמה יומית ותוך יומית – הערכות יומיות של הנהלה (דוח יומי), צוות ניהול משבר בראשות מנכ"ל הבנק פועל באופן שוטף, ומבצע מעקב על מדדים תפעוליים ועסקיים ברמה יומית וצוות חדר מצב בחטיבת המשאבים מתכנס ברמה יומית בראשות מנהלת החטיבה. מתקיימות ישיבות סנכרון שוטפות – המשכיות עסקית/ניהול סיכונים/צוות/קמעונאית ומשפטית. בוצע רענון נהלי חירום של הבנק, בהתאם למתווה מלחמה, עקב אי הוודאות לגבי התפתחות המלחמה והאפשרות להסלמה שלה. כחלק מהערכת המצב, מתקיים דיווח מנכ"ל ליו"ר, הדירקטוריון מעודכן, ונוצר ממשק שוטף עם בנק ישראל (כולל שיחות שוטפות בין מנהל הסיכונים להערכה מוסדית בבנק ישראל) ומענה למידע שביקשו, כולל הצגת תרחישי תכנון הון ותכנון הנזילות. כחלק מפעילות הבנק מטפלות החטיבות הרלוונטיות במתווה ההקלות שנקבע על ידי בנק ישראל בנוהל בנקאי מספר 251, ובפרט, במתווה ההקפאות.

מחלקת לוגיסטיקה ביצעה בדיקות ובקורות לכשירות האתרים בנושאים הבאים: מערכות חשמל, גנרטורים, UPS, מיזוג אוויר, מערכות מים, היבטי בטיחות (מבנה, חשמל, דרכי גישה), ציוד רפואי (תיקי עזרה ראשונה), והיא נערכת להפעלת גנרטורים למשך 72 שעות. דפוס בארי – בוצע גיבוי לבית דפוס בארי בתקופת השבתות באמצעות ארכיב הבנק שהכין ושלח 20,000 מכתבים בתקופה זו. בהיבט התפעול, כספומטים – בוצע מילוי כספומטים למקסימום ומעקב יומי על משיכות ויתרות.

מחלקת הביטחון של הבנק מקיימת קשר רציף עם יחידת אבטחה במשטרת ישראל לצורך עדכונים במצב הביטחון וקבלת הנחיות. הבנק הגביר את האבטחה בסניפים באמצעות מוקדי הביטחון איתם הוא עובד בשגרה. מתקיים קשר רציף של קב"ט הבנק עם המוקדים על מנת לבחון צרכים ולוודא עבודה ע"פ הנהלים. קב"ט הבנק מבצע תהליכים שוטפים למילוי ותחזוקת הכספומטים.

דגש נוסף משמעותי ניתן לניהול ולחיצוק חוסן המשאב האנושי ולתמיכה בעובדים מתחילת המלחמה, כולל: מענה מידי ותקשורת ישירה, מש"א והמנהלים יצרו קשר עם עובדים תושבי עוטף עזה והדרום. הבנק פינה למלון כמה משפחות עובדים בשל חשש לביטחון (עד הסדרת פינוי ע"י המדינה). הבנק סייע ברכישת ושינוע ציוד למשפחות שהתפנו עצמאית לדירות/אזורים מוגנים. חברי הנהלת הבנק ונציגי ועד העובדים ביקרו וחיצקו את סניפי הדרום. הבנק עוטף ומחזק עובדים ששכלו בני משפחה במלחמה. העובדים פועלים במתכונת היברידית – נכון למועד דוח זה, רוב עובדי הבנק עובדים ממשרדי הבנק והיתר, מהבית. נדגיש כי שיעור העבודה במשרדים מתרחב עם התבססות "שגרת המלחמה". ניתן מענה לעובדים שנבצר מהם לעבוד בשל אילוצי המלחמה. הורחב מערך התקשורת הפנימית למנהלים ולעובדים במגוון פלטפורמות תקשורת. הורחבה משמעותית הפעילות בקבוצת הפייסבוק הסגורה של העובדים. לעובדים ערוץ תקשורת ישיר למשאבי אנוש, ועד העובדים והנהלת הבנק. לרשות העובדים הועמד שירות תמיכה פסיכולוגית, אשר תוגבר במוקד חירום במלחמה. הועברו לעובדים חומרי הסברה על טיפול בטרואמה ואופן ההתקשרות עם מוקדי החירום הקהילתיים (מרכזי חוסן). הועברו סדנאות ייעודיות לעובדי החטיבה הקמעונאית בנושא שירות לקוחות בעת משבר. התקיימו מגוון הרצאות לעובדים ולמנהלים בנושא חוסן אישי והתנהלות בעת משבר, ניהול בעת משבר, וטיפול הורה-ילד במצבי טראומה. מש"א והמנהלים הישירים נמצאים בקשר הדוק עם העובדים/ות המגויסים ובני משפחתם. ועדת תרומות מתכנסת מדי יום ומאשרת תמיכה בפלוגות חיילים הקשורות למשפחות העובדים או בעמותות התומכות בתושבי הדרום והצפון. הבנק רכש ושינע ציוד ומזון לעשרות יחידות עד כה.

סיכון סייבר ואבטחת מידע

הבנק מודע לעלייה המתמשכת ברמת איום הסייבר וממשיך להשקיע המשאבים הנדרשים במסגרת תהליך רציף של שדרוג הטיפול בסיכון, לנוכח העלייה ברמתו ובפוטנציאל הפגיעה שלו בשנים האחרונות. כחלק מתהליכי הניהול והבקרה, וכפי שכתבנו לעיל, הועלתה רמת הסיכון בטבלת גורמי הסיכון בשנה האחרונה לרמה בינונית גבוהה. רמה זו משקפת את הבנת הבנק לגבי העלייה באיומי הסייבר, והיא בוצעה על אף הרמה הגבוהה של איכות ניהול הסיכון. מפרוץ הקרבות, חדר ניטור סייבר פועל לפי העקרונות שנקבעו לניטור, מבוצע עדכון מול יחידת הסייבר הפיקוחית וגורמים לאומיים כולל מערך הסייבר לגבי אירועים מיוחדים, ומבוצעות פעולות להגברת המודעות. הבנק ממשיך לשמור על רמה גבוהה של ניטור ובקרה על סיכון זה, לנוכח פוטנציאל הסיכון והשפעתו על פעילות הבנק והעלייה ברמת הסיכון, והסיכוי כי תהיה הסלמה בפרופיל סיכון הסייבר עקב המלחמה.

מעת פרוץ המלחמה, אגף הסייבר נמצא במוכנות גבוהה לחסימת אירועי מניעת שירות (DDOS) לנוכח העלייה בתקיפות אלה שהחלה עוד טרום המלחמה ונמשכת גם בימי המערכה. האגף התמודד עם איום זה בהצלחה. בנוסף, אגף הסייבר שם דגש על מודעות עובדים נוכח מצב המלחמה: ביניהם, הפצת ידיעות לעובדי הבנק באמצעות הדוא"ל וקבוצת ה-Facebook, הרחבה וטיוב של חוקי הניטור בדגש על גישה מרוחקת ולמערכות הבנק (לצד הניטור הקבוע בכל שעות היממה, כוונים נוספים זמינים 24/7 לטיפול בהתרעות ואירועים), קשר רציף עם הפיקוח על הבנקים, מערך הסייבר הלאומי וה-Cert הפיננסי. האגף מבצע דיווח יומי של סטאטוס הגנת הסייבר ואבטחת המידע לפיקוח על הבנקים. מנהל האגף מבצע עדכונים עיתיים – למנכ"ל, מנהלת חט' המשאבים ומנהל הסיכונים. כחלק משגרת המלחמה, מתקיימות שתי הערכות מצב יומיות (בוקר וערב) בראשות מנהל הגנת הסייבר ומנהלי היחידות באגף. מערך ניטור האנומליות של הבנק תוגבר בהתרעות ייעודיות (בשל מצב המלחמה) לצורך ניטור מעילות והונאות, בין היתר על חשבונות מאזור העוטף, עסקאות שמבוצעות בעזה, ניטור כל הפעולות בחשבון עמותות (ישראל / חו"ל), וכן, עמותות חדשות ככל שתהיינה כאלה.

ניהול ובקרת סיכון הסייבר מתבססים, בין היתר, על ניתוח תרחישי ייחוס ומתודולוגיה סדורה לקביעת רמת הבקורות. הבנק מקפיד לתרגל באופן סדיר את היערכותו לאירוע סייבר באמצעות תרגילים המשלבים בין אירוע סייבר ואירוע נזילות, הבוחנים את תכניות החירום של הבנק. אגף הסייבר של הבנק, הפועל בחטיבת המשאבים והטכנולוגיה, אחראי לגיבוש מדיניות השימוש בענן, לפי נוהל בנקאי תקין 362 של בנק ישראל, ולביצוע סקרים בחצרות ספקי הבנק, ככל שמפיפי פעילות הספק מחייב זאת, ובהתאם לנוהל בנקאי תקין 359A של בנק ישראל ומדיניות הבנק לטיפול במוצר חדש/פעילות חדשה או שעודכנה באופן מהותי. לאגף הסייבר ממשק ישיר עם יחידת הגנת הפרטיות של הבנק (הפועל באגף), על מנת להבטיח חסינות מערכות הבנק ומאגרי המידע שהוגדרו והוא שותף, בתיאום עם חטיבת הסיכונים, לתהליכים לשדרוג יכולות הניטור של הבנק לטיפול באנומליות היכולות להעיד על פוטנציאל למעילות והונאות.

במהלך הרבעון הראשון של השנה השליש אגף הסייבר בשיתוף חטיבת הסיכונים פיתוח מתודולוגיה חדשה לניטור סיכון הסייבר במגוון גורמי ומדדי סיכון, המתודולוגיה אושרה ונכנסה לייצור בסוף הרבעון השלישי לאחר תקופת הטמעה. המודל מאפשר הסתכלות כוללת ורחבה על היבטי ניהול סיכון הסייבר ואבטחת מידע בבנק, ומרחיב את היבטי ניהול תיאבון הסיכון, לנושאים נוספים, כגון: ממשל תאגידי, תפעול ובקרה, תהליכי ניהול סיכונים, יכולת התמודדות בזמן אמת עם אירועי סייבר ואבטחת מידע.

סיכונים טכנולוגיים המידע

הסיכון מנוהל על ידי חטיבת המשאבים והטכנולוגיה כאשר בקרת הסיכון מתבצעת בחטיבת הסיכונים המשמשת כקו שני לפעילות. הבנק מינה בקר סיכון ייעודי הפועל בקו הראשון (בחטיבת המשאבים והטכנולוגיה), ופועל בתיאום מקצועי עם חטיבת הסיכונים. הבנק השלים בתחילת השנה את אסטרטגיית המחשוב, הדיגיטל והמידע והוא נמצא בתהליך יישום שלה תחת בקרה של קווי ההגנה והפיקוח שנקבעו בבנק, כולל ההנהלה, הדירקטוריון וועדותיו. העקרונות לטיפול בסיכונים טכנולוגיים המידע עוגנו במסמך מדיניות ייעודי. הבנק נמצא בתהליך להשלמת סקר המערכות. תוצאות הסקר, האמור להיות מושלם במלואו עד תום הרבעון הראשון של 2024, ישולבו במפת הסיכונים הכוללת של הבנק.

עם פרוץ המלחמה, בוצעה היערכות מהירה על מנת לוודא יכולת עבודה מהבית לכלל העובדים החיוניים בכל תרחיש (ביניהם: עובדי יחידת תשלומים, חדר מסחר, מוקד הבנק). לאור המצב בוצע עדכון לתכנית העבודה של הפרויקטים, הם תועדפו, וחלקם הוקפאו לפרק זמן של רבעון. בנוסף, האגף בצע פיתוחים ליישום מתווה ההקלות שפרסם בנק ישראל, הכולל, בין היתר, הקפאת תשלומים ופריסה של הלוואות משכנתא ואשראי צרכני, פטור מעמלות לאוכלוסייה מוגדרת, שינויים בתקנות צ'קים ללא כיסוי ועוד. כשבגרה, מבצע הבנק כל הפעולות הנדרשות להבטחת תקינות מערכות המחשוב של הבנק שהן מרכיב משמעותי בתכנית ההמשכיות העסקית של הבנק.

מניעת מעילות והונאות

לבנק מדיניות ייעודית לטיפול בסיכון זה, שעקרונותיה נקבעו בהתאם לצפייות והנחיות בנק ישראל. המדיניות קובעת את העקרונות לטיפול בסיכון, הטיפול באירוע או פוטנציאל לאירוע, דרכי הדיווח, ניטור אנומליות באמצעות חוקים עסקיים ושיטות סטטיסטיות מתקדמות. בפרט, קובעת המדיניות את כל אמצעי המזעור הקיימים בבנק למניעת מעילות והונאות. הטיפול בסיכון מעילות והונאות משולב במפת הסיכונים הכוללת של הבנק. ברבעון הנוכחי המשיך הבנק בביצוע סקרי עומק בפעילויות שונות של הבנק שישולבו במפת הסיכונים של הבנק, על מנת לוודא כי אמצעי הבקרה והמזעור הקיימים בבנק מספקים, לנוכח תוצאות סקרי המיפוי.

עם פרוץ המלחמה, בוצעה הערכת סיכון ייעודית לסיכון מעילות והונאות (בדומה ליתר סיכונים בקרה פנימית), והוגברו הבקורות (או תדירות הבקורות). בנוסף, בשיתוף עם אגף הסייבר והגורמים העסקיים הוטמעו חוקי ניטור נוספים ולוונטיים לתקופת המלחמה, כפי שצינו לעיל. הגברת הבקורות או הניטור כולל גם ניטור יומי של ניסיונות שימוש בכרטיסים ברצועת עזה, שנלקחו מהעובדים הזרים בשבת של השבועה באוקטובר.

ציית, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

הבנק פועל בהתאם להנחיות בנק ישראל לטיפול בסיכונים אלה ובהתאם לתאבון הסיכון שקבע הבנק במסמך המדיניות לטיפול בסיכונים אלה. הפעילות מתבצעת לפי תכנית עבודה סדורה במטרה להמשיך ולשדרג את אופן הטיפול בסיכונים אלה, את תהליכי הערכת הסיכון והטיפול של קווי ההגנה בליקויים ככל שהתגלו. בשנה הנוכחית, בהמשך לסנקציות שהוטלו על בנקים רוסיים ואוקראיניים ובהתאם למכתבי המפקח על הבנק, הגביר הבנק את פעולות הניטור בהתאם להנחיות שניתנו בנושא זה. הבנק נותן דגש על עמידה בסיכון ההוגנות, בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים.

בדוח בדיקה בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור שביצע בנק ישראל בבנק במהלך החודשים ינואר 2021 – יוני 2022 נמצאו הפרות לכאורה של הוראות הצו הבנקאי לניהול סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור, וכן של הוראות נוהל בנקאי תקין 411. בהתבסס על הממצאים האמורים, הודיע המפקח על הבנקים ביום 7 ביוני 2023 על כוונתו להטיל עיצומים כספיים על הבנק בגין הפרות לכאורה של הוראות ניהול בנקאי תקין 411 וכן על בקשתו מהוועדה להטלת עיצום כספי לעניין תאגידים בנקאיים להטיל על הבנק עיצומים כספיים, בגין הפרת הצו הבנקאי. במהלך חודש ספטמבר התקיימו דיונים בשני ההליכים האמורים, האחד בפני ועדת העיצומים והשני בפני המפקח. הבנק ביצע פרויקט מיוחד בשנת 2023 לטיפול בכלל הממצאים שעלו בדוח הביקורת.

עם פרוץ המלחמה, נוספו בקורות ייעודיות לניטור פעילויות עמותות, בדגש על עמותות שעשויות להיות בסיכון גבוה יותר לפעילות עבור ו/או מול תושבים פלסטינאים. כאמור לעיל, מתבצעות בקורות ייעודיות על שימוש בכרטיסים הנתונים למניעת מימון טרור. קצינת הציות הוציאה הנחיות מתאימות לסניפים, להגברת תשומת הלב ל – "אורות אדומים" ולניטור כל פעולה היכולה להיחשב כניסיון לנצל את המצב למימון טרור או להלבנת הון. כל פוטנציאל לאירוע שכזה, נבדק על ידי קצינת הציות, ומדווח כמקובל. בשל המצב, ניתנת תשומת לב כבשגרה לניטור הסנקציות שהוטלו עקב מלחמת רוסיה – אוקראינה. יחידת הציות של הבנק מלווה את אופן יישום הנחיות בנק ישראל, ובפרט, מתווה ההקלות ומתווה ההקפאות ודחיית התשלומים.

סיכון מודל

לבנק מדיניות לטיפול בסיכון מודל המגדירה את הממשל התאגידי התומך בניהול הסיכון ואת האמצעים, השיטות והתהליכים הנדרשים לביצוע על מנת לוודא תפקוד אפקטיבי של המודלים. אי הוודאות השורה עקב המלחמה יכולה לשבש את ביצועי המודלים המשמשים את הבנק למגוון פעילויות עסקיות, הערכות סיכון וכדומה. שיבוש זה יכול לנבוע מהעובדה כי ההנחות עליהן מתבססים המודלים בשגרה, כמו גם הנתונים המשמשים את המודלים לחישובים, אינם תקפים או תקפים חלקית לאור המצב שנוצר עם פרוץ המלחמה ואי הוודאות הקיימת בקשר להתנהגות גורמי הסיכון, ומכאן, למצב המלחמה פוטנציאל השפעה על הנתונים וההנחות בעת הנוכחית. בהמשך למכתב בנק ישראל, מיפה הבנק את המודלים המשמשים אותו, ונכללים בקטלוג המודלים שלו, לפי פוטנציאל השיבוש בתפקודם בעת הנוכחית. ככלל, וכפי שציינו בדוח זה, פעל הבנק, מיד עם תחילת המלחמה, לאור אי הוודאות, לבצע הערכות מצב והערכות סיכונים כשהוא משתמש במגוון תרחישים ומבחני קיצון, וחיזק את הערכות המומחה שלו ואיתגורם, כתחליף לשימוש במודלים שמידת תקפותם במצב הנוכחי איננה ברורה.